ΟΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακὴ 4 τοῦ Σεπτέβρη 1905 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Ὁδὸς Οἰκονόμου ἀριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 162

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

Γ. ΑΒΑΖΟΣ. *Ἡ φυσιολογία τῆς ματιᾶς.*
ΛΑΖΑΡΟΣ ΒΕΛΕΛΗΣ. *Οὔτε νὰ κρίνω θέλω κτλ.*
ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ. *Τρελλός ;*
ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΦΥΤΙΛΗΣ. *Τὸ Βασιλόπουλο τοῦ Βαγδατιοῦ.*
ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ. *Ἔλα νὰ πᾶμε στὸ γιαλό* (συνέχεια).
ΤΙΜ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ. *Ἡ Κατοχή.*
ΜΕΝΟΣ ΦΙΛΗΝΤΑΣ. *Κατὰ δασκάλων δωρούμενος— Οἱ μελωδίες τοῦ Παχτίκου.*
Α. ΛΟΕΓΓΡΙΝ. *Στὴ λίμνη.*
ΔΑΝΑΟΣ. *Ἡ Γκρεμνίστρα τῆς Ἄντρος.*
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. *Μ. Μαλακάσης. Λέαντρος Παλαμᾶς. Νάξιππος. Λόεγγριν.*
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. *Φαινόμενα καὶ πράματα* (*Τὸ βιβλίο τοῦ Ἀρβανιτόπουλου. Ὁ μουσιοῦ Πιζόρνος. Δεύτερη φουρνιά. Ἀρραβωνιάσματα. Ὁ λόγος μιᾶς δασκάλας. Ὁ ἀρθροπόλεμος*).
Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ.

Η ΦΛΑΝΤΡΩ

Μέσ' στὴ χώρα μεγάλ' εἶναι χάρη·
Ἡ πεντάμορφη σμίγει Φλαντρὼ
Μὲ τὸ Θύμη, τώραῖο παλληκάρι
Ὁποῦ ἀγάπαγε τόσον καιρό.

Οἱ λεβέντες καὶ οἱ κόρες χορέβουν,
Τὰ βιολιὰ κ' οἱ ζουρνάδες χτυπᾶν.
Οἱ κοπέλλες τὸ Θύμη ζηλέβουν,
Τὴ Φλαντρὼ κ' οἱ λεβέντες κοιτᾶν.

Ἕνας χρόνος ἐδιάβηκε, κι' ὥρα
Ἔχει φτάση πολὺ θλιβερή·
Θὰ μισέψη ὁ λεβέντης, καὶ τώρα
Θὲ νὰ μείνη ἡ Φλαντρὼ μοναχή.

Στἀκρογιάλι ἐκεῖ στέκει, ἀγναντέβει
Τὸν καλὸ ποῦ πηγαίνει μακριά·
Τὸ μαντῆλι καθὼς τὸ σαλέβει
Ἕνα δάκρυ στὸ πέλαο κυλᾷ.

Μὰ τὸ δάκρυ τὸ κῦμα πικραίνει·
Γιγαντέβει, θεριέβει κι' αὐτό·
Τὸ καράβι τοῦ Θύμη προφταίνει,
Καὶ ρουφάει τῆς Φλαντρὼς τὸν καλό.

Στὸ γιαλό, τἀκριβό της τὸ ταῖρι
Χρόνια τώρα ἡ Φλαντρὼ καρτερεῖ.
Στὰ βαθειὰ τοῦ πελάγου δὲν ξέρει
Πῶς ὁ Θύμης τὸ μνῆμα ἔχει βρῆ.

Τὰ λευκὸ τὰ πανάκια μὲ πόνο
Καὶ λαχτάρα ξανοῖς ἀπ' τὴ στεριά.
Τὴν πετρώνει ὁ καϊμός της, καὶ μόνο
Μέσ' στὴν πέτρα ἡ καρδιά της χτυπᾷ.

Καὶ τὰ κύματα σπᾶν ἀφρισμένα,
Στῆς μαρμάρινης νιᾶς τὸ κορμί·
Τοῦ κυμάτου ὁ ἀχὸς γίνετ' ἕνα,
Καὶ οἱ κρυφοὶ τῆς Φλαντρὼς στεναγμοί.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

„ΚΑΤΑ ΔΑΣΚΑΛΩΝ ΔΩΡΟΥΜΕΝΟΣ"

ΟΙ ΜΕΛΩΔΙΕΣ ΤΟΥ ΠΑΧΤΙΚΟΥ

Γλυκιά μου Ρωμιοσύνη, χαριτωμένη μου Ρωμιοσύνη, μεγάλη μου ἀγάπη, γειά σου! Γιὰ τὰ Σένα γὼ γεννήθηκα, σὲ Σένα ἀφιέρωσα ὅλη μου τὴ ζωή, ὅλη μου τὴν ἀγάπη, ἀλυσσίδες φόρεσα γιὰ τὰ Σένα, μέσ' σὲ σκοτεινὰ μπουντρούμια πλάγιασα μῆνες γιὰ τὰ Σένα, πολυαγαπημένη μου Ρωμιοσύνη, κι ὅσα πλιότερα ὑποφέρνω τόσο πλιότερο Σ' ἀγαπῶ καὶ Σὲ λατρέβω, ἐφτάχαρή μου Ρωμιοσύνη· κι ὅτα βλέπω κάποτες νὰ θέλου νὰ σὲ μασκαρέψουν οἱ δασκάλοι, κ ατασυντρίβεται ἡ καρδιά μου.

Ἕνας καλός μου φίλος, ποὶ ξέρει τὴν ἀγάπη μου γιὰ κάθε φάνισμα τῆς Ρωμαίϊκης ζωῆς, μοῦ στειλε ἀφτὲς τὶς μέρες ἕναν καλοτυπωμένο τόμο τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μαρασλῆ «260 δημώδη ἑλλην. ᾄσματα ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ κτλ. συλλεγέντα καὶ παρασημανθέντα ὑπὸ Γεωργίου Παχτίκου, *φιλολόγου καὶ μουσικοῦ*».Τόσα Ρωμαίϊκα τραγούδια μὲ τὴ μελωδιά τους! θησαβρὸς ἀλάκερος· τὸ ἔργο θέλει μελέτη, θέλει προσοχή. Τὸ πρόσεξα λοιπὸν καὶ τὸ μελέτησα καταπῶς ἔπρεπε, μὰ ἀλίμονο, δὲν τὸ βρῆκα ὅπως τὸ περίμενα. Μ' ὅλες τὶς ρεκλάμες καὶ τοὺς θορύβους ποὺ κάνουνε τώρα καὶ δυὸ χρόνια γι αὐτὸ τὸ τραγουδομάζωμα οἱ πιδέξιοι, τὸ ἔργο εἴτανε πολὺ ἀνώτερο ἀπ' τὸ πρόσωπο ποὺ τὸ ἀνάλαβε κ' ἔτσι ἔπεσαν ὄζω *ἐνδόξως*.

Μιὰ τέτοια ὑποψία φαίνεται νὰ 'χε κι ἀτός του πῶς δὲν τὰ κατάφερε ἀνάλογα μὲ τὰ ταξίματα ποὺ ἔδωκε στοὺς πάτρωνές του καὶ γιὰ τοῦτο ἐφτὺς ἀπ' τὴν ἀρχὴ προσπαθεῖ νὰ προπάρει τὴν κοινὴ γνώμη, κ' ἔτσι μᾶς βάζει κοντὰ στ' ὄνομά του τὰ ξεχωριστὰ ἐκεῖνα παρανοματάκια *φιλολόγος* καὶ *μουσικός*. Γιὰ νὰ πάρει κανεὶς ἀπάνου του ἕνα τέτοιο ἔργο, λόγο δὲ θέλει βέβαια πῶς πρέπει νἆναι φιλολόγος καὶ μουσικός, ἀλλιῶς πῶς θά 'χε τὴν ἀποκοτιὰ νὰ τὸ πιχειριστεῖ, ὥστε περιττό, θαρρῶ, εἴτανε νὰ μᾶς τὸ πεῖ ἀτός του, ἔπρεπε κάλλιο νὰ φυλάξει νὰ τὸν ὀνοματίσει ἡ κριτικὴ μὲ τοὺς κατάλληλους τίτλους.

Ὁ προσεχτικὸς ἀναγνώστης ἀμέσως σκανταλίζεται μήπως ὁ συγγραφέας ἔχοντας ὑποψία στὸν ἐμαφτό του προσπαθεῖ νὰ μᾶς θαμπώσει προκαταβολικά. Μὰ τὰ παχιὰ τὰ λόγια μόνο τοὺς ἁπλοϊκοὺς θαμπώνουνε καὶ γιὰ κακή του τύχη ὅλοι οἱ ἀναγνῶστες ἁπλοϊκοὶ δὲν εἶναι. Λοιπὸν ὁ κ. Παχτῖκος, ἂν πρέπει νὰ τὸν κρίνουμε ἀπ' ἀφτή του τὴ *συλλογή*, μήτε μουσικὸς εἶναι, μήτε φιλολόγος· εἶναι μονάχα σκέττος δάσκαλος, ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καὶ τοῦτος, ποὺ μαστίζουν τὸν κακόμοιρο τὸν Ἑλληνισμό. Θὰ σᾶς τ' ἀποδείξω ἀμέσως μὲ πράματα, ὅπως ἔκανα σ' ὅλα τ' ἄρθρα μου ὥς τὰ τώρα, ποὺ τὰ 'χω βαλμένα μὲ τοὺς δασκάλους· ἀδυναμία μου νὰ τοὺς ξεγυμνώνω τοὺς φουκαράδες. Εἴπαμε κι ἄλλοτες, σοβαρὴ κριτικὴ δὲν τοὺς ἀξίζει τοὺς δασκάλους, ξετίναγμα μονάχο καὶ φτάνει, μήτε θὰ καταλογίσω μὲ τὴ σειρὰ ὅλα τὰ χοντρὰ ψεγάδια του, γιατὶ θὰ μᾶς χρειάζονταν ὁλάκερο φύλλο τοῦ «Νουμᾶ» μὲ τὶς μεγάλες δώδεκα σελίδες του.

Τὸ βιβλίο ποὺ λέτε ἀρχινάει ἀμέσως μὲ τὶς ρεκλάμες. Πρῶτα κι ἀρχὴ μιὰ εἰκόνα ἑτοιμασμένη μὲ προμελέτη, πάντα γιὰ νὰ θαμπώνουμε τοὺς ἁπλοϊκοὺς «ὁ συλλέγων κτλ.».

Παχτῖκος ρεκλαμάρεται καὶ Μαρασλῆς πλερώνει. Ὁ πρόλογος γεμάτος κοινοτοπιὲς καὶ παπαρδέλλες· ὁ προγονισμὸς στὴν ὀξύτερη παθολογική του περίοδο· ἔχει δὰ κ' ἕναν παράγραφο τοῦ Νορντάου γιὰ νὰ μᾶς δείξει βέβαια πῶς δὲν τὸν ἔνιωσε. Μὲ τὶς μελωδίες (τοῦ Παχτίκου;) «ὁ Ἑλληνισμὸς θὰ ἐπικοινωνήσει οὐ μόνον μετὰ τῶν ἐνδόξων νεκρῶν, ἀλλὰ ὁμοίως καὶ μετὰ τῶν ζώντων τῶν ἐχόντων ψυχὴν εὐαίσθητον καὶ αἷμα θερμόν, *ἄνθρωπος δὲ σάρκα καὶ ὀστᾶ ἔχων εἶναι πάντοτε θελκτικώτερος καὶ τοῦ μᾶλλον σεβαστοῦ πτώματος*».

Ν' ἁγιάσουν τὰ χείλια σου,μεγάλε φιλόσοφε· μὰ οἱ δασκάλοι μας πότε θὰ τὸ νιώσουν ἀφτό; Νὰ τώρα κι ὁ κ. Παχτῖκος μᾶς τρώει τ' ἀφτιὰ μὲ τοὺς προγόνους, καὶ γιὰ μᾶς τοὺς ζωντανοὺς ποὺ μὲ τὰ τραγούδια μας ἀφτὰ φανερώνουμε τοὺς πόθους μας, τὶς χαρές μας, τοὺς καημοὺς μας, τοὺς πόνους μας καὶ τὰ ὄνειρά μας, σκεδὸν τίποτες, καμιὰ σοβαρὴ λαογραφία, καμιὰ ψυχολογικὴ ἔρεβνα, οἱ πρόγονοι κ' οἱ πρόγονοι κι ἀμὰν ἀμὰν!

Κατόπι ἀπ' τὸν πρόλογο ἔρχουνται τεχνικὲς ὁδηγίες· κι ἀφτοῦ ὄζω κι ὄζω πεσμένος ὁ μουσικός μας. Ξὸν ἀπ' τὰ μεγαλούτσικα ἀφτιὰ ποὺ τοῦ χάρισε ἡ φύση, φαίνεται πῶς μὲ κανένα ἄλλο μουσικὸ ψυχόρμητο νὰ μὴν τόνε προίκησε. Καὶ γιὰ τοῦτο λοιπὸ μᾶς συβουλέβει νὰ κάνουμε τὴν παρασημαντικὴ τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς μὲ τὰ γράμματα τῆς ἀλφαβήτας, ἐνῷ ἔχουμε πρόχειρη τὴν τελειότατη πεντάγραμμη παρασημαντική, ποὺ εἶναι πανεθνικὴ καὶ μὲ μερικὲς εἰδικὲς μεταρρύθμισες μπορούσαμε,

(σὰ δὲν εἴμασταν πισοδρομικοὶ χερότεροι ἀπ' τὰ καβούρια) καὶ μάλιστα χρωστούσαμε ὥς τα τώρα νὰ τὴν ἐφαρμώσουμε καὶ στὴν ἐθνική μας μουσική Τὰ γράμματα τῆς ἀλφαβήτας, γιατί; γιατὶ ἔτσι τά 'χαν οἱ προγόνοι. Ἄβριο θὰ βγεῖ ἄλλος μαθηματικὸς νὰ μᾶς πεῖ ν' ἀλλάξουμε καὶ τοὺς ἀραβικοὺς ἀριθμοὺς μὲ τὰ γράμματα τῆς ἀλφαβήτας, ὅπως τά 'χαν οἱ ἀρχαῖοι· ἴσως μεθάβριο κανεὶς στρατιωτικὸς μᾶς προτείνει ν' ἀλλάξουμε τὰ βαρβαρικὰ τουφέκια μὲ τὰ κλασσικὰ *δόρατα* καὶ τὰ *βέλη*. Καθόλου παράξενο νὰ τὸν ἀκούσουμε κιόλας, μὲ τὴ φόρα ποὺ τραβοῦμε κατὰ τοὺς προγόνους.

Μὰ σὰν εἶχε λιγούτσικες μουσικοϊστορικὲς γνῶσες ὁ κ. Παχτῖκος θὰ ξερε πὼς τὰ σημεῖα τῆς σημερνῆς ἐκκλησιαστικῆς μας παρασημαντικῆς, ποὺ μ' ὅλα του τὰ δίκια δὲν τὴν ἀρέζει, εἶναι συντομογραφικὲς παραλλαγὲς τῶν ψηφιῶν τῆς ἀλφαβήτας μας, πιὸ ἀξετέλειωτο πιὸ ἀνεπιστημονικό, πιὸ πισοδρομικὸ γραφικὸ σύστημα μουσικῶν ἤχων δὲν μποροῦσε νὰ γίνει, κι ὡστόσο μᾶς τὸ φορτώσανε κι ἀφτὸ σὰν τὴ καθαρέβουσα, ἀθρῶποι μισόμαθοι κι ἀνεπιστήμονες καὶ τό χουμε καὶ τοῦτο στὸ σβέρκο μας ἐθνικὸ χαρχάλι ἀξιοθάμαστο.

Τώρα ἂς ἔρθουμε στοὺς ρυθμοὺς τῶν τραγουδιῶνε μας, ἀφοῦ ὁ κ. μουσικὸς καὶ φιλόλογος τά κανε θάλασσα. Μὲ τί ρυθμοὺς πᾶνε οἱ χοροί μας; ποιὸς ρυθμὸς ταιριάζει σὲ κάθε χορό; πῶς παραστήνουμε τοὺς ἑλληνικοὺς ρυθμοὺς μὲ τὴ γραμμικὴ παρασημαντική; ὅλα ἀνωκάτου κυριελέησον. Ἂς τὰ ξεδιαλύσουμε τὸ λοιπὸν ἐμεῖς. Ἀγκαλὰ κ' εἶναι τεχνικὰ καὶ μόνο γιὰ τοὺς εἰδικούς, θὰ προσπαθήσω νὰ τὰ πῶ ἁπλὰ καὶ ξάστερα γιὰ νὰ τὰ νιώσει ὁ καθένας. Ὁ κάθε χορὸς πάει βέβαια μ' ἕνα χρονικὸ ρυθμό· οἱ Ρωμαίικοι χοροὶ πᾶνε μὲ δυὸ λογιῶ ρυθμούς, τοὺς ἁπλοὺς καὶ τοὺς σύθετους. Ἁπλοὺς ρυθμοὺς ἔχουν ὁ *χασάπικος* ἢ *πηδηχτός*, κι ὁ *ἴσιος συρτός*· δηλαδὴ ἢ 4)4 (τετράσημος) ἢ 2)4 (δίσημος), παναπεῖ ρυθμικὴ ἀγωγὴ τοῦ μαρσιοῦ ἢ τῆς πόλκας· μὰ οἱ περισσότεροι ἀνατολικοὶ χοροὶ ἔχουνε ρυθμοὺς σύθετους, δηλ. μερικοὺς χρόνους μαρσιοῦ καὶ μερικοὺς βαλσιοῦ (τρίσημος). Ἀφτοὺς τοὺς ρυθμοὺς τοὺς παραστήνουμε κατὰ συθήκη ἐτσιδά:

Ὁ *συγκαθιστὸς ἢ ἀντικρυστός*, ὁ καθαφτὸ ἀνατολικὸς χορός, ποὺ οἱ Ρωμιοὶ τόνε χορέβουνε καὶ κυκλικό, καὶ τότε τόνε λένε *μέσα-ὄξω*, ἔχει τρεῖς χρόνους μαρσιοῦ κ' ἕνα χρόνο βαλσιοῦ, καὶ παραστήνουμε ἐτσιδὰ τὴ ρυθμική του ἀγωγή: 9)8=3)4 +3)8, χωρίζοντας μὲ διαστολὲς (πατοῦτες) χώρια τὰ 3)4 τρεῖς χρόνους μαρσιοῦ καὶ χώρια τὰ 3)8 ἕνα χρόνο βαλσιοῦ, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ τὰ ἐχτελεῖ κι ὁ πιὸ ἀρχάρης. Ὁ *ζεϊμπέκικος* ἴδια ρυθμ. ἀγωγή, μὰ διπλὰ ἀργὸς ὁ χρόνος του. Ὁ *καλαματιανός*, ὁ πιὸ συνηθισμένος ἑλληνικὸς χορός, ὁ καθαφτὸ ἐθνικός μας, ἔχει δυὸ χρόνους μαρσιοῦ κ' ἕνα βαλσιοῦ, δηλαδὴ 7)8=2)4+3)8. Ὁ *τσάμικος ἢ διπάτι* ἔχει ἕνα χρόνο μαρσιοῦ κ' ἕνανε βαλσιοῦ δηλ. 5)8=1)4+3)8. Εἴπαμε πῶς πρέπει νὰ χωρίζουνται μὲ διαστολές, χώρια ὅσα ἔχουνε παρονομαστὴ τέταρτα (χρόνος μαρσιοῦ), καὶ χώρια ὅσα ἔχουνε παρονομαστὴ ὄγδοα (χρόνος βαλσιοῦ), γιὰ νὰ διαβάζεται ἔφκολα τὸ μέλος.

Ὁ κ. Π. γιὰ ὅλα τοῦτα τὰ πράματα ἔχει πολὺ θολὲς ἰδέες καὶ γιὰ τοῦτο ἐνῶ τὰ τραγούδια μὲ ἀριθ. 35, 38, 129 εἶναι τῆς ἴδιας ρυθμικῆς ἀγωγῆς μὲ τὸ ἀριθ. 158 δηλ. ὅλα τσάμικος ἢ διπάτι, ἐτοῦτο τὸ γράφει μὲ ρυθμ. ἀγωγὴ 2 1)2!!! κ' ἐκεῖνα μὲ 5)8 χωρὶς νὰ τὰ χωρίζει σὲ 1)4 καὶ 3)8 γιὰ νὰ τὰ νιώθει ὁ καθένας. Κ' ἐνῶ πάλε τὰ μὲ ἀριθ. 170, 223 καὶ τὰ μὲ ἀριθ. 125, 131, 167, 248 εἶναι τῆς ἴδιας ρυθμικῆς ἀγωγῆς δηλ. τοῦ συγκαθιστοῦ ἢ ἀντικρυστοῦ ἢ μεσαόξω, τὰ δέφτερα τὰ γράφει μὲ ρυθμ. ἀγ. 4 1)2 !!! καὶ τὰ πρῶτα μὲ 9)8 διχως νὰ τὰ χωρίζει καθὼς εἴπαμε σὲ 3)4 καὶ 3)8. Τὰ μὲ ἀριθ. 66, 180, 195, 201, 202, 207, ποὺ εἶναι ὅλα καλαματιανοί, τὰ ρυθμίζει μὲ 7)8 μονάχα (1)· (γιὰ νὰ εἶναι ἀκόλουθος μὲ τὸ σύστημά του ἔπρεπε νὰ μᾶς κάνει καὶ μερικὰ ἀπὸ δάφτα 3 1)2!! κατὰ τὰ παραπάνου 4 1)2 καὶ 2 1)2). Τί θὰ πεῖ 4 1)2; 4)4 καὶ μισὸ τέταρτο; τί θὰ πεῖ 2 1)2; 2)4 καὶ μισὸ τέταρτο; Ἀπὸ ἀριθμητικὴ ὄψη μπορεῖ νὰ ναι σωστό, πὼς κάθε διαστολὴ ἔχει μέσα τόσα τέταρτα, μὰ ἀπὸ ρυθμικὴ ὄψη τί σημαίνουνε; Ποῦ θὰ νιώσει ὁ κόσμος πὼς τόσους χρόνους θὰ χτυπήσει ρυθμὸ μαρσιοῦ καὶ τόσους χρόνους βαλσιοῦ;

Παρακαλῶ τὸν πιὸ μουσικὸ ἀναγνώστη νὰ προσπαθήσει νὰ ἐχτελέσει τὰ μὲ ἀριθ. 35, 66, 223 καὶ μάλιστα τὸ 39. Τί πρᾶμα εἶν' ἀφτὸ τὸ 39; σφίγγα σωστή. Νά κ' ἕνα ἀνάλογο ἀνατολίτικο μυθαράκι: Δυὸ χοτζάδες μιὰ φορὰ συναπαντηθήκανε σ' ἕνα δρόμο. — Ὥρα καλὴ συνάδερφε! — Νά σαι καλά. — Ποῦ ἀπὸ δῶ μὲ τὸ καλό; — Χτὲς ἔγραψα στὸ τάδε χωριὸ ἕνα γράμμα καὶ πάω σήμερα νὰ τοὺς τὸ διαβάσω. Καὶ λόγου σου; — Κ' ἐγὼ τὰ ἴδια· πῆγα καὶ τοὺς τὸ διάβασα τὸ γράμμα ποὺ τοὺς εἶχα στείλει προχτὲς καὶ τώρα γυρίζω. Ἔτσι κ' ἐμεῖς παρακαλοῦμε τὸ μουσικό μας νὰ 'ρθει νὰ μᾶς διαβάσει τοῦτα ποὺ μᾶς σέρβιρε, ἄσπρο χαρτὶ μάβρα γράμματα, καὶ νὰ μᾶς πεῖ τί σημαίνει *ἀσύνθετος πεντάσημος*. Οἱ ρυθμοὶ τῶν τραγουδιῶ μας παίζουνε καραμπόλα μέσ' στὸ κεφάλι τοῦ κ. Παχτίκου. Ἐπειδὴς ὅμως ὁ μουσικὸς κόσμος τὰ δικά μας δὲν τὰ ξέρει, κι ὅσοι τὰ ξέρουνε μουσικοὶ δὲν εἶναι, ἔλπισε ὁ κ. Π. πὼς θὰ περάσει ἴσως ἀπαρατήρητη ἀφτὴ ἡ φοβερὴ ἀμάθεια στὰ στοιχεῖα ποὺ πρέπει νὰ ξέρει ὅποιος πιχειριστεῖ νὰ συνάξει Ρωμαίικες μελωδιές. Πρέπει νὰ προστέσουμε πὼς τὴν ὀνομασία *καλαματιανὸς* καθόλου δὲν τὴν ἀναφέρνει, τόνε λέει ἁπλὰ συρτό, μὰ ὁ καλαματιανὸς χορέβεται κι ἀντικρυστὰ καὶ λοιπὸ συρτὸς δὲν εἶναι καθαφτό. Ἀκόμα φαίνεται πὼς δὲ μελέτησε καταπὼς ἔπρεπε τὶς Ρωμαίικες μελωδιές, ἀφοῦ λέει πὼς οἱ μιχτοὶ (γράφε σύθετοι) ρυθμοὶ εἶναι *σπανιώτατοι*, ἐνῶ εἶν' ἐπίσης συχνοὶ ὅσο κ' οἱ ἁπλοί (2).

Τώρα μνήσκει νὰ ξετάσουμε, ἂν τουλάχιστο ξαναπαραστήνει πιστὰ τὶς μελωδιὲς ποὺ γράφει. Μήτε τοῦτο μοῦ φαίνεται πὼς δὲν τὸ κάνει, γιατὶ ὅσες μελωδιὲς κι ἂν ξέρω ἀπ' τὴ συλλογή του καμιὰ δὲν ἔχει σωστή. Μὰ θὰ πῆτε πὼς μπορεῖ ἐγὼ ἀλλιῶς νὰ τὰ ξέρω· τότε σᾶς φέρνω παράδειγμα τὸ μὲ ἀριθ. 63, ποὺ λέει πὼς τῶχει ἀπ' τὴν πατρίδα μου σηκωμένο· στὴν πατρίδα μου τουλάχιστο δὲν τὸ λένε ἔτσι, καὶ πιθυμοῦσα νὰ 'τανε δυνατὸ νὰ τὸ περάσω ἐδῶ γιὰ νὰ διεῖ ὁ κόσμος τὴ διαφορὰ ποὺ εἶναι σημαντική. Μουσικὸς λοιπὸν ὁ κ. Παχτῖκος δὲν εἶναι βέβαια, καὶ μὴ πρὸς βάρος.

Ἂς δοῦμε τώρα σὰν εἶναι φιλολόγος τουλάχιστο. Ἁπλὸ φυλλομέτρημα τοῦ βιβλίου του δείχνει ὄχι μόνο πῶς φιλολόγος δὲν εἶναι, μὰ πὼς εἶναι καὶ ἀπ' τὰ πιὸ φριχτὰ θύματα τῆς νεολληνικῆς ἐκπαίδεψης καὶ δὲν μπόρεσε νὰ βγεῖ ὄξω ἀπὸ κεῖ ποὺ τόνε δέσανε νὰ βόσκει οἱ δασκάλοι του.

Ἰδέα δὲν ἔχει ἀπ' τὴ δουλειὰ ποὺ ἔγινε τὰ τελεφταῖα χρόνια πάνου στὰ δημοτικά μας τραγούδια καὶ στ' ἄλλα προϊόντα τῆς λαϊκῆς μας ριλολογίας, καὶ τὰ βιβλία τοῦ κ. Πολίτη ποὺ ἀναφέρει· κάλλιο θὰ 'καμνε νὰ διάβαζε τὰ ἴδια τὰ βιβλία, παρὰ τὴ ρεκλάμα τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Καρόλου Βίλμπεργ ποὺ ἔχει βγάλει γιὰ τοῦτα τὰ βιβλία.

Κοιτάξτε κατάσταση. Ἄσμα ἀριθ. 58 «Μιὰ μάννα εἶχε *ἑπτὰ* (sic) γιοὺς καὶ *ἑπτὰ* νυφάδες καὶ μιὰ μοναχοκόρη, στὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουε καὶ στὸ φέγγος τὴν ἔπλενε καὶ τὸ ἡλιοβασίλεμα τὴν ἐστόλιζε κτλ. ὥς τὸ τέλος ποὺ μᾶς λέει κιόλας «τὸ ἄσμα τοῦτο ἀρρύθμως πως (!) ἐγράφη». Καὶ τί ἀνάγκη νὰ γραφτεῖ ἀφοῦ ὑπάρχουνε πάνου ἀπὸ ἑκατὸ παραλλαγές του ὡς τὰ τώρα ἐγδομένες! Ἡ ἀπροσεξιά του στοὺς φτόγγους καὶ στοὺς τύπους τῆς γλώσσας καὶ στὰ μέτρα τῶ στίχων εἶναι γιὰ νὰ τὸν κλαῖς τὸν κ. φιλόλογο. Μὰ οἱ ἑρμηνεῖες ποὺ δίνει γιὰ κάτι πάγκοινες λέξες τῆς γλώσσας μας εἶναι γιὰ νὰ βαστᾶς τὰ σκόπια σου ἀπ' τὰ γέλια. Ἑτοιμαστεῖτε: Πρῶτα κι ἀρχὴ (σελ. 141) μαθαίνουμε πὼς *τραμουντάνα* θὰ πεῖ λέει *τρικυμία*! (Μπράβο, δάσκαλε, νὰ μὴ βασκαθεῖς), *φούντα* λέει (σελ. 100) θὰ πεῖ *κορυφή*, *τσάτισε* (σ. 112 ἀπ' τὸ *τσάτισε* μὲ παράμοιασμα τῆς 6ῆς συλλαβῆς τσ+τ > τσ+τσ τουρκ. τσάτάριμ=προσκρούω) θὰ πεῖ λέει ἀκκούμπησε (ὤωω! δάσκαλε), *κονεμένα* (σ. 129 *κονέβω* τουρκ. κονίαρουμ = διανυχτερέβω, κουρνιαζω, μνήσκω) θὰ πεῖ λέει ἀγκαλιασμένα, κονδύλησε (σ. 144) θὰ πεῖ λέει γλύστρησε! *μονομερίδα* (176) θὰ πεῖ λέει σάβρα! τὰ *ξόμπλια* (209 exemplum) μαθαίνουμε πὼς εἶναι λέξη... Περσική! (ὦ τὴν Περσομάθεια τοῦ φιλολόγου!) *καπίστρι* (217) θὰ πεῖ λέει χαλινός! *κλεισούρα* (339) (κλεισώρεια + clausura) μαθαίνουμε πὼς σημαίνει ἐξοχικὴ ἐκκλησία (δάσκαλε! δὲν ὑποφέρνεσαι!), *πρωτοπελεκὰς* (σ. 378) πὼς θὰ πεῖ φερετροποιός! Τὸ *ἀποῖς* (360) ἐπίρρημα ἀπ' τὴν πρόθεση ἀπὸ+ις ἡ ἐπιρρηματικὴ κατάληξη τῶν ἐφτύς, χωρίς, ἀντίς κτλ. πρβλ. τὸ *λοιπὸν* > *τολοιπονὶς* κτλ. εἶναι λέει τὸ *ἀπὸ ὕστερα*! ἀμ' τί ἔγινε τὸ *τέρα* κύρ δάσκαλε; ἂν εἴσουνα διάκος κανενοῦ δεσπότη τοῦ περασμένου αἰώνα δὲ θὰ 'χες ταίρι. Θυμᾶστε τὸ δεσπότη ποὺ τοῦ πήγανε ἕνα παιδὶ σπουδαγμένο νὰ τὸ ξετάσει κ' ἐκεῖνος τὸ ρωτοῦσε: Τί θὰ πεῖ *τήνκλη-τήνκλη*; κ' ἐπειδὴς τὸ παιδὶ δὲν τόξερε ἀπαντοῦσε ὁ διάκος: *Τὴν κληρονομίαν σου*, δεσπότη μου, — Ἀμ' *τὴν καρ* —, *τὴν καρ* — τί θὰ πεῖ; — *Τὴν καρδίαν σου*, δεσπότη μου, — *Μάκα* —, *μάκα* — τί θὰ πεῖ; — Μακάριος ἀνήρ. — Μπράβο διάκο!.. — *Ἀποῖς*, *ἀποῖς* τί θὰ πεῖ δάσκαλε; — Ἀπὸ ὕστερα, — Μπράβο δάσκαλε!

Ἀμ' γιὰ τὸ *ἐρυθροῦν* (sic) τί λέτε; φιλόλογος μιὰ φορὰ σοῦ λέει ὁ ἄλλος! (βλ. σ. 253).

Τὸ *λάμνιεται* (σ. 92 πιὸ σωστὰ λάμνετε) εἶναι, φίλε μου δάσκαλε, τὸ *ἐλαύνετε* (πρβλ. εὐνοῦχος > μνοῦχος, χαῦνος > ἀ-χαμνὸς κτλ.)· *νεούσσια* λέει (σ. 97) εἶδος ἄνθους, μὰ δὲν εἶχες τὴν περιέργεια, καημένε δάσκαλε, νὰ μάθεις τί ἄνθος εἶναι; ἐσὺ δὲ μᾶς λὲς μήτε τὸ γραμματικό του γένος ἡ νεούσσια ἢ τὰ νεούσσια; Ἀφοῦ τὸ γράφεις μὲ διπλὸ σ κάτι θὰ ξέρεις... Δὲ βαριέστε! τίποτις δὲν ξέρουν οἱ δασκάλοι, ὅ,τι τοὺς κατέβει γράφουν. Ἐμένα μοῦ φαίνεται νὰ εἶναι ἡ *νεουσσιά*, ἔτσι τὸ θέλει καὶ τὸ μέτρο. Εἴδετε μιὰ φορὰ φιλόλογος! τί ὄμορφα μᾶς ἔδωσε καὶ καταλάβαμε τὸ *νεούσσια*! τό γραψε μὲ διπλὸ σ εἶπε καὶ *εἶδος ἄνθους* καὶ τέλειωσε· φκαριστοῦμε, δάσκαλε φιλολόγε. Τὸ *ὁλοπλουμισμένα* (104) μοῦ φαίνεται πιὸ σωστὰ πὼς εἶναι *ὡριοπλουμισμένα*. Τὸ *μερώνει* (σ. 86) θὰ πεῖ βέβαια ἡσυχάζει, μὰ ἔπρεπε, σὰ φιλόλογος ποὺ γράφεται, νὰ μᾶς ξηγήσει πὼς εἶναι τὸ *ἡμερῶ-νω* ἀμετάβατο καὶ εἰδικέφτηκε γιὰ τὸ παιδὶ

---

(1) Μερικὰ ἀπὸ τοῦτα τὰ χωρίζει μὲ διαστολὲς μὲ τέτοιες κουκκίδες, καὶ μοῦ φαίνεται πὼς τὰ πῆρε ἕτοιμα ἀπ' τὸ φίλο καὶ συμμαθητή μου Ν. Καναβόπουλο ποὺ ναι βέβαια χίλιες φορὲς πιὸ μουσικὸς ἀπὸ λόγου του.

(2) Τουλάχιστο στὴ συλλογὴ ποὺ καταρτίσαμε ἐμεῖς μὲ τὸν πατέρα μου καὶ τ' ἀδέρφια μου, περίπου ἀπὸ 500 Ρωμαίικες μελωδιές, ἔχουμε πάνου ἀπὸ ἑκατὸ τέτοια μὲ σύθετους ρυθμούς, μὰ μνήσκουν ἀκόμα ἀνέγδοτα.

πού πάβει νὰ κλαίει. Τὸ *μωθαμένου* (307) γράφε το *μώ' θαμαίνου* (=μωρ' θαμαίνω=θαμάζω). Τὸ *λιαλιὰ* (299) ξήγα τό μας, δάσκαλε, πὼς εἶναι τὸ Τούρκικο γιαϊλὰ=βοσκή, ἐξοχή.

Ἀφτὰ ἅρπαξε τὸ μάτι μου τὴν ὥρα πού γράφοντας τὸ ἄρθρο μου φυλλομέτρησα γιὰ τελεφταία φορὰ τὸ χοντρὸ τόμο· ἔχει ἀκόμα ἄπειρα.

Κι ἀπ' ὅλ' ἀρτὰ τί βγαίνει; βγαίνει πὼς ξοδεφτήκανε ἀρκετοὶ παράδες γιὰ νὰ βεβηλωθοῦν τὰ ἐθνικά μας κειμήλια, οἱ μελωδιές μας, καὶ γιὰ νὰ μασκαρεφτοῦμε ἐπίσημα μπρὸς στὸν πολιτισμένο κόσμο.

Ἄξιος ὁ μιστός τους πού τὸ καταφέρανε.

ΜΕΝΟΣ ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΠΕΝΘΗ

ΟΜΟΡΦΙΑ

Κρῖμα στὴν ἀνθοθάλασσα, γαλάζια καὶ πλατειά,
Τὸν ἀνοιξάτικο οὐρανὸ τὸν κεντισμένο μ' ἄστρα,
Τὸν κάμπο τὸν πολύχρωμον, ὦ μιὰ ραγισματιὰ
Καταμεσὶς φειδογλυστρᾶ στὴ φαρφουρένια γλάστρα.

ΑΗΘΗ

Τοῦ κάκου ἐδῶ στὴν ἀμμουδιὰ τὸ κῦμα τ' ἀπαλὸ
Μοῦ τραγουδάει σιγαλιά, κρυφὸς καϋμὸς γιὰ μένα...
Πόσα καράβια ἀπὸ καιρὸ δὲν εἶναι στὸ γιαλό,
Πόσα καράβια ἀπὸ καιρὸ δὲν εἶναι μισεμένα...

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΣΑΛΟΝΙΟΥ

ΤΡΕΛΛΟΣ:

Ἔπαιζε μιὰ σονάτα τοῦ Μπετόβεν καὶ μὲ τὸ παίξιμο τῶν κάτασπρων χεριῶν της ζωντάνευε ἡ σκέψη κ' ἡ φαντασία τοῦ μεγάλου καλλιτέχνη.

Κεῖνος ὀρθὸς κοντά της θάμαζε τὰ ὄμορφα πλούσια μαλλιὰ καὶ τὶς τεχνικὲς γραμμὲς τοῦ λαιμοῦ της, ἐνῶ τὸν νανούριζε σὲ μαγεμένα ὀνείρατα ἡ χρυσὴ μελωδία καὶ λησμονοῦσε τὸν κόσμον ὅλον, γιὰ ν' ἀκούῃ ἐκείνην, καὶ λησμονοῦσε τὰ περασμένα ὅλα, γιὰ νὰ ζήσῃ μονάχα στὴ στιγμὴν ἐκείνη.

Ὅταν τέλειωσε, μὲ τὸν ὕστερον ἦχο τοῦ πιάνου: «—Ὦ παῖχτε, παῖχτε, ἀκόμα!» τοῦ ξέφυγε.

Γύρισε κείνη καὶ τὸν κοίταξε μὲ περιέργεια. Δὲν ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποῦ τὸν ἔβλεπε καὶ κάπου ἀλλοῦ τὸν εἶχε συναντήσῃ, μὰ δὲ θυμώνταν ποῦ. Ἀπόψε ὅμως ἡ στάση, τὸ βλέμμα κι ὁ ἦχος τῆς φωνῆς του, ποῦ εἶχαν κάτι ἰδιαίτερο, τὴν ἀνάγκασαν νὰ τὸν προσέξῃ. Τὸ χτένισμα τῶν πυκνῶν σγουρῶν μαλλιῶν του, τὸ κοίταγμα τῶν κατάμαυρων ματιῶν ποῦ κείνη τὴ στιγμὴ ἔβγαναν σπίθες ἐνθουσιασμοῦ, τὸ ντύσιμο, ἡ ἀδυναμία τοῦ κορμιοῦ κ' ἡ χλωμάδα τοῦ προσώπου του τὸν φανέρωναν τεχνίτη. Κι ἂν ἡ νέα ποῦ μὲ τὸ παίξιμό της τὸν μάγεψε, μποροῦσε νὰ διαβάσῃ στὸ βιβλίο τῆς ζωῆς του, θὰ μάθαινε, ποῦ περνοῦσε τὲς νύχτες του ἄγρυπνος ζητῶντας μὲ νότες νὰ δώσῃ τὴν ἀθανασία σὲ κάποιο καρδιοχτύπι, σὲ κάποιαν ὀνειρεμένη μελωδία, ποῦ ζῶντας στὸ βασίλειο τοῦ Ὡραίου, ἄκουε τοὺς μακρυσμένους της ἤχους. Κι ἂν μποροῦσε νὰ διαβάσῃ στὴ σκέψη του, θὰ μάθαινε ποῦ μὲ τὴ σονάτα ποῦ κείνη ἔπαιζε, λησμόνησε μὲ μιᾶς κόπους, ἀγῶνα, στέρηση, ἀπελπισίες, ἐλπίδες, πικραπάτες, γιὰ νὰ ξαναζήσῃ στ' ὄνειρό του, γιὰ νὰ ζωντανέψῃ μέσα του μαζὶ μ' ἕνα καινούριο καρδιοχτῦπι, ἕνας παλιός του πόθος καὶ νὰ γίνῃ ἔμπνευση. Μὰ δὲν ἐφαντάστηκε οὔτε ποῦ εἶχε κοντά της μιὰ μουσικὴ μεγαλοφυΐα.

—«Τί θέλετε νὰ σᾶς παίξω;»

—«Ὅ,τι θέλετε, κάτι ποῦ νὰ δίνῃ τὴν ἀναστριχίλα τῆς ζωῆς καὶ στοὺς ἀναίστητους ἀκόμα, κάτι ποῦ νὰ σὲ μεθάῃ, χωρὶς νὰ νοιώθῃς τὸ πῶς, κάτι ποῦ νὰ δυναμώνῃ τὴν πίστη στὴν Τέχνη καὶ τὴν πεποίθηση στὸν ἀγῶνα, κάτι ποῦ νὰ σοῦ λέῃ, πὼς ἀληθινὴ ζωή 'ναι μονάχα ἡ Τέχνη».

—«Καὶ θὰ μπορέσω; θὰ καταφέρω μὲ τὸ παίξιμό μου νὰ πῶ ὅλ' αὐτά;» τοῦπε καὶ γέλασε.

—«Εἶστε τ' ὀμορφότερο ὄργανο τῶν μεγάλων Δασκάλων τῆς τέχνης. Ξαναπαῖχτε τὴν ἴδια σονάτα ποῦ τὴν παίζετε τόσ' ὄμορφα.

—«Τὴν ἴδια; κ' ἔρριξε μιὰ ματιὰ γύρου της, ποῦ ἔλεγε «κι ἡ κόσμος;»

Αὐτὸς ἔννοιωσε τὴ σκέψη της.

—«Ὁ κόσμος μιλεῖ, τῆς εἶπε, οὔτε πρόσεξε καθόλου στὸ παίξιμό σας· ἂν εἶχε προσέξῃ, θὰ σᾶς ζητοῦσε γιὰ χάρη νὰ τὴ ξαναπαίξετε. Καὶ σεῖς παῖχτε γιὰ μένα, ποῦ σᾶς βλέπω σὰν τὴν ἐνσάρκωση τοῦ Ὡραίου, χαϊδέφτε μου μὲ τὸ παίξιμό σας τὴν ψυχή».

Ἔβαλε πάλε τὰ χέρια της στὸ πιάνο καὶ σὰ μέρος τοῦ μεγάλου του ἐνθουσιασμοῦ νὰ τῆς εἶχε μπῇ βαθειὰ στὴν ψυχή, αἰστάνθηκε ἀλλοιώτικα τί θὰ πῇ ἁρμονία, κ' ἔπαιξε μὲ πάθος, μὲ δύναμη, μὲ ψυχή. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔννοιωσε καὶ κείνη τὴν ἀλήθεια στὰ λόγια του «ζωὴ εἶναι μονάχα ἡ τέχνη» κ' ἔζησε στὸ παίξιμο τῆς σονάτας τὴν ἀληθινὴ ζωή, τὴ ζωὴ τοῦ τεχνίτη.

Ὅταν ἔπαψε, τὰ μάτια του ἦσαν δακρυσμένα, μὰ καὶ τὰ δικά της ἦσαν ὀγρά. Ἡ σονάτα τοῦ μεγάλου Δασκάλου, ποῦ κεῖνος θάμαζε, κ' ἡ δύναμη τοῦ Ὡραίου, τοὺς ἕνωσε κείνη τὴ στιγμὴ στὸ αἴσθημα, στὸν ἐνθουσιασμό, στὴν ἁρμονία. Τὰ μάτια τους ἔτσι συναντήθηκαν, μὰ κείνη — περασμένη ἡ πρώτη ἐντύπωση—ντράπηκε γιὰ τὴν ἀδυναμία της, φοβήθηκε μὴ γελάσῃ ὁ κόσμος γιὰ τὴ συγκίνησή της, καὶ σφούγγισε γλήγορα τὸ δάκρυ της — τ' ὡραιότερο κι ἀγνότερο στολίδι, ποῦ ὀμόρφηνε ποτὲ τὸ πρόσωπό της—δάκρυ, ποῦ στὴν ἀληθινὴ ποιητικὴ ψυχὴ τοῦ νέου καλλιτέχνη, χάραξε μιὰν εἰκόνα, ποῦ ἦταν γραμμένο μονάχα μὲ τὴ ζωή του νὰ σβηστῇ.

Ὁ καλλιτέχνης ἀγάπησε.

II

Περασμένα μεσάνυχτα.

Κοντὰ στὸ προσκέφαλό του κάθεται ἡ μάννα του καὶ τοῦ χαϊδεύει ἀπαλὰ-ἀπαλὰ τὰ πυκνά, σγουρά του μαλλιά. Κρύβει τὴν ἀγωνία της σ' ἕνα χαμόγελο—ἡρωισμό, ποῦ ἡ μάννα μονάχα γνωρίζει. Κεῖνος ἀχνός, ἀδυνατισμένος, παλεύει μὲ τὸ θάνατο. Ἀπὸ κείνη τὴ βραδειά, ποῦ γνώρισε τὴ δύναμη τῆς Ἀγάπης, μεγάλη ὅσο κ' ἡ δύναμη τῆς Τέχνης, ἐδούλεψε πολύ· ὅλη τὴ νύχτα στὸ πιάνο ἀγωνίζονταν γιὰ τὴ σύνθεσή του, ποῦ θὰ τοῦ ἄνοιγε—ὤ ἦταν βέβαιος γι' αὐτό!—τὰ μονοπάτια τῆς Δόξας. Πέφτοντας ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸ στὴν ἀμφιβολία κι' ἀπὸ τὴν ἀπελπισία στὴν πεποίθηση, ἐδούλευε ἀκούραστα κι ἀδυνάτιζε καθημερνά.

Ποιὸς νὰ τὸν ἐμποδίσῃ; ποιὸς μπορεῖ νὰ ἐμποδίσῃ τὸ χείμαρρο;

Ἡ σύνθεσή του κ' Ἐκείνη, μοναχὴ του σκέψη, καὶ στὶς δυὸ εἶχε στήσῃ τὸ βωμὸ στὴν ψυχή του.

Κ' ἡ μάννα του, ποῦ τὸν εἶχε μοναχὴ στὸν κόσμο ἐλπίδα, μὲ τοὺς παλμοὺς τῆς καρδιᾶς της με-

---

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΠΙΦΥΛΙΔΕΣ

Η ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΜΑΤΙΑΣ*

Λέμε *ματιὰ* (βλέμμα) τὸ τεριαστὸ στρέψιμο καὶ τῶ δυὸ ὀπτικῶν ἀξόνω σὲ τούτη ἢ κείνη τὴ μεριά, κατὰ τὴ θέλησή μας καὶ κατὰ τὴν ἀνάγκη ποῦ παρουσιάζεται. Στὴ ματιὰ αὐτὴ κάθε φορὰ κι ἀλλοιώτικη ἔκφραση χύνεται στὰ μάτια, σύφωνα μὲ τὴν ἔκφραση τοῦ προσώπου, κ' εἶναι τοῦτο ἕνας *ἀντίχτυπος, ἕνὰ φανόμενο, ὅπως λένε, ἀντανακλαστικὸ* (réflexe), ποῦ κυβερνιέται ἀπ' τὰ ψυχοκινητικὰ τῶ ματιῶ κέντρα, μὰ στενὴ ἔχει τὴ σκέση καὶ μὲ τὰ ψυχοαισταντικά. Ὅσο γιὰ τὸ γενικὸ κινητικὸ κέντρο τῶ ματιῶ, ποῦ κανονίζει τὰ τεριαστά τους στρεψίματα, πολλὰ γραφήκανε στὰ τελευταῖα χρόνια, μὰ τίποτε ἀκόμα ξεκαθαρισμένο ὁλότελα δὲ φαίνεται. Ἀπὸ τοὺς πρώτους ὁ Ferrier, κάνοντας δοκιμὲς σὲ μαϊμοῦδες, τοποθέτησε τὸ κέντρο τῆς ζυγῆς κίνησης ματιῶ καὶ κεφαλῆς στὶς βάσες τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δεύτερου μετωπικοῦ γύρου. Ὁ Hitzig ὕστερα τοποθέτησε τὸ ἴδιο κέντρο σ' ἕνα σημεῖο τοῦ ἀνηφορικοῦ μετωπικοῦ γύρου, λίγο πιὸ μέσα πὸ κεῖνο ποῦ κυβερνᾷ κάθε τρογύρο στὰ μάτια προσωπικὴ κίνηση. Ὁ Landouzy πάλε καὶ ὁ Grasset θέλουνε τὴ θέση του στὸ μπροστινὸ κομμάτι τοῦ κατώτερου βρεγματικοῦ λόβιου, πρᾶμα ποῦ βεβαιώνει κ' ἡ γειτονιὰ μὲ τὰ κινητικὰ κέντρα τοῦ προσώπου.

Ἔτσι, λοιπόν, πιθανὸ νὰ βρίσκεται στὴ φλούδα τοῦ ἐγκέφαλου κάποιο τέτοιο κινητικὸ κέντρο, μὰ δὲν ἐπικυρώθηκε ἀκόμα, σὰν τὸ κέντρο τῆς λαλιᾶς. Κατὰ τὸ Munc *αἰσταντικὸ* κανεὶς θάλεγε καλήτερα αὐτὸ τὸ κέντρο, *μνημονικὸ* δηλαδὴ κέντρο κάθε κίνησης ποῦ τεριαστὰ τὰ μάτια μὲ τὸ κεφάλι κάνουνε, γιὰ νὰ φανερώσουνε μιὰ ψυχική μας ἐντύπωση. Σὲ τοῦτο δὰ τὸ κέντρο γεννιέται ἡ κινητικὴ παρακίνηση καὶ μεταφερνόμενη ὕστερα στὰ ραβδωτὰ σώματα συντεριάζεται κατάλληλα μ' ἄλλες σύχρονες παρακίνησες, ἀπὸ τὸ γενικὸ κινητικὸ κέντρο τοῦ προσώπου, γιὰ νὰ γίνῃ, τέλος ἀπ' ὅλες, μιὰ σύφωνη ἐκφραστικιὰ κίνηση, ἕνας, ὅπως λέμε, *μορφασμός*. Σὰν καταστραφῇ τὸ κέντρο τοῦτο, σβύνεται ἀπ' τὰ μάτια κάθε ἔκφραση καὶ κάθε θελληματικὴ στροφὴ λείπει, γιατὶ χάνεται ἀπ' τὸ μνημονικὸ κάθε ἰδέα ἐκφραστικῆς κίνησης, ποῦ λίγο λίγο μὲ τὸν καιρὸ ἀποχτιέται.

Κατὰ τὸ Ferrier ὅμως κάθε παρόμοια κίνηση, ποῦ στὴ ματιὰ καὶ τοῦ προσώπου τὴν ὄψη φανερώνει τὴν ψυχική μας ἐντύπωση, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ γίνῃ δίχως τὴ βοήθεια τῶν ψυχοαισταντικῶν κέντρων τῆς φλούδας τοῦ ἐγκέφαλου, ποῦναι χωρισμένα ἀπ' τὰ κινητικά· κατὰ τὴ γνώμη του στὰ ψυχοαισταντικὰ κεῖνα κέντρα σωριάζουνται μὲ τὸν καιρὸ οἱ ὀπτικὲς καὶ *μυϊκὲς* αἴσθησες ποῦ ἀποτελοῦνε κάθε κινητικιὰ παράσταση, κ' ἔτσι ἀπ' αὐτὰ ἡ ψυχικὴ παρακίνηση μεταφέρνεται στὴν κινητικὴ ζώνη τῆς *φλούδας* τοῦ ἐγκεφάλου, ὅπου βρίσκονται τὰ *ἐχτελεστικὰ κέντρα* τῆς κίνησης. Κατὰ τὸ Ferrier τὸ *ψυχοαισταντικὸ* κέντρο τῆς ὅρασης πρέπει νὰ τοποθετηθῇ στὸ *γωνιακὸ γῦρο* τοῦ ἐγκεφάλου ἢ στὴν *καμπυλωτὴ δίπλα* του καὶ τὸν ἰνιακὸ λοβό, ποῦναι πίσω της. Ἅμα τὸ κέντρο τοῦτο εἶναι ἄπραγο, ὅπως στὴν ἀπὸ γεννετῆς ἀμαύρωση, ἡσυχιὰ παντοτεινὴ χύνεται στὴν ὄψη κι ἀχρωμάτιστα τὰ μάτια, δίχως ἔκφραση, ὁλότελα μωρουδίστικα, κλονίζουνται σὲ χρονικὸ νυσταγμὸ ἢ

(*) Ἀπὸ τὴ «ΜΑΤΙΑ» ποὺ σὲ λίγο βγαίνει σὲ βιβλίο.

τροῦσε τὴν καθημερνὴ τῆς ζωῆς του καταστροφή, καὶ μὲ τὴν ἀγωνία τῆς ψυχῆς της συντρόφευε τὸ χάσιμο τῆς δύναμης ἐκείνου, ποῦ ἦταν ὁ μόνος ποῦ ὀμόρφαινε τὴν ἀσκημιὰ τῆς ζωῆς της. Μιὰ βραδειὰ ἦλθε τέλος ἡ δυνατὴ κρίση, ποῦ τὸν ἀνάγκασε νὰ πάῃ στὸ κρεββάτι· ὁ γιατρὸς δὲν εἶχε καμμίαν ἐλπίδα, ἡ ὄμορφη κείνη ζωὴ θὰ χάνονταν καὶ μαζύ της θὰ θάφτονταν εὐγενικοὶ πόθοι, πολύτιμα ὀνείρατα.

Ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα τῆς ἀρρώστειας του, ἐνῶ ἡ θέρμη τοῦ ἔκαψε τὸ μέτωπο, ἕναν πόθο εἶχε μοναχά, νὰ σηκωθῇ νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργο του. Εἶχε θησαυροὺς μέσα του κ' ἤθελε νὰ τοὺς φανερώσῃ στὸν κόσμο· κ' ἡ ματιά του πλανιώντανε στὰ μουσικά του τετράδια καὶ στὸ πιάνο, ποῦ τόχε βάλῃ σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς κάμαράς του. Καὶ φαντάζονταν τὴ ζωή του μιὰν ἀτέλειωτη εὐτυχία στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Δόξας καὶ Κείνης, ποῦ πρώτη τοῦ ἄνοιξε τὴν Ἀγάπη στὴν καρδιὰ καὶ ποῦ μόνη, χωριστή, ἀπὸ τὶς ἄλλες γυναῖκες, ἔτσι νόμιζε, ἤξερε νὰ τὸν νοιώθῃ.

Ἀγάπη καὶ Τέχνη ὅλ' ἡ ὕπαρξή του, ὁ κόσμος του ὅλος!

Αὐτὴ τὴ βραδειὰ ὁ γιατρὸς τὸν εὕρηκε πολὺ χειρότερα. Θὰ πέθαινε χωρὶς ἄλλο τὴ νύχτα· ἀπὸ μιὰ κλωστοῦλα κρεμόντανε ἡ ζωή του, καὶ τὄνοιωθε ἡ δυστυχισμένη μάννα του καὶ μονάχα κεῖνος δὲν τὄνοιωθε, καὶ στὴ θέρμη του ἀνάμεσα χαμογελοῦσε στ' ὄνειρο ποὖχε πλάσει.

Ἔσκυψε ἡ μάννα του καὶ στ' αὐτί του σιγά, σιγά:

—«Θέλεις τίποτα, παιδί μου;»

Τὴν κοίταξε μὲ τὰ πλανεμένα τοῦ ἑτοιμοθάνατου μάτια, σὰ νὰ μισόνοιωθε τί τοὖλεγε.

—«Ναί, θέλω, θέλω, νὰ ξανακούσω τὴ σονάτα τοῦ Μπετόβεν».

—«Καὶ ξέρω, παιδί μου, νὰ τὴν παίζω ἐγώ;» Τοῦ κάκου προσπαθοῦσε νὰ κρατήσῃ τ' ἀναφίλητά της στὸ παραμίλημα τοῦ θανάτου ποῦ μάντευε.

—«Τὴν θέλω παιγμένην ἀπὸ κείνην ποῦ τὴν παίζει σὰν ἄγγελος. Νἄβλεπες τὰ χεράκια της σὰ χαϊδεύουν τὸ πιάνο! Ἄκουσες ἄνθρωπο νὰ μιλῇ μὲ τὰ χέρια; ἔ, ἐκείνη ... ἡ ἀγάπη μου.

Εἶχε κάμει ἀγῶνα γιὰ νὰ πῇ αὐτὰ τὰ λόγια· τὰ μάτια του θάμπωναν σιγὰ σιγά, κ' ἡ ἀναπνοή του γενόντανε ἡσυχώτερη, ὡς ποῦ σὲ λίγο θἄπαυε τέλεια.

— «Ἡ σύνθεσή μου ... θ' ἀρέσῃ ... εἶναι κάτι καινούριο... μπορεῖ καὶ ν' ἀναστατώσῃ... τὸ μουσικὸ κόσμο... Ἄφησε... νὰ τὴν ἰδῇ... τελειωμένη...»

— «Παιδάκι μου, μάτια μου, πᾶψε νὰ μιλῇς, σοῦ κάνει κακό».

— «Θέλω... νὰ ξανακούσω... τὴ σονάτα... τοῦ Μπετόβεν».

Γύρισε τὰ μάτια πρὸς τὸ πιάνο κι ἄνοιξε τὰ χέρια του, σὰ νἄθελε νὰ τὸ πιάσῃ, μὰ δὲν εἶχε δύναμη κ' ἐνῶ ἔκανε νὰ μισοσηκωθῇ, ξανάπεσε στὸ κρεββάτι.

— «Ἡ σο..νά..τα... ἡ... σο..νά..τα» εἶπε μὲ κομένη, βραχνὴ φωνὴ καὶ δὲ μπόρεσε νὰ πῇ τίποτ' ἄλλο, γιατὶ μὲ τὸν πόθο του εἶχε φύγῃ κ' ἡ στερνὴ πνοή του.

Ἐδούλεψε κ' ἔφαγε τὰ νειάτα του γιὰ τὴν Τέχνη, πόθησε μὲ τοὺς ἤχους τῆς μουσικῆς, ποῦ ἀνάμεσά τους ὁλοφάνερα θὰ τοῦ παρουσιάζονταν Ἐκείνη, νὰ σβυστῇ ἡ ζωή του, μὰ ἡ τέχνη ποῦ ὅλα τῆς τὰ θυσίασε, ὅπως κ' ἡ ἀγάπη στὶς στερνὲς στιγμές του, τὸν εἶχαν παραιτήσῃ.

— Γιέ μου, γιέ μου, δὲ ξέρω νὰ παίζω, μονάχα νὰ κλαίω» κι ἀγκάλιασε ἡ ἄμοιρη γυναῖκα κλαίοντας τὸ λείψανο τοῦ παιδιοῦ της.

III

Τὴν ἄλλη βραδιὰ σὲ κύκλο φίλων σ' ἕνα σπῆτι, ἐνῶ ἔπαιρναν τὸ τσάϊ, ἔλεγε Κείνη:

— «Καλήτερα γιὰ κεῖνον ποῦ πέθανε νέος...»

— «Μήπως φοβήσαστε γιὰ τὸν πιανίστα τὶς πίκρες τῆς ζωῆς, δεσποσύνη;» ἐρώτησε μὲ λίγην εἰρωνεία ἕνας νέος ντιστεγκές.

— «Ὄχι δά, εἶπε κείνη γελῶντας, ἀλλὰ θυμᾶμαι μιὰ βραδιά, ἐνῶ ἔπαιζα κάτι στὸ πιάνο, μοῦπε γιὰ τὴ μουσικὴ μερικὰ λόγια τόσο παράξενα καὶ μὲ μιὰν ἀπίστευτη ταραχή! Κατὰ τὴ γνώμη μου, ἤτανε μιὰ φαντασία ἀνυπόταχτη· χωρὶς ἄλλο ἂν ἔζοῦσε ἀκόμα, θὰ τέλειωνε τρελλός.

Καβαδδάτες 6|8|05.

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΔΙΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΟΣ
ΥΦΗΓΗΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ
ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 82

ΟΥΤΕ ΝΑ ΚΡΙΝΩ ΘΕΛΩ ΟΥΤΕ ΝΑ ΕΠΙΚΡΙΝΩ ΜΟΝΕ ΔΙΑΒΑΖΩ ΚΑΙ ΣΓΙΑΖΩ*

Φίλτατε κ. Ταγκόπουλε,

Μοῦρχεται δύσκολο νὰ καταλάβω πῶς ὁ κ. Σπίγγος ἐπροσβλήθηκε μὲ τὶς παρατήρησες ποῦφερα ἀπ' ἀφορμὴ τοῦ τραγουδιοῦ τῆς συλλογῆς του ὅπου ματατύπωσε ὁ «Νουμᾶς». Ξαναδιαβάζω ὅ τι ἔγραψα καὶ βλέπω ποὺ τοῦ βάσταξα ὅλη τὴ χρειαζούμενη προτίμηση καὶ ὅτι δίχως νὰ τοῦ εἰπῶ ἕνα σαχλὸ Σπολλαΐτη ἀδερφὲ ἐδήλωσα ὀρθὰ κοφτὰ ποὺ ὠφελήθηκα ἀπὸ τὸ κείμενό του γιὰ νὰ διορθώσω τὸ τραγοῦδι ὅπως τόξερα ἐγὼ ἀπὸ τὰ μικράτα μου. Πιστεύω ποὺ ἂν ὅλοι οἱ καλαμαράδες εἶχαν μεταξύ τους τέτοια φερσίματα εἰρήνη χαρισάμενη θὰ βασίλευε πάντα στὸν κόσμο τῶ γραμμάτωνε, καὶ ὁ κ. Σπίγγος ἔχει ἄδικο νὰ παραπονεθεῖ.

Μὰ ἔτυχε κάποιοι στίχοι νὰ μ' ἀρέσουν περσότερο ὅπως τοὺς ἤξερα ἐγὼ παρὰ κατὰ τὸν τρόπο τὸ δικό του, καὶ ἔτυχε νὰ ἔχω γνώμη διαφορετικὴ γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ ὅλου κομματιοῦ. Εἴτουν χρέος μου νὰ τσωπάσω ἢ εἶχα δικαίωμα νὰ μιλήσω; Ἀποφάσισα νὰ πῶ τὴ γνώμη μου, καὶ ἔπειτα ἀπ' αὐτὸ τὸ μερικὸ ζήτημα νὰ περάσω στὸ γενικό, πῶς πρέπει νὰ συλλέγουμε καὶ νὰ μελετᾶμε τὴν ποίηση τοῦ λαοῦ. Καὶ κατάστρωσα τὴ γνώμη μου καὶ δὲν ἐννοοῦσα νὰ δώσω συμβουλές, ἢ πατρικὲς συμβουλὲς καθὼς ἔγραψε ὁ ἄλλος. Σύμβουλος ποτὲ δὲν ἐγύρεψα νὰ γίνω, οὔτε σὲ μικροὺς οὔτε σὲ μεγάλους κύκλους, πολλὲς φορὲς ὅμως ὅπου ἔλαχε κάπου νὰ βρεθῶ καὶ κάτι νὰ ἰδῶ κάποια γνώμη ὥρμασε τὸ καύκαλό μου, κ' ἐπειδὴς ἀπὸ λόγια ἔχω μπερκέτι στὸ πουγγί μου, τὴν εἶπα κιόλας. Ἄφησα ὅμως τοὺς ἄλλους ἐλεύτερους νὰ τὴν ἐξετάσουν, νὰ τὴν κρίνουν καὶ νὰ τὴ δοκιμάσουν. Ποτὲ στὴ ζωή μου δὲν ὡμίλησα μὲ φανατισμό, καὶ ἂν ἔκαμα τὴ γνωριμιὰ τῆς ραδιουργίας ὅπου ἔζησα καὶ ζῶ, εἴτουν γιὰ νὰ τήνε χτυπήσω κατακέφαλα, ὄχι ποτὲς νὰ τῆς

*) Αὐτῆς τῆς λέξης ἡ γραφή, ποὺ μπορεῖ κιόλας νὰ μὴν εἶναι καινούρια, δὲν πρέπει νὰ ξαφνίσει κανένα. Τὸ υ ἀπὸ τὸ ζύγια χάνεται στὸ ρῆμα μὲ τὸ ἄμπωχμα τοῦ τόνου, καὶ ἡ ἀνάγκη τὸ φέρνει νὰ ἀλλάξουμε τὸ ζ σὲ σ. Γιὰ τὴν προφορὰ σύγκρινε σγουρός.

πολλὲς φορὲς τραβιοῦνται σπασμωδικὰ κατὰ πάνω, μισοκρύβοντας στὸ βλέφαρο τὸ μαυράδι, σὰ νὰ φεύγουνε ἀπελπισμένα τἄγνωστο τὸ φῶς. Μὰ θὰ πῇ κανεὶς πῶς βρίσκομε πολλὲς φορὲς στραβούς, ποῦ σ' ἕνα ψυχικό τους πάθημα, στὴ χαρά, στὴν ὀργή, στὴν ἀγάπη, ξαναζοῦνε τὰ σβυσμένα μάτια τους καὶ λαμποκοπᾶνε καὶ πάλι. Σ' αὐτοὺς δὲν ἦρθε ἀπὸ γεννετῆς ἡ ἀρρώστια, ἀλλ' ὑστερόγενο εἶναι καὶ περιφερικὸ τὸ νευρικὸ βλάψιμο, κι ἂν εἶναι ἡ ὅραση καταστραμμένη, ὅμως σώζουνται μέσ' στὴν ψυχὴ ἀκόμα οἱ ὀπτικὲς αἴστησες, οἱ ἀναγκαῖες γιὰ κάθε κινητικὴ παράσταση, καὶ γίνεται ἡ κεντρικὴ παρακίνηση γιὰ κάθε στροφὴ τῶ ματιῶνε. Σὰ βλαφτῇ τὀπτικὸ αὐτὸ κέντρο, σκετικὰ μὲ τὸ βλάψιμό του πότε *τέλειο στράβωμα* ἔρχεται καὶ πότε *ὀπτικό*, νὰ ποῦμε, *ξέχασμα*, ἤ, καλήτερα, *στράβωμα ψυχικό*· χάνεται δηλαδὴ τότες τὸ μνημονικὸ τῆς σημασίας τῶν πραγμάτων, βλέπει κανεὶς σὰν ἕνα ζῶ, παρακλουθᾷ μὲ τὴ ματιά του ὅ,τι κουνιέται μπρὸς στὰ μάτια του, μὰ τίποτα δὲν ἀναγνωρίζει, τίποτα στὴ ματιά του δὲ φανερώνει, γιατὶ δίχως αἴστηση καὶ νόημα προσηλώνεται.

Ἔξω ἀπ' τἀνώτερα αὐτὰ ψυχοκινητικὰ κέντρα τοῦ ἐγκεφάλου, ποῦ τόσο ἐνεργοῦνε στὴ ματιά, πρέπει ν' ἀναφέρουμε κι ἄλλα κατώτερα κέντρα, ποῦ κυβερνοῦνε κατὰ τὶς γενόμενες δοκιμὲς τἀθέλητα ἢ ἀντανακλαστικὰ τῶ ματιῶ κινήματα, στὸ γέλιο λόγου χάρη, στὸ κλάψιμο, στὴν ὀργὴ κτλ. κτλ.

Κατὰ τὸ Nothnagel καὶ Bechterew στοὺς *ὀπτικοὺς θαλάμους* πρέπει νὰ τοποθετήσουμε τὸ *ψυχροεκφραστικὸ* κέντρο, ποῦ κάθε φορὰ στὴ ματιὰ καὶ στοὺς μορφασμοὺς φανερώνει τῆς ψυχῆς τὰ παθήματα. Τὸ κέντρο τοῦτο κατὰ πολλοὺς τρόπους ἑνώνεται μὲ τοὺς διάφορους λοβοὺς τοῦ ἐγκεφάλου καὶ μαραζιάζει σὰν καταστραφοῦνε μερικὰ μέρη τῆς *φλούδας* του.

Κατὰ τὶς δοκιμὲς τοῦ Vulbian μερικὲς ψυχικὲς ἔκφρασες, μ' ἀφορμὴ μάλιστα τὴν ἀκουή, ἔχουνε τὸ *ἀντανακλαστικὸ* κέντρο τους στὴ γέφυρα τοῦ Βάρολ καὶ τὰ ψηλότερα μέρη τοῦ προμήκη, ὅπου στενὰ μεταξύ τους ἑνώνουνται οἱ πυρῆνες τἀκουστικοῦ μὲ τοὺς γειτονικοὺς κινητικούς. Καταστρέφοντας κατὰ τὸ Vulpian τὰ ὀπτικὰ στρώματα καὶ τὰ ραβδωτὰ σώματα, τὸ τετράλοφο καὶ τὴν παρεγκεφαλίδα, ξανοίγουμε πῶς καὶ στὴ ματιὰ καὶ στὴν ὄψη καὶ στὶς κλαψιάρικες φωνές του φανερώνει τὸ ζῶ ἀκόμα τὸν πόνο του, σὰν τὸ ἐρεθίζουμε νὰ πονέσῃ, κ' ἔπειτα τρέμει κι ἀνοίγει σαστισμένα τὰ μάτια του, σὰ γίνεται κεῖ σιμά του δυνατὴ ἀντάρα. Ἄμα ὅμως καταστραφῇ καὶ ἡ γέφυρα τοῦ Varol καὶ τὸ ψηλότερο μέρος τοῦ προμήκη, τὸ ζῶ σὰν ἐρεθίζεται βγάζει μόνο μιὰ παιχνιδιάρικη φωνίτσα, σὰ νἄβγαινε ἀπὸ καμμιὰ κούκλα, φωνίτσα ὁλότελα *ἀντανακλαστικιά*, ποῦ τίποτες δὲν ἔχει τὸ κλαψιάρικο, τὸ πονεμένο.

Ὁ Courmont, ἔχοντας στήριγμα πολλὲς κλινικές του παρατήρησες, συμπεραίνει πῶς ἄμα πάθῃ βαριὰ ἡ παρεγκεφαλίδα ὄχι μόνο ἡ κίνηση χάνει τὸ τιμόνι της, ἀλλ' ἀκόμα καὶ κάθε ψυχική της φανέρωση γίνεται ἄταχτα. Σύφωνα μὲ τὰ συμπεράσματα τοῦ Courmont περίγραψε τελευταῖα ὁ K. Marie μιὰ πολὺ περίεργη ἀρρώστια μὲ τὴν ὀνομασία *κληρονομικιὰ παρεγκεφαλιδική ἀταξία* (héredo-ataxie cérébelleuse), ποὖχει γιὰ σπουδαιότερο σημάδι ἐπίμονη ταραχὴ τῆς *ψυχοπαθητικῆς ἐργασίας*, δίχως νὰ πάθῃ βαριὰ ἡ νόηση τἀρρώστου, καὶ γιὰ αἰτία πάντα μιὰ ριζικιὰ βλάβη τῆς παρεγκεφαλίδας, ὅπως οἱ νεκροψίες φανερώνουνε. Ὁ Grancher εἶχε μιὰ τέτοια ἄρρωστη, πολὺ ξυπνὴ στἄλλα κορασίδα, ποῦ λὲς κ' εἴτανε σωστὴ ζουγραφιὰ λύπης, σὰν ἄλλη Νιόβη, καὶ μὲ τὴ ματιά της καὶ μὲ τὴν ὄψη της λύπη πάντα φανερώνοντας, καὶ σὲ περίσταση ἀκόμα π' αὐτὸ δὲν τέριαζε καθόλου. Σ' ἄλλο περιστατικὸ τοῦ ἴδιου συγραφέα, ἕνα στραβὸ παιδί, ποῦ φαινότανε πῶς εἶχε σωστὰ καὶ τὸ νοῦ του καὶ τὴ θέληση καὶ τὸ μνημονικό, χώρις ἀφορμὴ κρεπα-

κάμω τήν τιμή νὰ τὴ μπάσω μέσα στὴν ὁπλοθήκη μου.

Στὴν περίσταση αὐτοῦ τοῦ τραγουδιοῦ εἶπα ὅ,τι θὰ ἔγραφα ἂν κ' ἐγώ, σὰν τὸν κ. Σπίγγο, ἔκανα μιὰ συλλογὴ δημοτικῆς ποίησης κ' ἔπειτα τὴν ἐτύπωνα μὲ ἕναν πρόλογο ὅπου θὰ εἶχα δικαίωμα καὶ χρέος νὰ ἐχθέσω τί ἐπιστημονικὲς ἰδέες μὲ ὁδήγησαν στὴν ἐργασία μου. Τὸν πρόλογό μου θὰ τὸν ἐδιάβαζαν, θὰ ἔβλεπαν ἂν ἡ μέθοδό μου ἔχει τίποτε καλὸ καὶ θὰ εἴτουν στοῦ καθενὸς τὸ χέρι νὰ τὴν παραδεχτεῖ ὅπως εἶναι, νὰ τὴν ἀλλάξει ὅπου θέλει διόρθωμα, ἢ καὶ νὰν τὴν ἀφίσει νὰ πάει στὸν ἄνεμο. Ἐπειδὴ ὅμως τέτοια συλλογὴ οὔτε τὸν τρόπο οὔτε τὴ θέληση δὲν ἔχω προστοπαρὸ νὰ κάμω, εἶπα μὲ τὸ «Νουμᾶ» ὅ,τι ἔτυχε νὰ σκεφτῶ ὅταν ἐδιάβαζα τὰ τσακίσματα ὅπου μᾶς ἐμάζεψε ἀπὸ τὸν Ὄλυμπο καὶ τὸ διπλὸ τσαμπὶ ὅπου μᾶς ἐφίλεψε ἀπὸ τὸ ἀμπέλι τοῦ κ. Σπίγγου.

—

Καὶ τὸ λέω διπλό, γιατὶ ἀκόμα πιστεύω πὼς ὅ,τι ματατύπωσες στὸ 147 φύλλο εἶναι δυὸ ποιήματα χωριστὰ τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, καὶ γιὰ τὸ χατῆρι τοῦ κ. Σπίγγου θὰ ξεγγηθῶ ἀπάνου σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα μὲ λιγώτερη συντομία ἀπὸ τὴν ἄλλη βολά. Αὐτὸς λέει πὼς

Ἀπάνου στ' Ἀηδονόπουλου κλῆμα 'ναι φυτεμένο,
Κάνει σταφύλι κόκκινο, κρασάκι αἱματωμένο·
Ὅσες μαννάδες κι ἂν τὸ πιοῦν ποτὲ παιδὶ δὲν κάνουν·
Νὰν τὄχε πιεῖ κ' ἡ μάννα μου, νὰ μὴ μ' εἶχε γεννήσει.
Ἀφόντις ἐγεννήθηκα ποτὲ καλὸ δὲν εἶδα·
Ὅλο στὰ ξένα πεοβατῶ, στὰ ξένα παιαδέρνω

ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ πρόλογος στὸ δήγημα ποὔρχεται κατόπι, τὸ δήγημα ποὺ μιὰ μπακάλαινα ἀνεχόρταγη ὅλο ψευτισμένα φουλάρικα ἐβαστοῦσε στὸ μαγαζί της, καὶ κάθε ποὺ ἕνας μουστερῆς ἔκανε παράπονο γιὰ τὸ ψωμὶ ἢ τὸ κρασὶ ἢ τὸ τυρί, αὐτὴ ὁρκίζοτουν λύκος νὰ φάει τὸ παιδί της ἀνίσως ὅ,τι τοὺς πουλάει ἰδὲν εἶναι ταχτικὸ καὶ ἄδολο, ὅσο πούρθε ἡ μέρα τῆς κρίσης καὶ τὸ θεριὸ χούμισε ἀπάνου της τὴν ὥρα ποὺ ἔβοζαινε τὸ μωρό της, τῆς τὸ ἄρπαξε καὶ ὅσα ἔκαμε ἡ δόλια γιὰ νὰ τὸ γλυτώσει ἀπὸ τὰ δόντια του εἶταν τοῦ κάκου, κ' ἔτσι ἔλαβε τὴν πλερωμή της γιὰ τὸ πολὺ κακὸ ποὔχε κάμει τόσον καιρὸ σὲ πλούσιους καὶ φτωχοὺς τοῦ μαχαλᾶ.

Βέβαια, ὅποιος βρεθεῖ σὲ παρόμοια σκηνὴ θὰ ραγιστεῖ ἡ καρδιά του καὶ τὰ μάτια του θὰ φουσκώσουν, δὲ θὰ ἀργήσει ὅμως ἡ στιγμὴ ποὺ εἴτε θὰ θυμηθεῖ ἢ θὰ ἀκούσει ἀπ' ἄλλους τὴν ἄτιμη ἱστορία τοῦ τιμωρημένου, καὶ ἀλήθεια δὲ θὰ χάσει ὀλότελα κάθε αἴστημα λύπης, ὡς τόσο ὅμως θὰ πεῖ πὼς καλὰ ἔπαθε τὸ ὑποκείμενο, καὶ τὸ συμπέρασμά του θὰ εἶναι τὸ ἀρχαῖο ἐκεῖνο

Ἔστι δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὰ πανθ' ὁρᾷ.

Τὸ «μεγάλο θᾶμα» ὅπως τό λέει τὸ τραγοῦδι, ἔκαμε τὸν κόσμο κ' ἐτρόμαξε, μὰ ἔμεινε μεγάλο θᾶμα καὶ τὸ μάθημα ποὺ βγῆκε ἀπ' αὐτὸ εἶναι σωτήριο γιὰ τὴν ψυχή, εἶναι στύλος γιὰ τὴν ἀρετὴ ποὺ ἀρχίνασε νὰ σαλέψει. Ἐξὸν ἀπὸ τὸν παθό, ποὺ ἡ παιδομή του τέλος δὲ θᾶχει, ἡ ἐντύπωση γιὰ λόγου σου, γιὰ μένα καὶ γιὰ ὅλους τὸ κάτου κάτου τῆς γραφῆς εἶναι καλὴ καὶ ἀρεστή, γιατὶ ὅσο θυμούμαστε τὸ περιστατικὸ τόσο καὶ στερεώνεται ἡ πεποίθησή μας ποὺ τὸ κακὸ γλήγορα ἢ ἀργὰ θὰ βρεῖ τὴν τιμωρία του, ὁ δὲ ἄτυχος ποὺ μὲ τοὺς παραπάνου στίχους μοιρολογοῦσε τὶς πίκρες τῆς ζενιτειᾶς δὲ μποροῦσε νὰ ἀναφέρει γιὰ παράδειγμα ἀπὸ ἄδικα βάσανα μιὰ γυναῖκα δίχως συνείδηση ὅπου ἔπαθε γιατὶ ἔπρεπε νὰ πάθει· ὁ κόσμος ποὺ τὸν ἄκουε θὰ τὸν ἐκοίταζε καλὰ καλὰ στὰ μάτια καὶ θὰ τὸν ἐρωτοῦσε ἂν δὲν ἔχει τίποτες ἄλλο πιὸ συμπιαστὸ νὰ τοὺς πεῖ.

Αὐτὴ τὴν ἀνάλυση ἔκαμα πριχοῦ φτάσω στὸ συμπέρασμα ποὺ τὸ τραγοῦδι εἶναι δυὸ κομμάτια χωριστὰ μέ νόημα πολὺ διαφορετικὸ τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο (*). Ἔπειτα ὑπάρχει κι ἄλλος λόγος ποὺ ἴσως καὶ μόνος του θᾶσωνε νὰ λύσει τὸ ζήτημα σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη μου. Στὸ λυρικὸ μέρος τοῦ τραγουδιοῦ ἐκεῖνος ποὺ μιλεῖ βρίσκεται ἀκόμα στὴν ξενητειά, ἀκόμα προβατεῖ καὶ τρογυρίζει, ἐνῶ στὸ δήγημα βλέπουμε ἕναν ἄνθρωπο ποὺ εἴτουν μιὰ βολὰ στὰ ξένα, τώρα ὅμως κάθεται ἀναπαμένος στὸ χωριό του καὶ θέλει νὰ πεῖ κάτι διδαχτικὸ γιὰ τοὺς συντοπίτες του.

—

Θὰ ξετάσω τώρα μαζὶ μὲ τὸν κ. Σπίγγο ἕνα ἕνα τοὺς πρώτους τέσσερους στίχους τοῦ λυρικοῦ κομματιοῦ, καὶ θὰ δείξω γιατὶ παραδέχουμαι ἄλλο κείμενο ἀπὸ τὸ δικό του.

Στὴν ἀρχὴ τὸ γράφει καὶ ὁ ἴδιος πὼς λένε καὶ

Κάτου στὸν Ἀη-Γιαννόπουλο κλῆμα 'ναι φυτεμένο.

Ἐγὼ εἶπα *Ἀπάνου*, ὅπως τὄμαθα, καὶ μ' ἀρέσει γιατὶ ἡ φαντασία βάζει ὅλα τὰ θαμάσια σὲ ὑψώματα καὶ κορυφές, κ' ἔβαλα *Στ' Ἀηδονόπουλου*, μιὰ γενικὴ ἀνακόλουθη νὰ ποῦμε, ποὺ εἶναι ἡ φυσικιὰ σύνταξη τῆς γλώσσας μας σὲ τέτοια περίσταση. *Στ' Αη* εἶναι μιὰ συλλαβὴ καὶ δὲ χαλάει τὸ μέτρο. Γιὰ τὄνομα δὲν ἐγγυοῦμαι νὰ εἶναι σωστό, ἴσως θέλει *Ἀντωνόπουλου* ποὺ εἶναι γνωστὸ ὄνομα φαμιλιᾶς. Ἡ ὄψη τοῦ ἄλλου, *Ἀϊ-Γιαννόπουλο*, μοῦ φαίνεται ἀλλοιώτικη, καὶ γιὰ νὰ τὸ παραδεχτῶ ἔχω ἀνάγκη νὰ μάθω ἂν ὑπάρχουν Ἅγιοι μὲ ὀνόματα οἰκογενειακὰ καθὼς ἔχουμε Ἀϊ Σπυρίδωνας, Ἀϊ Γεράσιμος, Ἀϊ Διονύσης, Ἀϊ Ἀντρέας κτλ. Ὅπως κι ἂν εἶναι ὅμως.

Ἀπάνου στ' Ἀντωνόπουλου

ἢ τίποτες ἄλλο ὅμοιο ἔχει νόημα, ἐνῶ θὰ δυσκολευτεῖς κάμποσο, νομίζω, νὰ καταλάβεις τὴ θέση τοῦ κλημάτου

—

Ἀνάμεσα σὲ δυὸ βουνά.

Τί λογῆς τόπος εἴτουν αὐτός; Ἕνα λαγκάδι διάπλατο ἢ ἕνα στενὸ μονοπάτι;

Κάνει σταφύλι κόκκινο, κρασάκι αἱματωμένο

(*) Ὁ μῦθος τοῦ λύκου ἔχει κάτι ποὺ φαίνεται παραπολὺ ἐφύσικο, καὶ βάζω στοίχημα πῶς σὲ κανένα ἄλλο χωριὸ τῆς Κέρκυρας ἢ πουθενὰ ἀλλοῦ στὴν Ἑλλάδα θὰ παρουσιάζει σπουδαῖες διαφορές. Τὸ μωρὸ ποὺ μιλεῖ καὶ λέει τοῦ λύκου νὰ μὴ δεχτεῖ τὴν προσφορὰ τῆς μάννας νὰ θυσιαστεῖ γιὰ τὸ παιδί της εἶναι παλαβὴ ἰδέα ποὺ δὲ μποροῦσε νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴ φαντασία κανενὸς ποιητή. Θὰ παραδεχόμουν καλλίτερα ποὺ τὸ ἴδιο τὸ θεριό, μιὰ καὶ τὄχε στείλει ὁ Θεὸς γιὰ νὰ παιδεύει τὸ κρίμα, τοῦ λύθηκε μὲ θᾶμα ὁ λᾶρυγγας καὶ ἐδίδαξε τὸ μάθημα τῆς δικαιοσύνης Ἴσως κιόλας αὐτὰ τὰ λόγια νὰ τᾶπε ὁ κόσμος ποὺ παραστέκοτουν ἅμα εἶδε τή μάννα ποὔτρεξε τοῦ κάκου κατόπι ἀπὸ τὸ λύκο μήπως καὶ τῆς δώσει πίσω τὸ νοννό της. Ἐτούτη ἡ δεύτερη ὑπόθεση φαίνεται ἡ πιὸ πιθανή.

Ἂν ἔβρισκα κανέναν ἄλλο στίχο ὅπου νἄμπαινεν τὸ ψωμί, τὸ κρασὶ καὶ τὸ τυρὶ μὲ τὰ ὁποῖα ἡ μπακάλαινα ἐσυνείθιζε νὰ γελάει καὶ νὰ κλέβει τὴ γειτονιά, θὰ τὸ δεχόμουνα στὴ θέση τοῦ

Νὰ φᾶς ἀρνὶ τρυφερ' ἀρνὶ καὶ τρυφερὸ κατσίκι

ποὺ μ' ὅλη τὴν τρυφεράδα του μοῦ φαίνεται καὶ μονότονος καὶ ἀταίριαστος σ' αὐτὴν τὴ θέση.

Μὲ τὸ χώρισμα, ὁ σύνδεσμος τῆς ἀρχῆς χάνεται βέβαια, κ' ἔτσι τὸ παραμῦθι ξεκινάει πολὺ ὡραῖα μὲ τὸ στίχο

Ἐκεῖ στὰ ξένα ποὔμουνα μεγάλο θᾶμα εἶδα.

ροῦσε κάθε τόσο στὰ γέλια, καθρεφτίζοντας τὴ χαρὰ ὁλόενα στὴν ὄψη του. Σὰν πέθανε βρέθηκε στὴ νεκροψία ὄγκος τῆς παρεγκεφαλίδας.

Ἀπ' ὅσα εἴπαμε πάρα πάνω βγαίνει ἕνα συμπέρασμα, ὅτι γιὰ νἀλλάζῃ κάθε φορὰ τὴν ὄψη της ἡ ματιά, σύφωνα μὲ τῆς ψυχῆς μας τὰ πάθια, τὴ σκέψη καὶ τὴ θέληση, πρῶτα πρῶτα χρειάζεται ἡ φυσικὴ κατάσταση τῶ μεταωπικῶ λοβῶν, ὅπου τοποθετοῦμε τὶς καλήτερες ψυχικὲς ἐνέργειες, τὸ νοητικό, τὴ θέληση, τὸ μνημονικὸ καὶ τὴν κρίση, καθὼς καὶ τὰ ψυχοαισταντικὰ καὶ ψυχοκινητικὰ κέντρα ποῦ μὲ τὸ μάτι σκετίζονται. Σημαντικὴ βλάβη τῶ λοβῶν αὐτῶν σβαίνει ἀπ' τὰ μάτια κάθε λάμψη ζωῆς κι ἀπαράλλαχτα μ' ἕνα ζῶ σὲ κοιττάζει κι ὁ ἄνθρωπος, πάντα βαριὰ καὶ θυμωμένα, γιατί, κατὰ τὸ Ferrier, *χάνεται τότε κάθε ἰδέα τῆς ἀναθροφῆς, τῆς συνήθειας νὰ ζοῦμε μ' ἄλλους. Ὅσο γιὰ τὴν Οὐαρόλιο γέφυρα καὶ τοὺς ὀπτικοὺς θαλάμους, εἶναι κέντρα ἀντανακλαστικά, ποῦ σ' ἕνα δηλαδὴ ἐξωτερικὸ ἐρεθισμὸ φέρνουνε ἀμέσως ἀθέλητα μιὰ τεριαστὴ φανέρωση ψυχικῆς ἐντύπωσης (πότε πόνου, πότε τρομάρας ἢ χαρᾶς) ὄχι μόνο στὴ ματιά, ἀλλὰ καὶ στὶς φωνὲς καὶ στὰ κουνήματα. Γιὰ τὴν παρεγκεφαλίδα, ποῦ τελευταῖα τὴν ἀναφέραμε, τίποτε ἀκόμα δὲ βεβαιώθηκε.*

Ἕνα 'πὸ τὰ δυσκολώτερα ζητήματα στὸ φυσιολογικὸ αὐτὸ κεφάλαιο εἶναι κι ὁ *μηχανισμὸς τῆς ματιᾶς*, ὁ τρόπος δηλαδὴ π' ἀλλάζουν ὄψη τὰ μάτια σὲ κάθε περίσταση, σύφωνα μὲ τῆς ψυχῆς μας τὴ διάθεση, τὴ σκέψη καὶ τὴ θέληση. Στὸ μηχανισμὸ αὐτὸ τῆς ματιᾶς σημαντικὰ συνεργοῦνε καὶ τῶ ματιῶν οἱ σάρκες κ' οἱ τριγῦρο προσωπικές, ὅπως εἶναι σὲ σωροὺς καταταγμένες κι ἀλλοιώτικα κάθε φορά, κατὰ τὴν περίσταση, μαζεύονται. Λόγου χάρη στὴν *ὀργὴ* καὶ τῶ ματιῶν οἱ σάρκες μαζεύονται καὶ τῶ βλεφάρων κ' οἱ μετωπικές· στὴν πολύπλοκη αὐτὴ ἡ σπασμωδικὴ ἐνέργεια πρῶτα πρῶτα ζαρώνει, σὰν τὸ ριπίδι, τὸ δέρμα στὸ μεσόφρυδο καὶ σμίγουνε καμπουρωτὰ τὰ φρύδια, ἐνῶ πρὸς τὰ ἔξω, στὰ μελίγγια, τὸ ἐναντίο τεντώνεται· ἔπειτα ξανοίγεται ἀπότομα ἡ σκισμάδα τῶ βλεφάρων (ἀνεβαστὴς τοῦ πάνω βλεφάρου) καὶ ξεμπροβάλλει στὴ μέση ἀκίνητος ὁ βορβός, πολὺ μεγαλήτερο δείχνοντας τὰσπράδι καὶ γιὰ τοῦτο ἄγριος στὴν ὄψη· ἀπὸ τὴν πρώτη αὐτὴ στάση τραβιέται ὕστερα ὁ βορβὸς ἄταχτα δῶθε κεῖθε καὶ κάτ' ἀπ' τὸ πάνω βλέφαρο κρύβει τὸ μαυράδι του· ἡ κόρη πότε μικραίνει καὶ πότε μεγαλώνει καὶ χύνεται στὴ ματιὰ ἡ ἄξαφνη κείνη λάμψη, π' ἀστραπὴ τῆς ὀργῆς τὴν καλέσανε. Ἀληθινὰ τοῦ ματιοῦ τὴ λάμψη κατὰ πολὺ μέρος πρέπει νὰποδώσουμε στὴν ἴριδα, τὴν πολύχρωμη, τὴν παιχνιδιάρα, ποῦ πότε μένει ἀκίνητη, πότε πλησιάζει τὸν κερατοειδὴ ἢ ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτόν, πότε μικραίνει καὶ τότε μεγαλώνει τὴν κόρη της, τὴ μεσανή της δηλαδὴ τρουπίτσα. Οἱ γρήγορες καὶ ἄταχτες τῶ ματιῶ στροφὲς πολὺ τεριάζουνε μὲ τἄλλα τοῦ θυμωμένου κουνήματα τὰ μανιασμένα, ποῦ φανερώνουνε τὴν ψυχική του ἐπανάσταση.

Τὸ ἐναντίο στὴ χαρά, στὸ γέλιο, μαζεύουνται οἱ κροταφικὲς σάρκες κι ὁ σφιχτῆρας τῶ βλεφάρω καθὼς καὶ πολλὲς κινητικὲς τῶ ματιῶ, πότε ἡ μιὰ καὶ πότε ἡ ἄλλη. Ἔτσι ζαρώνει στὴν ἔξω τῶ ματιῶ γωνιὰ τὸ δέρμα καὶ μισοκλείνουνε τὰ βλέφαρα, παραλλάζει δὲ συχνὰ ἡ κόρη καὶ ζωντανεύουνε, νὰ ποῦμε, οἱ βορβοί, γοργὰ πέρα δῶθε κινῶντας τοὺς ἄξονές τους· πολὺ πιὸ γλυκιὰ καὶ ζωηρὴ φαίνεται τῶ ματιῶν ἡ λαμπράδα, γιατὶ καὶ τ' ἀσπράδι τους περιορίζεται μὲ τὸ μισόκλεισμα τῶ βλεφάρω καὶ τὸ μαυράδι φανταζει πιότερο, γοργοκίνητο καὶ πότε κατὰ ἴσια πότε λοξὰ ἀντιφεγγίζοντας τὸ φῶς.

Σὰ θαμάζει κανεὶς ἢ σαστίζει, τεντώνεται στὸ κούτελό του τὸ δέρμα καὶ τὰ φρύδια σηκώνονται, μεγαλώνει δ' ἄξαφνα ἡ βλεφαρικὴ σκισμάδα κ' οἱ βορβοὶ στηλώνονται κατὰ ἴσια καθὼς ὅλες μαζὶ τῶ ματιῶν οἱ σάρκες μαζεύουνται, καὶ οἱ ὀρθὲς καὶ οἱ λοξές. Ἡ κόρη στέκεται μεγαλωμένη (*μυδρίασις*).

μοιάζει πιὸ ὄμορφο παρὰ

Κάνει σταφύλι κόκκινο, κάνει κρασὶ μοσκάτο

γιὰ δυὸ λόγους. Πρῶτα ἔχεις τὴ δεύτερη πρόταση δίχως ρῆμα, ποὺ κρέμεται πολὺ χαριτωμένα ἀπ' τὴν ἄλλη σὰ νἄτουν δεμένη σὲ κλωστὴ μεταξένια, ἐξὸν ποὺ γλυτώνεις ἀπὸ τὸ φόρτωμα τῆς ἐπανάληψης. Ἔπειτα ἕνα πιοτὸ ποὺ ἔχει τὴ δύναμη νὰ κάμει στεῖρες ὅσες γυναῖκες τὸ πιοῦν δὲ μπορεῖ νἆναι τόσο κοινὸ πρᾶμα σὰν τὸ κρασὶ μοσκάτο, μὰ πρέπει καὶ στὴ θωριὰ καὶ στὴν οὐσία νἆναι κάτι ἀσυνήθιστο· Ἔχει κι ἄλλη παρατήρηση ποὺ ἀσκώνει τὸ βάρος της καὶ αὐτή. Τὸ μοσκάτο ποὺ τὸ νοστιμεύεσαι καὶ στὸ μύρισμα καὶ στὸ πιεῖ ἡ τάξη τὸ φέρνει νἄχει εὐχάριστα ἀποτελέσματα, καὶ ὄχι νὰ βάνει στὰ σπίτια ἐρμιὰ κι ἀκλέρια. Καὶ τὸ χρῶμα τοῦ σταφυλιοῦ δὲν εἶναι τὸ ἀχνὸ καὶ διάφανο κόκκινο τῆς ρομπόλας, μόνε τὸ σπαρταριχτὸ καὶ σάμπως ἄγριο τῆς παπαρούνας. Αἷμα μέσα, αἷμα κι ἀπ' ἔξω.

Στὸ

Ὅσες μαννάδες κι ἂν τὸ πιοῦν καμιὰ παιδὶ δὲν κάνει

ποὺ παραδέχεται ὁ κ. Σπίγγος, ἡ λέξη *καμιὰ* ἔπειτα ἀπὸ *ὅσες* δὲν προσθέτει τίποτες στὸ νόημα. Τὸ ποτὲ (...δὲν κάνουν) ὁποῦμαθα κ' ἐβάσταξα ἐγὼ σημαίνει ὅτι, μιὰ κ' ἡ γυναῖκα ἴπιε ἀπὸ τὸ αἱματωμένο κρασί, γιατριὰ δὲν ἔχει, κάθε ξόρκι καὶ θεραπεία θἆναι τοῦ κάκου καὶ ἄκλερη θὰ κατεβεῖ στὸ νάδη. Ὥστε, τὸ ποτὲ φαίνεται νἄχει τὴ δύναμή του στὴ ὁράση, καὶ ὄχι λίγη.

Νἆχε τὸ πιεῖ κ' ἡ μάννα μου, νὰ μὴν εἶχε με κάμει

μπορεῖ νἄχω λάθος, μὰ μοῦ κάζεται πῶς δὲν εἶναι σύνταξη κερκυρέϊκη. Ὅποιος βρίσκεται στὸν τόπο μπορεῖ νὰ τ' ἀποφασίσει. Στὸ κείμενό μου

Νὰν τὄχε πιεῖ κ' ἡ μάννα μου, νὰ μὴ μ' εἶχε γεννήσει

ἔχουμε στὸ τέλος κ' ἕνα ρῆμα διαφορετικὸ ποὺ αὐγατίζει τὸν πλοῦτο καὶ τὴν ποικιλία τοῦ λεχτικοῦ στὸ τραγοῦδι μας.

—

Στὸ ἀναστύλωμα κάθε τραγουδιοῦ ποὺ ἔρτασε σ' ἐμᾶς κομματασμένο ἀτίμητη βοήθεια θὰ μᾶς ἔδιναν βέβαια τίποτες χερόγραφα, ἃ μπορούσαμε νὰ τὰ ξετρουπώσουμε μέσα σὲ μοναστήρια καὶ σὲ δημόσιες ἢ ἰδιωτικὲς βιβλιοθῆκες ὅπου θὰ βρίσκουνται θαμμένα κι ἀλησμονημένα. Ὡστόσο ὅμως κάτι θὰ καταφέρουμε μαζεύοντας τὰ τσακίσματα ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ ὅπως τὰ βρίσκουμε στοὺς διάφορους τόπους ὅπου ζεῖ ἡ ρωμιοσύνη. Ἡ σλαβικὴ ποίηση τοῦ Αἵμου καὶ τοῦ Δούναβη εἶναι καὶ αὐτὴ πλούσιο ταμεῖο καὶ συμπλήρωμα γιὰ τέτοια ἐργασία. Ὄντας ὅμοια μὲ τὴ ρωμέϊκη θὰ χρησιμέψει γιὰ ὁδηγός, ἂν ὄχι ἄλλο. Ὁ φόβος τοῦ κ. Σπίγγου ποὺ τέτοια ἐργασία δὲ μπορεῖ νὰ τὴν καταπιαστεῖ ποιητὴς δὲ μοῦ φαίνεται νἄχει κανένα βάσιμο λόγο. Στὴ Ζάκυθο ἐγεννήθηκε ὁ Φώσκολος ποὺ εἴτουν καὶ τὰ δυό, ποιητὴς καὶ κριτικός. Ὁ Carducci ποὺ ἐδούλεβε ἴσια μὲ τὰ προχτές, ἔγραφε στίχους γιὰ ὅλον τὸν κόσμο καὶ ἀνάλυνε κείμενα γνωστὰ καὶ ἄψαχτα γιὰ τους φοιτητάδες τῆς Μπολώνιας. Ὁ δικός μας Παλαμᾶς δημιουργεῖ μὲ τὴ φαντασία του, μὰ ἔκαμε καὶ τὴν κριτικὴ ἔγδοση τοῦ Σολωμοῦ. Τὸ ἕνα δὲ φέρνει ζημία στὸ ἄλλο μάλιστα στὴν ἐποχή μας ποὺ εἶναι ἀρωσιωμένη στὴν ἐπιστήμη καὶ πραγματοποιεῖ τὰ μεγάλα ἰδανικὰ τῆς ἀνθρωποσύνης ἡ μόνη ποίηση ποὺ μπορεῖ νὰ ζήσει εἶναι ἐκείνη ποὺ γεννιέται ἀπὸ ἕναν κριτικὸ νοῦ.

—

Καὶ ἐγὼ λέω νὰ πάψουμε μὲ κάτι Κρητικά, Θηβέϊκα, Μιστριώτικα καὶ Σικελιώτικα, γιατὶ βλέπω καταχνια στὴν ἀντίπερα μεριά. Ἄσε νὰ ξαστερώσει, καὶ τότες ἴσως νὰ μὴ εἶναι πιὰ ἀνάγκη ἀπὸ ρεμούρκιο.

Γειά σου, συνάδερφε

ΛΑΖΑΡΟΣ ΒΕΛΕΛΗΣ

Λόντρα, ἀπόγιορτα τῆς ἔκλειψης, 1905

ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ

Ἐσεῖς πλατύφυλλα ἄνθια ξαπλωμένα στὸ νερὸ σὰ σὲ ἀπέραντο κρεββάτι. Ἐσεῖς μακρόλαιμοι κύκνοι τῆς γαλάζας λίμνης ὀλόασπρες βάρκες. Κ' ἐσεῖς γυαλιστερὰ πετράδια, τοῦ γιαλοῦ πολύχρωμο χαλί, παῖξτε, παῖξτε μὲ τὴ χαριτωμένη παιδοῦλα, ποὺ καθρεφτίζεται στὰ γάργαρα νερά.

Κοιτᾶτε πῶς τρέχει, πῶς πηδάει, πῶς σκύβει νὰ πάρει τὸ τριανταφυλλένιο βότσαλο ποὺ λάμπει στὴν ἀμμουδιά, πῶς τὸ πετάει στὴ λίμνη, καὶ πῶς ἐκεῖνο, μαγεμένο ἀπὸ τὰ χάδια τοῦ ἀπαλοῦ της χεριοῦ, παίζει τρελλὰ μὲ τὸ νερὸ γιὰ νὰν τὴν κάνῃ νὰ χαρῇ. Καὶ πῶς γελάει τώρα!

Τί ὡραῖα ποῦ εἶναι ἡ λίμνη τὸ ἀπόβραδο! Τώρα ἀρχίζουν νὰ σβύνουν οἱ τρεμουλιαστὲς ἀντιφεγγιὲς τῶν σπιτιῶν, καὶ τῶν πράσινων δέντρων οἱ εἰκόνες νὰ χάνουνται. Κι' ὁ Γήλιος κρύβεται πίσω ἀπ' τὰ βουνά, καὶ στέλνει τὶς τελευταῖές του χαδιάρικες ἀχτῖδες, κι' ἐκεῖνες ξαπλώνουνται στὴ λίμνη καὶ ἀγκαλιάζουν τὰ κύματα.

Εἶναι χρυσὴ ἡ λίμνη, τριανταφυλλένιος ὁ οὐρανός.

Παίζει ἡ παιδοῦλα, παίζει. Μὲ τὰ λευκὰ ποδαράκια της γλιστράει σιγὰ-σιγὰ στὸ νερό. Εἶδε πάρα πέρα ἕνα ἀσπρολούλουδο νὰ κοιμᾶται ἀφρόντηγα στῆς λίμνης τὰ νερά, καὶ θέλει σὰ νὰν τὸ ψτάσῃ, νὰν τὸ μυρίσῃ, νὰν τὸ κόψῃ. Ἔτσι τὸ αἴσθημα τοῦ ὡραίου γίνεται καμμιὰ φορὰ ἕνας μεγάλος ἐγωϊσμὸς δεμένος στοῦ ἄγριου τὴν τραχύτητα.

Προχωράει ἡ παιδοῦλα. Τὸ νερὸ ἀρχίζει νὰ μουσκεύῃ τώρα τὸ κόκκινο φουστανάκι της. Ἁπλώνει τὸ χέρι της κι' ἀγγίζει ἕνα βελουδένιο φύλλο τοῦ λουλουδιοῦ. Ὤ! πόση χαρὰ ζωνραφίζεται στὸ πρόσωπό της!

Ὅμως τὸ κόκκινο φουστάνι ἐμποδίζει τὰ κύματα στὸ διάβα τους. Ἀπὸ πίσω φοβερίζουν τἄλλα, καὶ τὸ γαλάζο γίνεται ἄσπρο.

Μεγαλώνει τὸ κῦμα. Φυσάει τἀγέρι. Σκοτεινιάζει.

Ἡ παιδοῦλα ἔφτασε τὸ λουλοῦδι, τὸ μύρισε— πόσο τὴν μαγεύει ἡ ἁπλῆ εὐωδιά του!—καὶ τώρα θὰν τὸ κάνῃ δικό της, θὰν τὸ κόψῃ.

Μά, ἕνα μεγάλο κῦμα τὴν χτυπάει καὶ τὴν ρίχνει κάτου. Ἡ μικρὴ κόρη παλαίβει μὲ τὸ ἄγριο παιδὶ τοῦ ἀνέμου, κρατῶντας στὸ χέρι τὸ λουλοῦδι. Εἶναι πιὰ δικό της.

Στὸ μέγαρο, ποῦ τώρα ἡ νύχτα τοῦ ἁρπάζει μιὰ μιὰ τὶς ὁμορφιές, ἕνα μεταξόφορτο παράθυρο ἀνοίγει, καὶ μὲ τὸ βογγητὸ τῆς θάλασσας ἀνακατώνεται ἡ ἀπελπιστικὴ κραυγὴ τῆς μάννας, ποῦ ὡς τὰ τώρα ἦταν βυθισμένη στὴ μέθη τῆς χαρᾶς.

— Κόρη...

Τῆς νικήτρας λίμνης τὸ λάφυρο εἶναι δυὸ ἀθῶα πλάσματα. Τὸ ἕνα εἶναι χαρούμενο γιατὶ ἔχει γιὰ φέρετρο τὸ μαλακὸ χέρι τῆς παιδοῦλας, στὸ ἄλλο χαρίζει ἕνα χαμόγελο στὸν αἰώνιον ὕπνο του, τὸ παρθένο μοσκοβόλημα τοῦ νεκροῦ λουλουδιοῦ.

Γεννάρης 1905

ΛΟΕΓΓΡΙΝ

Στὸ ἄρθρο «Ὁ Βησσαρίωνας καὶ ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἅγ. Μάρκου» τοῦ 159 φύλλου μας πρέπει νὰ διορθωθοῦν τὰ ἑξῆς: 1) Ἀγάπη εὐγενικὴ καὶ ὁλόπαστρη, 2) Τετρακόσα τριάντα ἕξι χρόνια πέρασαν, 3) Προσεχὴ καὶ ἀγάπη, 4) Συντροφικά μ' ἐσᾶς νἀπολαύω, 5) Τέτοιο ἀτίμητο πλοῦτο ἀπὸ βιβλία, καὶ 6) Ἀπὸ τοὺς πιὸ σπουδαίους... σοφούς.

Τὸ ἄξαφνο ξεσκέπασμα τῶ βορβῶν, ποῦ πιότερο δείχνει τἀσπράδι τους, ἡ ἀκινησιά τους καὶ τῆς κόρης τὸ μεγάλωμα ξηγᾶνε τὴν αἰφνίδια κείνη θολάδα, τὴν καταχνιὰ ποῦ γιὰ μιὰ στιγμὴ χύνεται στὴ ματιὰ τοῦ σαστισμένου.

Ἡ ἐξήγηση αὐτὴ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ματιᾶς τεριάζει γιὰ τὴν περίσταση ποῦ κάποιο ψυχικὸ πάθος, κάποιο αἴσθημα μᾶς κρατεῖ καὶ μᾶς κυβερνάει. Ὅταν ὅμως ἡ ψυχή μας εἶναι ἥσυχη, ἡ συνειθισμένη ἔκφραση τῆς ματιᾶς σκετίζεται: μὲ τὴ θέση ποῦχουν μεταξύ τους οἱ ὀπτικοὶ ἀξόνοι, ἤ, ὅπως λέμε, μὲ τὸν *ὁροπτῆρα* κάθε προσώπου (oropter). Ὀνομάσανε *ὁροπτῆρα* ἕνα στεφάνι φανταστικό, ποῦ περνάει πρῶτα κι ἀπ' τὰ δυὸ ὀπτικὰ κέντρα τῶ ματιῶν κ' ὕστερ' ἀπὸ τὰ σημάδια ποῦ κάθε φορὰ ἑνώνονται οἱ ὀπτικοί τους ἀξόνοι, καθὼς ἐδῶ κ' ἐκεῖ τεριαστὰ στρέφονται. Στὴν ἀπρόσεκτη κείνη στάση τῶ ματιῶν, ποῦ κοιμᾶται ἡ θέληση, νὰ ποῦμε, ὅπως ὅταν ἀφαιρημένοι κοιτᾶμε τὸν οὐρανό, τὸ πλάτος τοῦ ὁροπτῆρα εἶναι σύφωνο μὲ τὸ μέσο μυϊκὸ τέντωμα τῶ ματιῶν, ποῦ κατὰ τὰ πρόσωπα ἄλλοτες σ'ἄλλη ἀπόσταση φέρνει τοὺς δυὸ ὀπτικοὺς ἀξόνους. Σὰ γίνονται αὐτοὶ παράλληλοι μεγάλος εἶν' ὁ ὁροπτῆρας καὶ μεγαλόπρεπη φαίνεται ἡ ματιά, ποῦ πετᾷ πάντα, σὰν ἀητός, στὰ οὐράνια! Τέτοια εἶναι ἡ ματιὰ τοῦ ποιητῆ, τοῦ καλλιτέχνη, τοῦ μεγάλου ἐπιστήμονα, ποῦ προτιμάει τἄϋλα καὶ τὰ αἰθέρια ἀπὸ τῆς γῆς τὸ χῶμα! Πρόσωπα πάλε μὲ μυαλὸ περιωρισμένο, ποῦ περνοῦν τὸν καιρό τους σὲ τιποτένια, συνειθισμένα πράματα, πλησιάζουνε τοὺς ὀπτικοὺς ἀξόνους των καὶ στενὸ ἔχουνε *ὁροπτῆρα*, πεζὴ δηλαδὴ καὶ δίχως ἔκφραση τὴ ματιά.

Πόσο στὴν ἔκφραση τῆς ματιᾶς σημαίνει ἡ τεριαστὴ τῶ δυὸ ματιῶν κίνηση κ' ἡ στάση ποῦχουν μεταξύ τους οἱ ὀπτικοὶ ἀξόνοι, φανερώνεται ξεκάθαρα σὲ κάθε τοῦ ματιοῦ παράλυση. Πόσο δὲν ἀλλάζει τὴν ὄψη τῆς ματιᾶς τ' ἀλλοιθώρισμα; Μάτια γοργοκίνητα, γερματα χάρη καὶ γλύκα, μάτια π' ἀστράφταν καὶ σπιθοβολοῦσανε, σὰν ἀλλοιθωρίσουν καρφώνονται ξέθωρα καὶ παγωμένα, λὲς κ' ἔφυγ' ἡ ζωὴ πὸ μέσα τους! Στὴ διπλὴ *ὀφθαλμοπληγία* τὰ μάτια εἶναι ἀσάλευτα, σὰ νἄχυσε κανεὶς γύρω τους κερὶ ἀναλυμένο, ὅπως ὁ Benedich παρόμοιασε· ἡ ματιὰ εἶναι τότε θολὴ καὶ νυσταγμένη (γιὰ τὴ διπλὴ μάλιστα βλεφαρόπτωση).

Γιὰ τὸ μηχανισμὸ τῆς ἔκφρασης τοῦ προσώπου ἔγραψε ὁ Duchenne de Boulogne, κάνοντας σκετικὲς δοκιμὲς ἠλεχτρικοῦ ἐρεθισμοῦ στὰ κρέατα τοῦ προσώπου. Ἔτσι μποροῦμε νὰ δώσουμε στὸ πρόσωπο ὅποιο κι ἃ θελήσουμε ἔκφραση, ἐρεθίζοντας μὲ τὸ ἠλεχτρικὸ ρέμα τοῦτα ἢ κεῖνα τὰ προσωπικὰ κρέατα καὶ κάθε φορὰ διαφορετικὲς ζαρωματάδες φέροντας στοῦ προσώπου τὸ δέρμα, τοὺς λεγάμενους μορφασμούς. Πόσο στενὰ σκετίζεται ἡ *ἔκφραση* τοῦ προσώπου μὲ τὶς *μυϊκὲς συστολές*, πρῶτοι ἀπ' ὅλους τὸ νοιώσανε οἱ καλλιτέχνες καί, μέσα στἄλλα τους μαθήματα, μὲ πολλὴ πάντα προσοχὴ σπουδάσανε καὶ τὴν ἀνατομία. Καὶ στὰ Ἑλληνικά μας ἀγάλματα καὶ στὰ μεσσαιωνικὰ τῆς Ἰταλικῆς Σκολῆς ἀριστουργήματα, τοῦ Ραφαὴλ, Μιχαὴλ Ἀγγέλου κτλ. φανερώνεται πόσο καλὰ γνωρίζανε καὶ τὶς παραμικρὲς ἀνατομικὲς λεφτομέρειες.

Γ. ΑΒΑΖΟΣ

Ὑφηγητὴς τῆς Ὀφθαλμολογίας στὸ Ἐθν. Πανεπιστήμιο.

Ο ,ΝΟΥΜΑΣ'

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα δρ. 10.—Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 10

20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιόδρομου (Ὀφθαλμιατρεῖο), Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδερόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεῖα Στουρνάρα, Ἐξάρχεια), στὸ βιβλιοπωλεῖο «Ἑστίας» Γ. Κολάρου.

Στὸν Πειραιᾶ: Καπνοπωλεῖο Γ. Ξηροῦ, ὁδ. Βουβουλίνας ἀρ. 1, σιμὰ στὴν Τρούμπα.

Ἡ συντρομὴ πληρώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἑνός χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ
ΚΑΙ
ΠΡΑΜΑΤΑ

ΕΝΑΣ

δάσκαλος—ὄχι στὴν ψυχὴ δάσκαλος, μὰ τὸ ἐπάγγελμά του μοναχὰ τέτω—ὁ Α. Σ. Ἀρβανιτόπουλος ποὺ διευτύνει τὸ Διδασκαλεῖο τῆς Πελοπόννησος, τύπωσε σὲ βιβλιαράκι μερικὰ γνωστικὰ καὶ πατριωτικὰ λόγια ποὺ τὰ εἶπε τὸν περασμένο Θεριστῆ, τὴν ἡμέρα τῶν ἐξετάσεων τοῦ Διδασκαλείου του. Τὸ βιβλιαράκι γιὰ τίτλο ἔχει τὰ λόγια «Ἡ πραγματικὴ μόρφωσις τῶν δημοδιδασκάλων εἶναι ἐθνικὴ ἀνάγκη» κι ὅποιος τὸ διαβάζει βρίσκει πὼς ὁ τίτλος ταιριάζει περίφημα μὲ τὸ περιεχόμενο. Ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος ἐξετάζοντας κοντὰ στ' ἄλλα μιὰ μεγάλη πληγὴ τῆς πατρίδας μας, τοὺς θεσιθῆρες, βρίσκει πὼς αὐτοὺς τοὺς χρωστᾶμε στὸ σκολειὸ ποὺ μὲ τὸ ἄθλιο ἐκπαιδευτικό μας σύστημα μορφώνει ὄχι ἀνθρώπους ποὺ νἄχουν πεποίθηση στὸν ἑαυτό τους καὶ νἄ ρήχνουνται μὲ παληκαριὰ στὸν ἀγώνα τῆς ζωῆς, ἀλλὰ τεμπέληδες καὶ φοβιτσάρηδες ποὺ νὰ κουτσοσπουδάζουνε μόνο καὶ μόνο γιὰ νἀποχτήσουν τὰ προσόντα νὰ πολιορκοῦνε τὸ Κεντρικὸ ταμεῖο.

Στὴν Ἀγγλία, ποὺ ἔζησε μερικὰ χρόνια ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος, παρατήρησε πὼς λείπουν ὁλωσδιόλου οἱ θεσιθῆρες. Στὸν εὐτυχισμένον αὐτὸν τόπο, λέει, οἱ δημόσιες καὶ δημοτικὲς θέσες ὄχι μόνο δὲν εἶναι ζηλευτές, ἀλλὰ καὶ κλωτσιοῦνται ἀπὸ τοὺς Ἔγγλέζους, ἂν κι ὁ Ἔγγλέζος δημόσιος ὑπάλληλος κερδίζει κάποτε περισσότερα ἀπὸ ὅσα θὰ κέρδιζε ἂ δούλευε σὲ ἰδιωτικὸ κατάστημα. Πολλὲς φορὲς ὁ συγραφέας στὴν Ἀγγλία εἶδε πινακίδες κρεμασμένες στὰ ταχυδρομικὰ γραφεῖα καὶ ἀγγελίες στὶς ἐφημερίδες ποὺ νὰ ζητάει τὸ Δημόσιο ἢ οἱ Δῆμοι ὑπαλλήλους μὲ γερὸ μιστό, ἐνῶ ἐδῶ, ἂ θυμᾶται, σὲ διαγωνισμὸ γιὰ μιὰ θέση τέλωνοφύλακα, μὲ ἑξῆντα ἢ ὀγδόντα δραχμὲς ψωρομιστὸ τὸ μῆνα, κατεβήκανε, μαζὶ μ' ἄλλους ἐννενῆντα ποὺ ζητήσανε αὐτὴ τὴ θέση, καὶ δέκα ἐπιστήμονες, γιατροὶ καὶ δικηγόροι.

Γιατὶ στὴν Ἀγγλία ἀποφεύγουν τόσο τὶς δημόσιες θέσες κ' ἐδῶ τόσο τὶς λαχταροῦν; Ὁ Ἔγγλέζος ἔχοντας πεποίθηση στὸν ἑαυτό του, στὶς πραματικές του γνῶσες, στὰ χέρια του, στὴν προσωπική του δύναμη, προτιμάει νὰ ζεῖ δουλεύοντας ἀνεξάρτητα, καὶ πολὺ δύσκολα ἀλλάζει μὲ δημόσια θέση ὅσα κερδίζει ἀπὸ τὴ λεύτερη καὶ ἰδιωτικὴ ἐργασία του. Ὁ λαὸς ἐκεῖνος χρωστάει τὴν ἀνεξαρτησία του καὶ τὴν πεποίθηση στὸν ἑαυτό του, καθὼς ὅλοι τὸ μολογᾶνε, στὴν Ἐκπαίδεψή του.

Τί γίνεται ἐδῶ, ὅλοι τὸ ξέρουμε. Καὶ τί πρέπει νὰ γίνει γιὰ νὰ λείψει αὐτὴ ἡ μεγάλη πληγή, μᾶς τὸ δείχνει ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος. Λυπούμαστε ποὺ τὸ βιβλίο του εἶναι γραμμένο, ἀπὸ ἀνάγκη, στὴν καθαρεύουσα. Ἂν τὸ μετάφραζε Ρωμαΐικα ἢ ἂ μᾶς ἔδινε τὴν ἄδεια νὰν τὸ μεταφράσουμε, θὰν τὸ ξαναδημοσιεύαμε ἀλάκαιρο στὸ «Νουμᾶ» γιατὶ τέτιες γνωστικὲς κουβέντες πρέπει νὰ διαβαστοῦν ἀπ' ὅλους. Μπορεῖ νὰ μὴ φέρουν κανένα ἀποτέλεσμα—γιατὶ ἐδῶ ὅλα τὰ καλὰ πράματα πᾶνε στὰ πούφ!—μὰ δείχνουν ἐπιτέλους πὼς μέσα σὲ τόσους καὶ τόσους ἀνεμοκοπανιστάδες βρίσκουνται κ' ἕνας δυὸ γνωστικοὶ καὶ φρόνιμοι ἀνθρῶποι ποὺ βλέπουνε μὲ ξετσίμπλωτα μάτια τὰ πράματα καὶ μᾶς δείχνουν τὸν ἴσιο δρόμο. Κι αὐτὸ δὲν εἶναι μικρό.

ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΗ

φουρνιά, γερὴ κι αὐτὴ σὰν τὴν πρώτη, δασκαλικὲς μεταβολὲς δημοσιεύτηκε τούτη τὴ βδομάδα. Δὲν ξέρουμε ἂν τὸ Ὑπουργεῖο σκέφτεται καὶ γιὰ τρίτη, μὰ κ' οἱ δυὸ φουρνιὲς φτάνουνε νὰ μᾶς πείσουν πὼς ἀρχίσαμε νὰ σκεφτόμαστε σοβαρὰ ὄχι μονάχα γιὰ τὴν ἀναμόρφωση τῆς Παιδείας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀνεξαρτησία μας.

Ποιός θἄχει τὴν ὑπομονὴ νὰ καθίσει νὰ λογαριάσει πόσα κοστίζουνε στὸ δημόσιο ταμεῖο αὐτὲς οἱ μεταβολές; Τὸ ὑπουργεῖο ὅμως, ματια μου, μπορεῖ ἀξιόλογα νὰ σοῦ πεῖ: Καὶ τὰ ἔξοδα τῶ μεταβολῶν αὐτῶν ἀπὸ τὴ ράχη τῶ δασκάλω βγαίνουνε. Τοὺς ψαλίδισα, μὲ τὸν καινούργιο νόμο, τὸ μιστό τους γιὰ νὰ μπορῶ νὰν τοὺς μεταθέτω, ὅτα μοῦ καπνίσει, δίχως νὰ ζημιώνουμαι λεφτό.

ΔΥΟ ΣΠΙΤΙΑ

φιλικά μας στὴν Πόλη, τὸ σπίτι τοῦ σοφοῦ γιατροῦ καὶ συγραφέα Φώτη Φωτιάδη καὶ τὸ σπίτι τοῦ μεγαλέμπορου καὶ ἀγνοῦ θιασώτη τῆς Ἰδέας Γιάγκου Παντελίδη Παπᾶ, δεθήκανε δῶ καὶ δεκαπέντε μέρες μὲ στενὴ καὶ ταιριασμένη συγγένεια. Ἡ κόρη τοῦ Φωτιάδη, ἡ Ἐλένη, μιὰ ὄμορφη καὶ χαριτωμένη κοπέλλα ποὺ οἱ γονέοι της, μὲ τὴ διαλεχτὴ ἀναθροφὴ ποὺ τῆς δώσανε, τὴ διαπλάσανε τέλεια κι ἀληθινὴ Ρωμιοπούλα, ἀραβωνιάστηκε τὸν Ἀλέκο Παπᾶ, ἐπιστήμονα μὲ μεγάλη ἀξία καὶ δημοτικιστῆ ἴσαμε τὸ κόκκαλο, ποὺ εἶναι βοηθὸς στὰ νοσοκομεῖα τοῦ Παρισιοῦ (interne des Hopitaux de Paris).

Ἡ χαρὰ ποὺ στεφανώνει σήμερα, μὲ τὴν εὐτυχισμένη αὐτὴ ἕνωση, τὰ ἀρχοντόσπιτα τῶ δυὸ ἀκριβῶ μας φίλων, εἶναι χαρὰ ὁλωνῶνε μας, κι ὁ «Νουμᾶς» γιορτάζοντάς τηνε μὲ ὅλη τὴν καρδιά του, εὔχεται ἀτέλειωτη εὐτυχία στὸ καλοταίριαστο ζευγάρι καὶ ἴδια χαρὰ σὲ ὅλους τοὺς φίλους του. Ὁ Φωτιάδης θὰ περηφανεύεται τώρα, καὶ μ' ὅλο του τὸ δίκιο πού, ὕστερ' ἀπὸ τὸ σοφὸ βιβλίο του γιὰ τὴν Ἐκπαιδευτική μας ἀναγέννηση, δίνει στὴν κοινωνία μιὰ τέτια διαλεχτὴ κόρη διαλέγοντάς της γιὰ σύντροφο ἕνα σπάνιο νέο σὰν τὸν Ἀλέκο Παπᾶ. Ὁ Φωτιάδης, μπορεῖ νὰ πεῖ κανείς, ἑνώνει σήμερα μὲ τὸ γάμο δυὸ δημιουργήματα τοῦ βιβλίου του, κι ἀπὸ τέτιες διαλεχτὲς καὶ ταιριασμένες ἕνωσες θὰ βγοῦν οἱ καλὲς μανάδες ποὺ θὰ δώσουνε μιὰ μέρα στὴ Ρωμιοσύνη τὴν ὀνειρεμένη καινούρια γεννιά.

ΤΗΝ

περασμένη βδομάδα εἴχαμε κ' ἕνα κροῦσμα καθαρεύουσας, ὄχι πιὰ ἐγχώριας αὐτὴ τὴ φορά, ἀλλ' ἀλλοδαπῆς, πού πάει νὰ πεῖ φερμένης ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό. Ὁ καθηγητής, λέει, κ. Πιζόρνος, σοφός, λέει, κ' Ἐλβετός, μίλησε στὸ Ὠδεῖο τῆς κ. Λότνερ, δίχως ὑπόκρουση ὀρχήστρας, γιὰ τὸ γλωσσικό μας ζήτημα. Ντρεπόμαστε νὰν τὸ ποῦμε, μὰ τί νὰ γίνει ἀφοῦ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια· Ὁ κ. Πιζόρνος γιὰ νὰ μᾶς ἀποδείξει πὼς ἡ καθαρεύουσα εἶναι ἡ φυσική μας γλώσσα καὶ πὼς οἱ δημοτικιστάδες εἴμαστε ... προδότες, ὄχι τῆς Ἐλβετίας βέβαια, ἔφερε τὰ ἴδια ἐπιχειρήματα ποὔφερε πέρσυ στὰ γραφεῖα τῆς «Ἑσπερινῆς» καὶ καπιος Πολύβηχος Δημητρουλακακόπουλος ἀπάνου στὸ ἴδιο ζήτημα.

Κι ὁ κ. Πιζόρνος εἶναι σοφὸς καὶ καθηγητὴς κ' Ἐλβετὸς καὶ δὲν ξέρουμε τί ἄλλο ἀκόμα. Κρῖμα! Εἰπώθηκε κι αὐτό, τὸ χωρατό· καθὼς οἱ βασιλιάδες τῆς Γαλλίας μιὰ φορὰ παίρνανε μιστοφόρους Ἐλβετοὺς νὰ τοὺς ἔχουνε σὰν κοπέλια, νὰ ποῦμε, γιὰ κάθε περίσταση, ἔτσι κ' οἱ κουτσοκαθαρευουσάνοι σήμερα κουβαλήσανε δῶ ἕναν Ἐλβετὸ νὰν τοὺς διαφεντέψει.

* * *

Ὁ κ. Πιζόρνος κοντὰ στ' ἄλλα εἶπε κι αὐτό.

—«Σᾶς βεβαιώνω, κύριοι *ἀντίπαλοι* (!!!) ὅτι ἐὰν ὁ μεγάλος ποιητὴς τῆς Ἰταλίας ἠγείρετο ἐκ τοῦ τάφου καὶ ἀνεγίνωσκε τὴν ἐπί τινος μαλλιαροῦ ρύλλου (τοῦ Νουμᾶ, καλέ!) ἐμφανισθεῖσαν μετάφρασιν περικοπῶν τινων τῆς Θείας Κωμωδίας (τὴ μετάφραση τοῦ Καλοσγούρου δηλ.) σᾶς βεβαιώνω ὅτι θὰ ἐνῆγε τὸν μεταφραστὴν ἐπὶ δυσφημίᾳ».

Ὄχι δὰ κτλ.

ΥΣΤΕΡΑ

ἀπὸ τὸν κ. Ἀσβανιτόπουλο, νὰ ποὺ καὶ μιὰ δασκάλα, ἡ δ. Εὐανθία Δ. Χαντζῆ, ποὺ διευτύνει τὸ παρθεναγωγεῖο τῆς Κόνιτσας στὴν Ἤπειρο, ἔρχεται νὰ δώσει μιὰ γερὴ κατακεφαλιὰ στὸ περίφημο ἐκπαιδευτικό μας σύστημα. Ἡ δ. Χαντζῆ φεύγοντας ἀπὸ τὴ Παρθεναγωγεῖο, γιατὶ πρόκειται νὰ παντρευτεῖ, ἀποχαιρέτησε τὰ κορίτσια μ' ἕνα λόγο γιομᾶτο δύναμη καὶ πρωτοτυπία «ποὺ τιμάει ὁλόκληρη τὴν Ἤπειρο», καθὼς ἔγραψε πολὺ σωστὰ ὁ «Πύρρος» δημοσιεύοντας ἕνα κομμάτι του.

Ἀπὸ τὸ λόγο αὐτὸ δημοσιεύουμε καὶ μεῖς ἐδῶ ἀρκετὸ μέρος, ὅσο δηλ. εὐτυχήσαμε νἄχουμε ἀπὸ κάπιο φιλικὸ γράμμα.

«Ἡ μοναδικὴ βάσις ὅλων τῶν μέτρων τόσον διὰ τὰ κατώτερα, ὅσον καὶ διὰ τὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια, ἤτο ἐπάνω κάτω νὰ ἀναποδίσῃ τὸ σημερινὸν περιβάλλον ἕως εἰς τὰ περασμένα χρόνια τῶν παλαιῶν καιρῶν καὶ κατασπολισμένον μὲ δυϊκοὺς καὶ ἀπαρέμφατα, νὰ περάσῃ εἰς μίαν ἐποχὴν πραγματικῶς τιμημένην καὶ ἀξιοζήλευτον.

Ἤτο ἀληθινὰ ἕνας δρόμος ἔνδοξος αὐτὸς καὶ χαρὰ σ' ἐκεῖνον ποὺ θὰ τὸν ξανάνοιγεν ἀνάμεσα στὰς σημερινάς μας ἀνάγκας. Κατὰ κακὴν ὅμως τύχην οὔτε ἡ βασιλικὴ πορφύρα μονάχη ἀρκεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἀληθινοὺς βασιλεῖς, οὔτε ὠφελεῖ σὲ τιποτε ἡ ἐκμάθησις μιᾶς γλώσσης ἢ τῶν συνηθειῶν ἑνὸς περασμένου λαοῦ ἕνα μᾶς κάμῃ ὁμοίους του, ἄπαξ καὶ αἱ περιστάσεις τῆς ζωῆς του, ποὺ ἐδημιούργησαν καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς συνηθείας του ἀπέθαναν καὶ οἱ αἰῶνες βαρύνουσι ἐπάνωθέν τους συννεφιασμένοι καὶ σκοτεινοί... Ἡμεῖς θέλοντες νὰ

φθάσωμεν ἐκεῖνον τόν καιρόν ἐζήσαμεν τήν ζωήν κάποιων ὀνείρων, καί κάποιων σκιῶν, καί ὡς τυμβωρύχοι, ἀνεσκάψαμεν τούς τάφους, ἐκλέψαμεν μερικάς χλαμύδας καί ἀπεμείναμεν ὡς ὁ κολεός ἤ ὡς ὁ ἄλλος τοῦ μύθου μέ τήν λεοντῆν εἰς τούς ὤμους καί τά κρανία ἀποξηραμένα καί ἔρημα, ἐρημότερα ἀπό μίαν Σαχάραν στυγνήν καί καταμαραμένην. Ἐδημιουργήθησαν οὕτω αἱ τάξεις τῶν βιβλιοφίλων τῶν ὠχρῶν ἀπό μίαν ἄκαρπον μελέτην, εἰς τήν ὁποίαν ὅσον πλειότερον βυθίζονται μέ τόσον πλέον ζαλισμένον πνεῦμα ἀφυπνίζονται, ἐντελῶς ἀνίκανοι νά διακρίνωσι καί μίαν ἁπλουστάτην σχέσιν τῆς τριγύρω ζωῆς, ἐνῷ θαρροῦν ὅτι πλέουν πλησίστιοι εἰς τόν λιμένα τῆς σοφίας... Κανένας δέ φιλοσοφεῖ προτοῦ ζήσῃ καί ἡμεῖς δέν ἐζήσαμεν παρά μέ λόγια, καί μέ ὄνειρα. Ἡ ζωή δι' ἡμᾶς δέν εἶναι παρά μία ἀποστήθισις ἄλλων ἀνθρώπων, εἶναι ἕνας συρφερτός λέξεων. Ἡμεῖς δέν ζοῦμεν... Αὐτοί οἱ ἀρχαῖοι ὅμως ποῦ τόσον θαυμάζομεν καθημερινῶς, οὔτε κάτω ἀπό κανένα ἀστέρι διαφορετικό βέβαια ἐγεννήθησαν, οὔτε καμμία ἄλλη μοῖρα διαφορετική ηὐλόγησε τόν προορισμόν τους. Ἀνεφάνησαν καί αὐτοί κάτω εἰς Ἥλιον ὁλόθερμον καί ζωντανόν καί εἰς μίαν γῆν ἐντελῶς ὁμοίαν μέ ἐκείνην ποῦ πατοῦμεν καί ἡμεῖς. Ὅ,τι ὅμως τούς ἐδόξασε καί ἀπομένει ἀκόμη ἀκτινωτός εἰς τά εὐγενικά των μέτωπα εἶναι ὅτι ἔζησαν πολύ, ὅτι ἠσθάνθησαν πολύ τόν Ἥλιον αὐτόν νά φρυγάνῃ τήν δύναμίν των καί ὅ,τι ἐδημιούργησαν γεννημένον ἀπό μίαν ἀνάγκην τῆς ζωῆς των, ἤ ἀπό ἕνα αἴσθημά των, ἦτο ξεχείλισμα τῆς ἰδίας των ἀφθονίας καί τοῦ ἰδίου των σφρίγους, μία ἔντασις φυσική καί κελαρύζουσα ἀπό κατάγλυκους κελαρυσμούς μιᾶς πηγῆς ποῦ ξεχειλίζει καί κελαρύζει σιγαληνά καί ὡραῖα· ἐνῷ ὁ Ἥλιος λαμποκοπᾷ μέσα στό ἀκμαῖον φύλλωμα, ἡ ζωή τριγύρω σφύζει σάν μία θεριωμένη ἀρτηρία καί ἕνας ὁλόκληρος κόσμος ξυπνάει, καθένας μέ τό αἴσθημά του . . . . .

. . . . . .

Ἡ παιδεία μας δέν ἔχει κανένα σκοπόν νά μᾶς κάνει ἀνθρώπους ζωντανούς καί σκεπτομένους, ἀλλά νά μᾶς παραφορτώσῃ μέ γνώσεις τό κάτου κάτου περιττές ἀφοῦ δέν ἠμποροῦν νά μᾶς κάνουν λογικούς.

Εὐτυχῶς σήμερον μιά γενική κατακραυγή ἐναντίον τῆς *σχολειοκρατίας*, ἄς εἴπωμεν ἔτσι τόν κλασικισμόν, μᾶς ἔρχεται ὡς ὁ ἀντίλαλος μιᾶς εὐρωστοτέρας καί πλέον πλουσίας εἰς χυμούς καί ζωήν τάσεως, ἡ ὁποία ὠθοῦσα τήν μάθησιν πρός τήν ἀληθινήν ζωήν καί πρός τόν δρόμον τῆς σκέψεως, θά δημιουργήσῃ νέας γεννεάς, ὑπεραφθόνους εἰς ἐνέργειαν, εἰς σκέψιν καί εἰς ἐργασίαν πραγματικήν. Αἰῶνας ὅλους ἐσκλαβώθημεν εἰς τήν λέξιν καί ἡ λέξις μᾶς ἐρήμαξε τήν σκέψιν, ὅπως ρημάζει τό ἀνήλιον ὑελοκήπιον τήν ζωήν τοῦ εὐρώστου ἄνθους. Ἀλλά σήμερα ἡ φωνή τῆς σκέψεως καί ἡ φωνή τοῦ αἰσθήματος, ἡ καταπλακωμένη κάτου ἀπό τούς σωρούς τῶν περγαμηνῶν καί τῶν χλωμῶν παπύρων, ἀρχίζει νά γλυκολαλῇ πάλιν μέσα στά βαθιά μεσάνυχτα, ποῦ μᾶς κυκλώνουν, ὡς ὁ παιάν μιᾶς Βαγνερείου χαραυγῆς καί μιᾶς φιλολογικῆς ἀναγεννήσεως.

Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἀκόμα τό ποιόν, τό ποσόν καί ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας εἶναι δέσμια καί κατασκλαβωμένα μέσα στά ἐκπαιδευτικά προγράμματα, ὅλα ἀπό τήν μανίαν τοῦ κλασικισμοῦ παραφορτωμένα καί ὅλα μυρίζοντα ξηρασίαν καί στυγνότητα ἐλεεινήν—ἕνας Ἀχαμνόων ἐκπαιδευτικός ἤ κἂν ἕνας λιπόσαρκος καί ἀχαμνός Καρνάβαλος στολισμένος μέ περιττά στολίδια. Ἀλλά σιγά σιγά τά πράγματα αὐτά θά τροποποιηθοῦν καί ὅταν φθάσουν πιά εἰς μίαν ἀξιοζήλευτη ἁπλότητα καί περιεκτικότητα θά ἠμπορέσῃ κανένας νά εἰπῇ ὅτι ἡ Ἑλληνική Παιδεία ἐσώθηκε ἀπό Βανδάλους καί Οὔνους, ὅτι οἱ εὐγενικοί νεκροί θ' ἀπομείνουν ἥσυχοι μέσα στούς τάφους τους, χωρίς νά διαπομπεύεται κάθε μέρα μ' ἕναν ἀξιοδάκρυτον τρόπον ἡ ἔνδοξη ζωή τους ἀπό χλωμούς τυμβωρύχους καί ἀρχαιοκαπήλους, ὅτι ἡ κακόμοιρη αὐτή γενιά τῶν παιδιῶν, ποῦ αἰῶνες ὅλους σκλαβώθηκε νά ζῇ μίαν ζωήν φιλαργύρου θησαυρίζοντος χρυσάφι καί στολίδια ἀμεταχείριστα καί ἀταίριαστα γιά τήν κορμοστασιά του, εἶναι ἐλπίς νά ξανοίξῃ τά μάτια της πρός τήν ἀληθινή ζωή, ὅτι ὁ διδάσκαλος θά πάρῃ τήν ἀληθινήν του θέσιν μέσα στήν κοινωνίαν καί οἱ γραμματισμένοι θά πομείνουν τά ἅγια φυλαχτά μέ τά ὁποῖα ὅλα τά ἔθνη προχωροῦν πρός τήν μεγάλην Μοῖράν των, εἴτε ἐνθουσιασμένα ἀπό τά εὐγενικά τους λόγια εἴτε χειραγωγημένα ἀπό τάς σοφάς συμβουλάς των.

«Ἐν γένει, γράφει ὁ φίλος, ὅλος ὁ λόγος τῆς καλῆς μας δασκάλας δέν εἶταν ἄλλο παρά ἕνα γερό κατάβρεγμα τοῦ δασκαλισμοῦ καί τῆς σχολειοκρατίας. Ἄρχισε μ' ἕνα λόγο τοῦ μακαρίτη Καμπύσῃ, πῶς ὁ δασκαλισμός κουρνιάζει στό πνεῦμα καί στήν ψυχή, καί τέλειωσε μέ τά λόγια τοῦ Γκαῖτε «Καινούρια αὐτιά γιά καινούριες λέξες... καινούρια μάτια γιά καινούρια χρώματα».

Σημ. τοῦ Νουμᾶ. Μαζί μέ τά ὁλόθερμα συχαρήκια μας, φανερώνουμε καί μιά κρυφή ἐλπίδα πῶς ἡ δ. Χαντζῆ θά θελήσει νά ξακολούθησει τόν Πατριωτικόν ἀγώνα ποῦ τόσο παληκαρίσια ἀρχίνησε. Νά οἱ σῆλιες τοῦ «Νουμᾶ», βῆμα στερεό γιά τόν κάθε ἀπόστολο τῆς Ἰδέας, μέ χαρά καί μέ καμάρι θάν τή δεχτοῦνε ὅτα θελήσει νάν τίς τιμήσε μέ τή συνεργασία της.

Ο ΑΡΘΡΟΠΟΛΕΜΟΣ

ποῦχαμε τώρα ἀπό καιρό ἀνοίξει μέ τούς Ρούσσους ἔπαψε πιά μιά καί ξεφύτρωσε στή μέση τό Ρουμανικό ζήτημα. Τυχεροί λοιπόν οἱ Ροῦσσοι ποῦ τήν ἴδια ἐποχή ἀπάνου κάτου κλείσανε δυό σημαντικές εἰρῆνες, τή μιά μέ τούς Γιαπωνέζους καί τήν ἄλλη μέ τούς Ἀθηναίους φημεριδογράφους.

Ὁ Κανελλίδης ἀκκούμπησε καταγῆς τά ὅπλα· ὁ Γιάνναρος ἔπαψε νά τρίζει τά δόντια του καί νά φοβερίζει τήν Πετρούπολη· ὁ Καρώνης σκέφτεται σοβαρά νά σταματήσει τό πανσλαβιστικό ξεσκέπασμα. Ἡ Ρουσσία πιά δέν εἶναι ὁ μεγάλος ὀχτρός. Εἶναι ὁ φίλος, ὁ προστάτης, ἡ «Μεγάλη Δύναμις ἥτις ἀείποτε ἐπροστάτευσε τά συμφέροντα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί ἥτις» θά ξεραίνεται τώρα ἀπό τά γέλια μέ τήν ἀχαραχτήριστη ἀδιαντροπιά μας.

Ἴσαμε χτές κάτου ἡ Ρουσσία. Τώρα, νά μᾶς προστατέψει ἡ Ρουσσία τά συφέροντά μας στή Ρουμανία. Καί μή χειρότερα.

J. M. de Heredia

ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ

Ἀστράφτει ὁ σκῖνος στόλισμα τῆς πέτρας, καί χρυσώνει ἀπάνω τήν τραχειά κορφή ποῦ ἡ δύση τή φλογίζει· μακρυά, λαμπρή ἀπό τή γραμμή τοῦ ἀφροῦ ἀκόμα, ἀρχίζει ἡ θάλασσα ἡ ἀπέραντη, ἐκεῖ ποῦ ἡ γῆ τελειώνει.

Κάτου στά πόδια μου ἡ σιωπή, κ' ἡ νύχτα ὅλο ἁπλώνει. Σωπάει ἡ φωλιά. Καθεῖς γυρνάει στή στέγη ποῦ καπνίζει· σαλεύει μένο ὁ Ἑσπερινός στήν καταχνιά ποῦ ἀχνίζει, καί στοῦ Ὠκεανοῦ τό μούγγρισμα τή σιγαλιά του ἑνώνει.

Τότε, ὡς βαθειά ἀπό τούς γκρεμούς, τούς λόγγους, τά [λαγγάδια,
καί τίς ἐρμιές ὑψώνουνται ἀχοί ἀπομακρυσμένοι βοσκῶν ποῦ ὁδηγοῦν τά πρόβατα ἀργοπορημένοι·

Ὁ ὁρίζοντας τυλίγεται ὅλος μέσ' στά σκοτάδια· σέ πλούσιο κ' ἠσκιερό οὐρανόν ὁ Γῆλιος ξεψυχάει, τῆς κόκκινης βεντάγιας του τά κλώνια ἐνῷ σφαλάει.

ΛΟΕΓΓΡΙΝ

ΕΛΑ ΝΑ ΠΑΜΕ ΣΤΟ ΓΙΑΛΟ

(Ἡ ἀρχή του στό περασμένο φύλλο)

Εἴσαστε μέ τό Γιάννη πάνου στ' ἀλώνια. Ἄκουσα τή φωνούλα σου ποῦ διάβηκε πηδηχτή στά κοπρώνια καί γλύστρησε στά χλωρά φύλλα, στά γυαλιστερά φύλλα καί σκουροπράσινα. Στ' ἀλώνια σεῖς, στ' ἀλώνια γύρω καί ἡ ψυχή μου. Καλά ποῦ μαῦ θύμωσες. Πέρασα. ξαναπέρασα, μάδησα, ξαναμάδησα τίς μαργαρῖτες τῆς ὀράχτης σου, κ' ἔρχουμαι τώρα στ' ἀλώνια. Καλά ποῦ δέ μοῦ μίλησες σήμερα. Γιατί τάχα πέρασες ξεπιτούτου, νά σέ ἰδῶ μέ τό Γιάννη; Καλά ποῦ δέ μοῦ τό ρώναζε ὁ Γιάννης. Νά μας ἐδῶ, πάμε. Τό νοιωθεν ὁ Γιάννης πῶς τονέ συγκυλᾶς δῶ καί κεῖ σάν τό τίποτα; Τό καταλάβαινα γώ πῶς θερίζεις ἐσύ τά λουλούδια τοῦ περβολιοῦ σου; Τό νοιωθε ὁ Γιάννης πῶς σ' ἀκλουθάει γιά μένα, πῶς τόν ἔχεις γιά ψυχοσύνη, γιά ἔλεο; Περράνεια του ὁ δόλιος τό κατεχε καί νά τοῦ μιλῆς, καί νά τόν διατάζῃς. Μά γώ δέ θύμωσα, δέν ἔβαψα, δέ μαράζωσα. Σᾶς εἶδα. Αἴ.. καί τί μέ τοῦτο; Πᾶτε μονάχοι. γλυκοκοιτᾶς τάχατες τό Γιάννη, καί νά τοῦ δίνεις τό χέρι σου, τό χεράκι σου νά σέ βοηθήσῃ νά πιδήξῃς τό λάκκο. Τό χέρι σου τοῦδωσες. Καλά καί ποῦ τό εἶδα, νάν τό ξέρω, νάν τό θυμᾶμαι. Σκέφτηκα νά μή σοῦ τά εἰπῶ ποτές. Μά κάποτες θάρθῃ καιρός νά σοῦ τά εἰπῶ. Ὕστερα τί μέ μέλλει, λέου. Τί μέ γνοιάζει;.. Ὡστόσο νά λυώσω πάλε, νά σβύσω, ἐσένα δέ σέ γνοιάζει πουλύτερο. Κανεις πῶς δέ δίνεις προσοχή στά φερσίματα μου, στό εἶναι μου; Ἤ στ' ἀληθινά τώρα πάλε σούρθηκες στ' ἀλώνια νά κυνηγηθῆς; Ἔρχουμαι ἀγνάντια καί περπατῶ στό χῶμα ποῦ θωρῶ τά χνάρια σας. Τά σβήνω ἔτσι σάν παιδί, ἔτσι σά νἄγγιζα κάτι δικό σου, νά τό χάλναγα, γιατί ἔσμιξε στοῦ Γιάννη. Καί γελάω, ἔτσι σάν παιδί, ἔτσι σάν παιδί. Σρουρίζω στόν ἀγέρα, καί κοιτάζω τό πουλάκι στήν ἐλιά ποῦ καί κεῖνο κάνει τό ἴδιο. Ὄχι, κεῖνο κελαϊδάει, καί φτερουγάει κιόλα. Ἄχ, νά μπόρουνα καί γώ τό ἴδιο νἄκανα. Θά πέταγα πάνωθέ σας, καί θά σᾶς περιγέλαγα, καί θά σᾶς ἄφηνα περιγελαστικούς ἤ καί παιγνιδιάρικους χαριεντισμούς. Νά σέ κάμω νά γελάσῃς; Ναί, μά ὄχι ποτές μέ μένα.

Γυρίστε λοιπόν τώρα, γυρίστε πάλε! Μακρυά τόνε σούρνεις, πολύ μακρυά. Φεύγεις ἀπάνου στ' ἀλώνια, καί τά μαλλιά σου φεύγουν ἀπάνου στόν ἀθέρα λεύτερα, καί τά γέλοια σου μοῦ μένουνε σάν τή χαρά ποῦ περνάει. Δέ σκύβεις διόλου στή γῆς ὅπως ἄλλοτες, ὅπως μέ μένα, οὔτε γιά τά λουλούδια. Πάντα γελᾶς, καί πάντα κοιτᾶς τόν οὐρανό,

καὶ ὁ ἦχος σου εἶνε ἡ μουσικὴ μέσα στὴ σκέψη μου, ποῦ βασιλεύεις. Ἔτσι ἡ εὐωδιὰ ἀπὸ τὴ φράχτη τῶ ἀγριοροδιῶνε, νὰ ἐκεῖ ποῦ τώρα θὰ τὰ μαδήσω, σὰν γυρίσῃς νὰ τὰ ἰδῇς, νὰ τὰ πατήσῃς, ἔτσι ἐτούτη ἡ ἀγγελικιὰ εὐωδιὰ φτερώνει γύρω πὸν ὁλάκερο κυματισμό της, μιὰ μουσικὴ τῆς ὀμορφιᾶς ποῦ εἶνε πρώτη κι ἀπὸ τὴν καλωσύνη. Μὰ ἐσὺ περνῶντας γλήγορα σὲ βλέπω, ἀνθομαδοῦσα νὰ δέρνεις τ' ἀγκάθια τῆς ἀγριοροδιᾶς μὲ τὴ βέργα τοῦ κυπαρισσιοῦ, καὶ νὰ ρέβῃς τ' ἀγριόροδα—μὲ κάτι γέλοια, κάτι γέλοια ποῦ συνεπαίρνουνε καὶ τὴν εὐωδιὰ τῶν ἀγριοροδιῶνε. Σπέκουμαι νὰ σὲ καμαρώσω, νὰ σὲ στήσω ψηλότερα κι' ἀπὸ τὴν ὀμορφιὰ ποῦ γιομίζει τὴν πλάση, καὶ εἶνε ἀξιότερη καὶ παλιότερη ἀπὸ τὴν Καλοσύνη. Ὁ Γιάννης, ὁ δόλιος δὲ φταίει, γιατὶ δὲ νοιώθει τὰ κινήματά σου ποῦ ζωγραφίζουν στὸν ἀθέρα τὴ χαρὰ σκορπῶντας χρώματα μύρια στὴν ἡμέρα ἀπὸ τὶς ματιὲς καὶ τὰ χαμογέλοια σου—καὶ ἡ σκέψη του ἀκόμα περσσότερο δὲν τὸ φταίει ποῦ δὲν κυλιέται μέσα στὴ λίμνη τοῦ παραμυθιοῦ, καὶ δὲ σαλεύεται στὴ μουσικὴ ζωὴ τοῦ μαγικοῦ περιβολιοῦ. Ὁ δόλιος σὲ ἀκλουθάει παντοῦ μὲ τὰ βήματα, καὶ μπορεῖ νὰ σοῦ πιάνει τὸ χέρι νὰ διαβαίνῃς τοὺς λάκκους. Μὰ γώ, ἀπὸ λαχτάρα κάποιας λησμονιᾶς, σβήνω τ' ἀχνάρια σας ἀπάνω ἀπὸ τὸ χῶμα τῆς στράτας, ποῦ μάταια θὰ ζητᾶς, γιατὶ αὔριο τὸ πρωτοβρόχι θὰ τὰ σβύσῃ. Καὶ ὡστόσο νοιώθοντάς με μακριάθε ὅλο δέρνεις τάχα τ' ἀγκάθια τῆς ἀγριοροδιᾶς γιατὶ σ' ἀγκέλωσαν. Καὶ δὲν εἶδες πῶς ἔρεψες τ' ἀγριόροδα, τ' ἄσπρα, ποῦ τὸ αἷμα τους εἶνε λευκὸ σὰν τὸν ἥλιο ποῦ τ' ἄνοιξε, καὶ ἡ εὐωδιά τους σὰν τὸ φιλί σου.

* *
*

Τ' ἀγριολούλουδα! Εἶνε ἡ Καλοσύνη ποῦ δὲ σμίγει παρὰ μὲ τὴν ὀμορφιὰ ποῦ εἶνε παλιότερη κι' ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ἡ ὁρμὴ ἀπὸ τὰ χεράκια σου, ποῦ δέρνουν, ἔρχεται ὡς τὸν ἀγέρα μου, ἀπὸ τὸ θάνατο τῶν ἀγριοροδιῶνε εὐωδιασμένη. Ὅλα ἐτοῦτα τὰ φιλιὰ καὶ τ' ἄσπρα ὀνείρατα ποῦ μοῦ χαϊδεύει τὸ χέρι σου, θὰ γεννηθοῦν αὔριο στ' ἄσπρα ρόδα, τ' ἀγριόροδα. Πόσο ὅμως εἶσαι παντοδύναμη: ὀμπρὸς στὸν ὁρίζοντα ἐκεῖ κάτου ποῦ φέγγει σὲ ἄμετρες λουρῆδες χειλιῶνε ποῦ σοῦ χαμογελοῦνε, καὶ ματιῶνε ποῦ σὲ βλέπουνε, καὶ βασιλεύουνε, πόσο εἶσαι περίκαλα ζωγραφισμένη μ' ἀγκαλιὲς ἀπὸ ρόδα. Σὲ βλέπω γιὰ ὧρες τώρα, καὶ μέσα μου δέρνεις τ' ἀγριόροδα. Καλὰ σὰν δὲν εἶδες ἐσὺ τὸ τί βλέπω γιὰ σένα. Δὲ θὰ πεθάνῃς τότες, καὶ καλά. Γιάννη, καλέ μου Γιαννάκη, ποῦ κοιτᾶς καὶ γελᾶς ἀθῶα, ὅπως ὅταν κοιτᾶς τὴ βαρκοῦλα ποῦ διαβαίνει στὰ καταγάλανα νερὰ μὲ τὸ λευκό της πανάκι. Παιδάκι τῆς ἀκρογιαλιᾶς ἐσύ, χαίρεσαι μὲ τὸ πήδημά της γιατὶ τὴ βοηθᾶς νὰ περάσῃ τὸ λάκκο, καὶ δὲ χαίρεσαι γιατὶ δέρνει τάχα καὶ τ' ἀγριόροδα; Γιαννάκη μου ἐσύ, δὲν εἶνε ὅτι μὲ περνᾶς ἐσὺ στὸ τρέξιμο νὰ σκάσω ἀπὸ θυμό· δὲν εἶνε ὅτι μὲ νίκησες στὸ κολύμπι. Εἶνε ποῦ εἶνε ἀθῶο σὰν τὸ κρινάκι τῆς ἀκρογιαλιᾶς, καὶ λαχταρίζει μέσα σου σὰν τὴ δροσιὰ τὸ μάτι τῆς ἀγάπης, τὸ δάκρυ της. Ὡστόσο ἐσὺ ἂν ἤθελες νὰ μάζευες τ' ἀγριόροδα θὰ τὸ μποροῦσες, καὶ σὰν ἤθελες θἄσκαζες στὸν ὁρίζοντα τὸ χελιδόνι ἀπὸ τὴν εὐωδιά τους. Μά, καημένο παιδί, σὲ θέλω νὰ τῆς βαστᾶς τὸ χέρι νὰ περνάει τοὺς λάκκους γιατὶ ἐγὼ τὸ βλέπω καὶ τὸ χαίρουμαι. Νατην ἡ ζωγραφιὰ ποῦ πέρασε σὰν τὴ χαρά. Μέσα στὴν ψυχή μου, ὅταν τὸ βράδυ, Γιαννάκη, ἐσὺ μὴ ξέροντας γιατί, θὰ σφουρίζῃς τὸ θαλασσένιο μαϊστράλι, ἔλα νὰ πᾶμε στὸ γιαλό, μέσα στὴν ψυχή μου ἐγὼ θὰ χορεύω τ' ἁρμονικὸ πήδημά της. Τὸ ξέρεις, δόλιε; Κι' ὅταν ἐσὺ στὴν Ἐκκλησιὰ ἀκούοντας «Θεοτόκε Παρθένε» θὰ θαμάσῃς τὴ Θεανώ—ἔτσι μοῦ φαίνεται κ' ἔτσι μοῦ σκαρφίστηκε—ἐγὼ θὰ βλέπω την νὰ δέρνῃ πάντα στὴ φράχτη τ' ἀγριόροδα καὶ θὰ τραγουδάω μέσα μου πῶς ἡ ὀμορφιὰ εἶνε παλιότερη κι' ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ἐσύ, Γιαννάκη, θὰ τῆς πιάσεις πάλε τώρα τὸ χέρι, ποῦ θἄνε θερμό, εὐωδιασμένο ἀπὸ τὸ δάρσιμο τῶν ἀγριοροδιῶνε, μὰ ποιὸς θὰ νοιώσῃ τὴν ἀνατριχίλα του ποῦ φερμένη ἀπὸ τὸν ἀγέρα θὰ ποῦ εἰπῇ τὸ μέγα χαῖρε; Περηφάνεια μου εἶνε νὰ τὴ βλέπω νὰ κάνῃ σιμά σου ὅτι ἐγὼ θἀπολάψω φωτεινὸ στὸν ἥλιο ζωγραφισμένο. Αἴ, καλὲ δόλιε Γιαννάκη, μπᾶς καὶ πανταίχεις πῶς ζοῦμε τὸ ἴδιο; Κι' ὡστόσο πόσες φορὲς εἶσαι τρισένδοξος, καὶ ὅταν τραγουδᾶς ἐσὺ στὴ θάλασσα τ' ἀηδόνια τῆς ζωῆς της φτερουγίζουν στ' αὐτιά σου, καὶ σοῦ κελαϊδᾶνε, ὅσα ποτὲς τὰ κυματάκια δὲ σοῦ κελαϊδήσανε γιὰ τὸ μισεμό. Κι' αὔριο θὰ τόνε νοιώσῃς τὸ μισεμὸ μὲ τὴν τρυφερότη ποῦ χύνει στὴν ψυχὴ ὁ χωρισμός, τὸ χαλασμὸ ποῦ γλυκαίνει τὸ εἶνε, ποῦ χάϊδι εἶνε στὰ πεντάρφανα κεφαλάκια τῶν ἀγγελουδιῶνε ὄντας λαχταρίζουνε μέσα σου ξεψυχῶντας. Ἕνας πικρὸς κόμπος θὰ σοῦ σφίξῃ τὸ λαιμό· τὰ πόδια σου θὰ λυθοῦνε, στὰ χείλια σου θὰ τρέμει ἕνας θλιμένος σκοπός, καὶ ἡ σκέψη σου θὰ σωπαίνῃ, γιατὶ ἡ ψυχή σου θὰ βουρκώνῃ στὸ κλάμα...

. . . . . .

...Ἐλᾶτε νὰ περᾶστε, καὶ οὔτε θὰ γυρίσῃ νὰ μὲ κοιτάξῃ. Τάχα γελᾶς γιὰ νὰ πανταίχω πῶς γελᾶς γιὰ μένα. Νὰ ποῦ πετᾶς καὶ πέτρα μέσ' τὸ γιαλό. Τὴν ἀκούω ποῦ πέφτει, καὶ τρέμει ἡ λίμνη μέσα μου... Ἄ, νὰ γύριζα, νὰ σὲ ἰδῶ. Μὰ ὄχι, ὄχι. Καλλίτερα νἀφήσω νὰ διαβεῖτε. Δὲ βαστᾶς; Εἶσαι σὰν τὸ φύλλο ποῦ τὸ σαίρνει ὁ ἀγέρας στὴν ἄβυσσο, σὰν τὸ φτερὸ ποῦ κατεβαίνει στριφογυρίζοντας. Ἀκούω τρεχάκια, τὰ τακουνάκια σου. Καὶ φτάνοντας ἕνα μεγάλο πήδημα.—Μπούμ! Καὶ τὰ φουστανάκια σου μ' ἀγγίζουνε ἀνεμίζοντας λίγο χῶμα. Καὶ ὕστερα λές.—Μπᾶ, ἐσὺ εἶσαι; Τόση ὥρα; Καὶ γὼ πάνταιχα πῶς εἶνε ἄλλοι...—Ναί.— Τί κάνεις ἐδῶ;— Κάθουμαι στὸ βράχο.—Καὶ δὲ μᾶς εἶδες;— Ναί... Ὄχι...— Γελᾶς. Ἔλα Γιάννη, πᾶμε, ἔλα, Γιαννάκη, πᾶμε. Καὶ φεύγοντας τρεχάτα, γελᾶς πεισμωτικά, γιατὶ πεισμωτικά; Καὶ παρακάτου, ποῦ κοντοζυγώνεις στὸ γιαλό, παίρνεις τὸ χέρι τοῦ Γιάννη καὶ τραγουδᾶς: Ἔλα νὰ πᾶμε στὸ γιαλό, ἔλα νὰ πᾶμε στὸ γιαλό. Καὶ γὼ βουλώνω τ' αὐτιά μου μὲ τὰ χέρια μου νὰ μὴν ἀκούσω τὸ τραγοῦδι. Μὰ γιὰ ὥρα, γιὰ οὔλη τὴ νύχτα, τ' ἀκούω θλιμένα νὰ λαχταρίζῃ στὸ νοῦ μου καὶ μέσα μου ἡ ψυχὴ τὸ ξαναλέει. Ἔλα νὰ πᾶμε στὸ γιαλό...

Παράπονο ἔχει. Βουρκώνω. Ἐγὼ φταίω. Γιατὶ νὰ μὴ τῆς μιλήσω, γιατὶ νὰ μὴ τῆς δειχτῶ καλλίτερος;.. Ἔτσι ἔπρεπε τάχα ἢ ἀλλοιῶς;.. Ἄς γυρίσω, ἄς γυρίσω. Κι' ἄς προσμένω πάλε τὸ γυρισμό σου. Ἀκόμα τὰ δειλινὰ μοῦ πλημυρίζει ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὴν ἔγνοια τῶν ἀγριοροδιῶνε...

* *
*

Μοῦλεγε ὁ Γιάννης.— Πόσες βολὲς εἶπα νὰ τῆς εἰπῶ κάτι καὶ δὲν τῆς τὸ εἶπα. Κάτι ποῦ δὲν ἤξερα τὸ πῶς, καὶ στὰ χείλια μου ἐρχότανε ὡσὰν ἕνα τραγοῦδι ποῦλεγα πάντα ἀπὸ μικρός. Μὲ κοιτάζει πάντα τόσο περήφανα. Πῶς νὰ τῆς εἰπῶ κάτι ποῦ καὶ γὼ δὲν τὸ ξέρω; Πάω καὶ θέλω νὰ ξεμολογηθῶ. Κάτου ἀπὸ τὸ περιγιάλι, ἀνάμεσα βράχοι καὶ πέλαγα. Ἐκεῖ τὰ λέω φωναχτὰ σὰν φυσάει δυνατὰ τ' ἀγέρι, στ' ἀνοιχτά. Καὶ γυρίζω πάλε νὰ τὴν εὑρῶ πασίχαρος. Θαρρῶ πῶς τἄκουσε μὲ μιᾶς καὶ χτυπάει δυνατὰ ἡ καρδιά μου. Στὴν ἀμμουδιὰ τότες νἄξερα γράμματα θἄθελα νὰ τῆς γράψω. Παίρνω καὶ χαράζω ἐκεῖθε καὶ δῶθε, κάτι σὰν ψηριά. Καὶ κεῖνα τὸ λένε, τὸ φωνάζουνε. Τὸ κῦμα πάλε θὰ τὰ σβήσῃ. Τί θαρρεῖς ποῦ περνάει ἔτσι ὁ καιρός. Ἐδῶ θὰ ξεφωνίζω χειμῶνα καλοκαῖρι, ὡς ποῦ νὰ τ' ἀκούσῃ. Εἶνε μιὰ ἀδερφοῦλα καλή, καὶ στὴν ἀρφάνια τάχατες δὲν εἶνε σπλαχνική; Νοιώθω νὰ λυώνῃ μέσα μου τ' ἅγιο μῦρο, μὰ τὴν πίστη μου, σὰ μοῦ μιλῇ, καὶ στὰ μάτια μου ἔρχεται ἕνα μελισσάκι καὶ χρυσοφτερουγίζει. Στ' αὐτιά μου, ὤ στ' αὐτιά μου, λαλοῦνε κάποια πουλιὰ ποὔρχονται ἀπὸ τὰ ξωτικὰ ἀκρογιάλια. Νά τοῦτο εἶνε ποῦ μὲ κυλάει στὸν οὐρανό, ποῦ μὲ συντρέχει στὴ ζωὴ καὶ βασιλεύω. Ἔχω καὶ γὼ ἕνα καλὸ στὸν κόσμο. Ποιὸς θὰ μὲ ζηλέψῃ; Ποιὸς θὰ τὸ φτονήσῃ;

Καὶ τἄκουσες ἐσὺ τί λέει ὁ Γιάννης, καὶ τὸ ξέρεις πῶς δὲν εἶναι ἡ ἀρφάνια του, παρὰ τὸ μελισσάκι ποῦ φτερουγίζει στὰ μαῦρα του μάτια. Ἐσὺ σειέσαι στὰ φτερά του, καὶ λαμπροκρούεις του τὴν ὄψη. Ἡ λευτεριὰ σου στὸ γιαλό, ποῦ φτεροκοπᾶει τὸ γέλοιο σου στὸ κῦμα, μοιάζει μὲ τὸ θαλασσοπούλι ἀπάνω στὰ γκρεμά. ποῦ ζυγίζεται παντα τ' ἀψήλου, μὰ δὲν πέφτει ποτὲς τοῦ βάθου. Τὸ πέταμά σου μέσα στὴν ψυχή μου φέρνει νὰ ρέψῃ τ' ἀγριόροδα τῆς ζωῆς μου. καὶ σὺ κοίτεσαι πλαγιασμένη στῆς χαρᾶς σου τὸ κρεββάτι καὶ μὲ χαίρεσαι. Θυμᾶσαι ποῦ ἐστολίστηκες μιὰ μέρα χυνοπωριάτικη κ' ἔκαμες τὴν πεθαμμένη; Πῶς δὲ σοῦμοιαζε! Εἶχες τόσα κρῖνα δροσάτα στὸ πρόσωπο, καὶ ἡ κονταυγή. ἡ χαραυγὴ χυνόταν στὴν ψυχή σου, καὶ λάμπρυνε τὸ εἶνε σου ὅλο. Πῶς νὰ σβύσω τὴ θύμησή ποῦ τρέφω ἔτσι γιομάτα γιὰ σένα στὰ σπλάχνα μου; Ὅταν ξάτρεχες πίσω ἀπὸ τὴ μαύρη κείνη πεταλοῦδα, θυμᾶμαι πῶς παρόμοιασα τηνε μὲ τὴ ζωὴ ποῦ μᾶς ξέφευγε, καὶ τὴν ἄλλη μέρα ἄδραξες καὶ κοψοφτέριασες τὴ γαλάζια πεταλούδα! Ἀλλοίμονο, στὰ μάτια μου ἔμεινε τὸ ἄστραμα τῆς γαλάζιας, καὶ μέσα στὴ νύχτα ἀκόμα τὴν πασπατεύω γιὰ νὰ νοιώσω τὸ χρῶμα. Δὲ μοῦ ἀπόμεινε παρὰ τὰ μάτια νἄχουν τὴν αἴσθηση. Πλειότερη τὴ νύχτα ὅπως καὶ στὰ γαλάζια σου μάτια.

Τὸ Γιάννη κατέχεις ὁλάκερο στὸ εἶνε του ποῦ δὲ σὲ ξαφνιάζει, τὸ Γιάννη ποῦ σὲ σαίρνει γιατὶ σὲ κράζει ἡ πελαγίσια του ἡ ὁρμή. Στὰ χέρια του ἡ ἅρμη γλύφει τὰ τριανταφυλλιά σου νυχάκια, καὶ στὰ μάτια του εἶνε κατάβαθα ὁ μακρυνὸς πόθος τῆς πολυτάξειδης ψυχῆς σου. Γιὰ μένα δὲν ἀπόμεινε παρὰ ὁ πόθος τῆς νύχτας νὰ πασπατεύω τὰ φτερὰ τῆς γαλάζιας πεταλούδας, καὶ νὰ θυμᾶμαι τὰ μάτια σου. Ἐδῶ στὸ σκοτάδι τῆς μοναξιᾶς μου ἀκούω τὰ φτερά της. Ἔτσι νοιώθω τὴ σκέψη μου μουσικώτερα νὰ διαπερνάῃ μου τὸ νοῦ στὰ πέρατά του. Ὤ, τὴ ρόδινη τότε θύμησή σου ποῦ μὲ κυριεύει ὡς μὲ τὸ στερνό μου τραγοῦδι. Ἐσὺ ὅσο νὰ μοῦ φεύγῃς γιὰ τὸ διάπλατο γιαλό—τόσο σὲ κατέχω δεμένη στὴν ἁρμονία ποῦ τὰ ματάκια σου μοῦ χαρίσανε μιὰ νύχτα. Κι' ἀπὸ τότε πασπατεύω τὰ φτερὰ τῆς γαλάζιας πεταλούδας καὶ νοιώθω τὸ χρῶμα μὲ τὰ δάχτυλα καὶ μὲ τὰ χείλη.

Καὶ σ' ἀκούω πάντα, σὲ πᾶσα ὥρα ποῦ φεύγεις. Σὲ νοιώθω ποῦ γελᾶς σκαστὰ τὰ γέλοια στ' ἀκρογιάλια καὶ ξανατρέχεις πηδηχτὰ στὰ χαλίκια—ἔτσι ὅλα σου ζοῦνε ἐδῶ.

Ὤχ, ἀπόστασα! Καὶ σὰν ἑκατσες ἀδράχνοντας τὸν Μπάτη στὰ στηθάκια σου μιὰ ἡμέρα, ἡ ἀποστασίλα σου ἦταν ἀπὸ τὸ παιχνίδι τῆς ὀμορφιᾶς ποῦ τὄπαιζες σὰν μῆλο στὰ δάχτυλά σου ποῦ ἐσαλεύανε πάντα πλανερὰ στὸ φῶς τοῦ ἥλιου. Κάτω

ἀπὸ τὴν τραχηλιά σου ποῦ πάντα διαφαίνοταν ἡ ρόδινη ἀντιφεγγιὰ τοῦ κορμιοῦ κυμάτισαν τότες τ' ἀγριόροδα ἀνακατωμένα μὲ τὸ ἄκρατο πιοτὸ τῆς ἀγριοκερασιᾶς ποῦ γένεται ἀπὸ τὸν καρπό της. Δὲν ἐγεύτηκα παρὰ θωρῶντας καὶ λαγκεύοντας κατὰ τὸν ἥλιο. Τὸ λαχάνιασμά σου, μονάχα ἀγροίκησα κ' ἦταν βαθυὸ καὶ γλήγορο.

Κέρκυρα 1905. **ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ**

ΑΓΑΠΗΣ ΑΝΘΙΣΜΑ

Κ' ἐνοιῶσαν σκοπὸ νέο τὰ χειλάκια σου
Καὶ χύνουν σὰν οἱ ἀνθοὶ τὴν κάθ' ἀβγοῦλα
Μυρόπνοο τραγοῦδ, σ' ἦχο ἀπόκοσμο,
Ποῦ στὴν ἀγνή σου ἀντιλαλεῖ καρδοῦλα.

Καὶ στὰ γλυκά σου μάτια καθρεφτίστηκαν
Ὄνειρα φαντασιᾶς τρισμαγεμένα·
Κι ἀστραφτερὸ ξεχώρισ' ἕνα ὅραμα
Κι ἀντίλαμψε στὰ στήθια σου, παρθένα.

Κι ἀνοίχτη ἐμπρός σου πέλαγος ἀτέλειωτο
Ποῦ οἱ πόθοι σου οἱ ὡραῖοι ταξιδέβουν,
Μέσ' σὲ γοργὸ κι ἀνάλαφρο πλεούμενο,
Καὶ πόθους νᾶβρουν ὅμοιους τους γυρέβουν:

Καὶ πλένε σ' ἀκρογιάλι ἀκόμη ἀξάνοιχτο,
Ποθυμητὸ νὰ βροῦν κάπου λιμάνι
Ν' ἀράξουν καὶ νὰ πέσουνε γλυκύτατα
Σ' ἀγκάλη ποῦ μιὰ ἀγάπη θὰ θερμάνει.

ΝΑΞΙΠΠΟΣ

„Η ΚΑΤΟΧΗ"

Πρὶν τὴν ἰδῶ στὸ θέατρο τὴν ἐδιάβασα καὶ τὴν ἐδιάβασα μάλιστα μὲ μεγάλη προσοχὴ διότι ἔτυχε νὰ ἔχω εἰς τὴ διάθεσή μου τὸ χειρόγραφο τὸ ὁποῖον μοῦ ἔδωκαν οἱ ἠθοποιοὶ μὲ τὴν ἄδεια τοῦ συγγραφέως διὰ νὰ τοὺς δώσω κι' ἐγὼ τὴ γνώμη μου διὰ τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἔργου στὴ σκηνή. Ἀφοῦ ἐδιαβασα τὸ χειρόγραφο ἔδωκα μερικὰς συμβουλὰς διὰ μερικὰς σκηνικὰς διορθώσεις, τὰς ὁποίας συμβουλάς μου ἀκολούθησαν καὶ ὁ συγγραφεὺς καὶ οἱ ἠθοποιοὶ καὶ πιστεύω δι' αὐτὸ νὰ μὴν ἐμετανόησαν. Διὰ νὰ ξεμπερδεύουμε ἀπὸ αὐτὸ τὸ ζήτημα νὰ σᾶς εἰπῶ καὶ τί τοὺς ἐσυμβούλευσα. Πρῶτον νὰ φτειάσῃ ὁ συγγραφεὺς μιὰ ὁλόκληρη *σκηνὴ* εἰς τὴν *πρώτη* πρᾶξη, γιατὶ κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ ἔργο ἄρχιζε ἀπὸ σκηνὴ *δευτέρα*. Ἔλειπε ἡ *πρώτη* σκηνή. Νὰ σᾶς τὸ ἐξηγήσω. Ὅταν ἐσηκώνετο ἡ αὐλαία τὸ ἔργο θ' ἄρχιζε ὡς ἑξῆς: Εἰς ἕνα καναπὲ θὰ ἐκάθητο ἡ Ἀμαλία καὶ γύρω της οἱ κυρίες τῆς τιμῆς καὶ ἀμέσως θ' ἄρχιζε ἡ βασίλισσα: — «Ὥστε κυρία Πλούσκωφ, ἔχομεν καὶ ἀπειλάς;» Καταλαβαίνετε πόσον αὐτὸ θὰ ἦτο ἀδέξιον ἐπάνω εἰς τὴ σκηνή. Ἔβαλα λοιπὸν τὸ συγγραφέα καὶ ἔφτειασε τὴν πρώτη σκηνὴ τῆς πρώτης πράξεως. Εἰς τὴ σκηνὴ κάθουνται οἱ κυρίες τῆς τιμῆς καὶ ὁ αὐλάρχης Κολοκοτρώνης καὶ ἡ Πλούσκωφ ποῦ διηγεῖται ἐκεῖνο ποῦ δὲ θὰ ἐκαταλάβαινε ὁ κόσμος ὅταν θ' ἄκουγε τὴ βασίλισσα νὰ ρωτᾶ ὅπως εἴπαμε. Καὶ μετὰ τὸ διάλογο αὐτὸν βγαίνει μιὰ κυρία τῆς τιμῆς καὶ ἀναγγέλλει: — «Ἡ Α. Μ. ἡ βασίλισσα!» Αὐτὸ ἔρχεται λιγάκι καὶ κάνει τὴ πρέπουσα ἐντύπωση εἰς τοὺς Ρωμηοὺς ἡ «πρώτη ἐμφάνισης», δηλαδὴ τὸ *ντεμποῦτο* τῆς πρώτης βασιλίσσης τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴ σκηνὴ ἐπὶ τῆς ὁποίας, μετὰ τὴ πρώτη ἐπιτυχία τοῦ κ. Βώκου, ὁ Θεὸς ξέρει τί κατήφορο ἔχει νὰ πάρῃ εἰς τὴ βιομηχανία τῆς Ἑλληνικῆς Σκηνῆς. Ἂν δὲν ἔμπαινε αὐτὴ ἡ σκηνὴ δὲ θὰ ἦτο ἄλλο ἡ πρώτη πρᾶξις παρὰ ἕνας ἀτελείωτος μονόλογος μεταξὺ τῆς βασιλίσσης καὶ τοῦ πρέσβεως τῆς Γαλλίας Ρουάν. Ὁ διάλογος αὐτὸς δὲν ἦτο παρὰ ἕνα μάθημα ἱστορίας διὰ τὸ κοινόν, μιὰ «τελευταία ὥρα» τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς ἐποχῆς τὴν ὁποίαν μὲ ἄκουσαν καὶ ἐσυντόμευσαν σχεδὸν εἰς τὰ μισὰ καὶ δὲν ἄφισαν παρὰ τὶς παλληκαριὲς τῆς Ἀμαλίας τὶς ὁποῖες ὁ συγγραφεὺς ἐδανείσθη ἀπὸ τὸ κοινὸ ταμεῖο τοῦ πατριωτισμοῦ τῶν περισσοτέρων Ἑλλήνων συγγραφέων. Μιὰ γενναία ψαλλιδιὰ ἔπεσε καὶ εἰς ἕνα διάλογο τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Οὐάϊς τῆς Ἀγγλίας, καθὼς καὶ εἰς ἕνα διάλογο τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν ὑπουργῶν του, διότι θὰ ἐνύσταζε ὁ κόσμος ἂν τὸν ὑποχρεώναμε νὰ μάθῃ τὴν πολιτικὴ κατάσταση τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τέλος ἀφαιρέσαμε πολλὲς φράσεις ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλίσσης, διότι μποροῦσαν νὰ παρθοῦν ὡς ὑπαινιγμοὶ κατὰ τῆς δυναστείας μας, διότι ἔβριζαν σκαιότατα τοὺς πρέσβεις καὶ ἐξευτέλιζαν εἰς τὸ τέλος τοὺς μόνους γνωστικοὺς ὑπουργοὺς τὴν ἐποχὴ ποῦ ἀπὸ τὸ Κάβο Μαλὴ ἕως τὸ Δομοκὸ ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἕνα ἀπέραντο ρρενοκομεῖο! Οἱ ὑπουργοὶ αὐτοὶ ἦσαν ὁ Πήλικας καὶ ὁ Προβελέγγιος. Μεγαλειτέρα ἀσέβεια πρὸς τὴν ἱστορία, πρὸς τὴ μνήμη τοῦ Πήλικα, δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ. Δὲν τοῦ ἐφείσθη ὁ συγγραφεὺς οὔτε ἀπὸ εὐγνωμοσύνη τουλάχιστον ἀφοῦ τὴν «Κατοχή» του τὴν ἔγραψε ἀπὸ τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Πήλικα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅπως παρετήρησα ἀπὸ πολλὲς φράσεις τῆς «Κατοχῆς» ποῦ βρίσκουνται εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ φρόνιμου πολιτικοῦ. Τέλος διορθώσαμε καὶ μερικὰ ἄλλα ἀσήμαντα φιλολογικῶς, σπουδαιότατα ὅμως σκηνικῶς καὶ ἔτσι τὸ ἔργο παρουσιάσθη καθαρισμένο ἀπὸ ὅσους λεκέδες ἔβγαιναν· Καὶ ἔμεινε τὸ ρέστο. Καὶ τὸ ρέστο εἶναι ἕνα μεγάλο λάθος, ἂν ὄχι ἕνα μεγάλο ἔγκλημα.

* *
*

Ἔγραψα τὰ ἀνωτέρω ὄχι ἀπὸ ἐγωισμό, ἀλλὰ διότι θέλω νὰ ἐξοφλήσω διὰ παντὸς μὲ τὴ «Κατοχὴ» τοῦ κ. Βώκου. Ἔχω δυστυχῶς καὶ ἄλλες δουλειὲς καὶ δὲν ἔχω ὄρεξη νὰ ἀνοίξω ἀλληλογραφία μὲ τὸ συγγραφέα ὅστις ἅμα δὲν τοῦ εἰποῦν πῶς εἶναι ὁ Αἰσχύλος τοῦ 1854, ἀπαντᾶ ἀμέσως— καὶ ἔχει δίκιο διότι πρέπει νὰ ὑπερασπίζεται ἔργο τόσο προσοδοφόρο. Ἔγραψα λοιπὸν αὐτὰ ὡς προθύστερη ἀπάντηση εἰς τὰς διαμαρτυρίας ἑνὸς ποῦ διαβάζει τὸ Γκαῖτε εἰς τὸ πρωτότυπο καὶ πιθανὸν νὰ δυσαρεστηθῇ γιὰ ὅσα γράφω ἐξακολουθῶν.

Ἡ «Κατοχὴ» πρέπει νὰ ἔγινε ὡς ἐμπορικὴ ἐπιχείρησις ἡ ὁποία ἂν καὶ τολμηροτάτη ὁμολογουμένως, ἐπέτυχε περισσότερο καὶ ἀπὸ ὅσο ἤλπισεν ὁ συγγραφεύς. Βάσις τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῆς εἶναι ἡ φιλοπατρία ὅπως τὴν ἀντιλαμβάνεται ὁ Ἑλληνικὸς ὄχλος καὶ ὅπως τὴν ἐκληρονόμησε ἀπὸ τοὺς Δὸν Κιχώτας τοῦ 54. Ἐπάνω εἰς τὴ βάσι αὐτὴ ἔγραψε ὁ κ. Βῶκος τὸ ἔργο του. Καὶ ὅ,τι τίμιο ὑπῆρξε εἰς τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὸ ἔπνιξε καὶ τὸ ἐσυκοφάντησε καὶ τὸ ἐγελοιοποίησε. Ἡ φρόνησις, ἡ αὐταπάρνησις, ἡ αὐτοθυσία τοῦ Πήλικα καὶ τοῦ Προβελεγγίου, ἡ διπλωματικὴ ἱκανότης τοῦ Πήλικα ἡ ὁποία ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα τότε ἀπὸ μεγαλείτερο ἀνυπολογίστως ἐξευτελισμό, ὑποχωροῦν ἢ μᾶλλον σπρώχνονται πίσω ἀπὸ τοὺς παροξυσμοὺς τῆς Ἀμαλίας καὶ τοῦ Ὄθωνος καὶ τοὺς ταρταρινισμοὺς των τοὺς ὁποίους χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ ζωγραφίζει κυριολεκτικῶς ὁ συγγραφεύς, μὲ τόσο ζωηρὰ χρώματα, ὥστε ὅποιος καταλαβαίνει λιγάκι ἀπὸ τέτοια ζωγραφική, δηλαδὴ ξέρει ὑπὸ ποίας οἰκονομικὰς καὶ στρατιωτικὰς καὶ ναυτικὰς καὶ διπλωματικὰς συνθήκας ἐνεργοῦσαν οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι βασιλεῖς, νὰ μὴ μπορεῖ νὰ βαστάξῃ τὰ γέλοια, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὰ δάκρυα γιὰ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνοησιῶν τὰς ὁποίας τόσο καλὰ ἑρμηνεύει ὁ συγγραφεύς. Διότι αἱ ἀνοησίαι αὗται—ἀπορῶ πῶς δὲ τὸ ἐσκέφθη ὁ κ. Βῶκος—ἐδημιούργησαν τὴ Ρουμανία καὶ τὴ Βουλγαρία. Οἱ ἀνοησίες ἐκεῖνες ἔδεσαν τὰ χέρια τοῦ Γεωργίου Α' τοῦ Βασιλέως μας μὲ τὰς χειροπέδας τῆς Εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας. Ἂν δὲν ἦταν ὁ φρόνιμος ὁ Πήλικας τότε—κ. Γεράσιμε Βῶκε! —Κύριος οἶδε ποῦ θὰ καταντοῦσαν τὴν Ἑλλάδα οἱ ὀνειροπόλοι τῆς «Ὡραίας Ἑλλάδος» καὶ οἱ ἀνταρτες τῆς Καλαμπάκας. Εὐτυχῶς ὁ Πήλικας ὁ προδότης ἐστάθηκε καὶ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα καὶ δὲν ἔγινε τότε τίποτα χειρότερο, δηλαδὴ νὰ δέσουν οἱ Ἀγγλογάλλοι μαζὶ μὲ τὰ καράβια μας καὶ τοὺς γονέους μας! Μὲ τί θὰ ἐπολεμούσαμε τότε τὴν Τουρκιά; Ὦ ἄνθρωπε! Μὲ τὶς κυρίες τῆς Τιμῆς ποῦ θὰ ἔπαιρνε ἡ Βασίλισσα στὰ σύνορα; Δὲ βάφουνται, χριστιανέ μου, μ' ἀπ' αὐτὲς αὐγά!

Τὸ νόστιμο δὲ εἶναι ὅτι εἰς ὅλο τὸ ἔργο τοῦ κ. Βώκου οἱ πρῶτοι Βασιλεῖς τῶν Ἑλλήνων καὶ ὅλη ἡ Αὐλὴ πάσχουν ἕνα εἶδος μανίας καταδιώξεως, βλέπουν φαντάσματα, τὰς *Εὐρώπας* ποῦ τοὺς ἐμποδίζουν νὰ πάρουν τὴν Πόλη καὶ τὸ Βουκουρέστι γιὰ νὰ μὴ μεγαλώσῃ ἡ Ἑλλὰς καὶ διατρέξουν τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἡ Βιέννη, ὁ Παρίσι καὶ ἡ Λόντρα.

Μὲ τέτοιο ὕφος εἶναι γραμμένη ἡ θυγατέρα τοῦ συγγραφέως ποῦ ἐπρόβαλε δειλὰ ὡς «Ἱστορικὴ Σκηνογραφία» καὶ ἀμέσως κατόπιν ἐπέταξε αὐτὸ τὸ σεμνὸ ποωκάμισο καὶ ἐρόρεσε τὸ ὡς προκλητικώτατο κοκότας μεταξωτὸ βρακὶ τῆς «Ἐθνικῆς Τραγωδίας!!!»

* *
*

Ὅλα αὐτὰ δὲν ἀθωώνουν βέβαια τὸ κ. Βῶκο εἰς τὸ ζήτημα ποῦ ἐπρόβαλε ὡς αὐθεντία εἰς τὴν ἱστορία καὶ μὲ τουπὲ μάλιστα δώδεκα Καρολίδηδων μᾶς ἐπληροφόρησε μὲ ἕνα γράμμα ποῦ ἐδημοσίευσε ἡ «Ἑστία», ὅτι εἰς τὸν Ὄθωνα ὀφείλεται ἡ ἑνότης τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Μὲ ὅλα τὰ μαξιλάρια τοῦ «Παλαιοῦ Βαριετέ» μαξιλαρώνω τὴν Ἱστορία τοῦ κ. Βώκου! Γιατὶ καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ ξέρουν ὅτι ὁ Ὄθων διήρεσε τοὺς Ἕλληνας εἰς *αὐτόχθονας* καὶ *ἑτερόχθονας*, ὦ σοφέ, αὐτὸς καὶ ἡ Ἀμαλία ἡ ὁποία ἐμισοῦσε τὶς Φαναριώτισσες διὰ τὴν ἡγεμονικὴ πολυτέλειά των..—ἀλλὰ δὲν πρόκειται νὰ διδάξω ἐγὼ ἕνα φίλο τοῦ Γκαῖτε ἱστορία! Παύω λοιπόν.

* *
*

Θὰ ἐνοχλήσω ὅμως ἀκόμη ὀλίγο τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀναγνῶστες τοῦ «Νουμᾶ» μὲ ὀλίγα θεατρικά. Ξέρετε πόσον ἀφελὴς ἄνθρωπος εἶναι ὁ συγγραφεὺς τῆς «Κατοχῆς;» Ξέρετε πῶς ἐμεταχειρίζετο ἡ Ἀμαλία—κατὰ τὸν συγγραφέα!—τοὺς πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας; Χειρότερα ἀπὸ λακέδες! Τοὺς ἐξευτέλιζε κυριολεκτικῶς. Φαντασθῆτε πόσο λίγο ἐκατάλαβε ὁ συγγραφεὺς τέτοιους πρέ-

σβεις καὶ τὸ κάτω τῆς γραφῆς πόσο κακοαναθρεμμένους παρουσιάζει δυὸ βασιληάδες. Εἶναι ἀμέτρητα τὰ σφάλματά του πὰ τέτοια τὰ σκηνικὰ καὶ νοστιμώτατα αἱ παρουσιάσεις τῶν στρατηγῶν εἰς τὸν Ὄθωνα, οἱ ὁποῖοι ἀρχίζουν καμποτερλικώτατα μὲ ἕνα: — «Μεγαλειότατε Βασιληᾶ!!!» ὅπερ σοῦ ἐνθυμίζει ἀμέσως τὸ «Λιγερὸν καὶ κοπτερὸν σπαθί μου!» Καὶ ποῦ τάζουν ἔπειτα, ὁ ἕνας νὰ πάῃ στὴ Μακεδονία, ὁ ἄλλος στὴ Πόλι καὶ ὁ τρίτος ἀκόμη παραπέρα (!) καὶ ποιοί; Ὁ Τζαβέλλας, ὁ Γρίβας καὶ ὁ Χατζηπέτρος, στρατηγοὶ ποῦ ξέρανε τί θὰ εἰπῇ πόλεμος, τὸ ξέρανε καλλίτερα πάντα ἀπὸ τὸ συγγραφέα, γιατὶ ὁ Γρίβας καὶ ὁ Χατζηπέτρος ἦσαν ἐναντίοι τοῦ κινήματος καὶ γι' αὐτὸ μάλιστα ὁ Γρίβας εἶχε πέσει καὶ στὴ δυσμένεια τοῦ Ὄθωνος καὶ προσεκλήθη ἀπὸ τὴν Κέρκυρα γιὰ νὰ λάβῃ τὴ στρατηγία. Αὐτὰ ὅμως δὲν εἶναι δυσκόλεστα διότι μᾶς ἐξασφαλίζουν ἀπὸ κάθε ἄλλην ὁμοίαν παρεκτροπὴν ἀφοῦ δὲν θὰ εὑρίσκεται εἰς τὴν σκηνὴν ἡ σκιὰ τοῦ Ὄθωνος διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸ μαξιλάρωμα. Παρέρχομαι, ἐν τούτοις, τὰ ἀφορῶντα τὴ σκηνικὴ ἀπειρία τοῦ συγγραφέως γιὰ νὰ μὴ πολυλογήσω καὶ ἔρχομαι ὀλίγο καὶ εἰς τοὺς καλλιτέχνας ποῦ ἔπαιξαν τὴν «Κατοχή». Ὅσο ξέρω ἐγὼ Κινέζικα τόσο καταλαβαίνουνε καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τέχνη. Ἀλλὰ εἰς τὴν ἀγραμματοσύνη τους νομίζουν πῶς τὰ ξέρουν ὅλα. Φαντασθῆτε ἕνα λοχία τῶν Εὐζώνων Ὄθωνα καὶ ἔχετε τὸν πρωταγωνιστή τους. Τὸ λεπτό, ὠχρό, ἀωνίως ἄρρωστο Γερμανὸ πρίγκηπα, πλασαριασμένο μέσα εἰς τὴ φουστανέλλα καλλίτερα ἀπὸ τοὺς ὀρεσβίους εὐζώνους μας. Παραλείπω ὅλας τὰς ἄλλας ἐλλείψεις τὰς στοιχειώδεις τῆς ἀπαγγελίας καὶ τῶν κινήσεων διὰ τὰ ὁποῖα δὲ μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ γράψω περισσότερα γιὰ ἕνα ἠθοποιὸ μόλις δυνάμενο νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν τάξιν τῶν δοκίμων εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ καταταχθῇ καὶ ἡ ἠθοποιὸς ποῦ ὑποκρίνεται τὴν Ἀμαλία καὶ ἡ ὁποῖα εἶναι κατ' εὐθεῖαν ἀνάλογος μὲ τὸν Ὄθωνά της, διότι δὲν εἶναι παρὰ μιὰ κοντοῦλα καὶ παχουλὴ φεσοῦ ποῦ καταπίνει τὰ λογάκια της. Ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ἂν τοὺς κρίνουμε αὐστηρῶς ἕνας ἐξεχώρισε, ὁ κ. Α. Βεάκης. Οἱ μικρότεροι δὲν ἐκράτησαν καλὰ τὰ μέρη τους. Γιὰ τοὺς ἠθοποιοὺς θὰ εἰπῶ καὶ τοῦτο. Δὲ φταῖνε αὐτοὶ γιὰ τὴ κωμικὴ μεγαλομανία τους καὶ τὴν ἀσέβειά τους πρὸς ὅσους, ὅταν τοὺς κρίνουν, βάνουν κατὰ μέρος κάθε συμπάθεια. Φταῖνε οἱ συνάδελφοι ποῦ ἀπὸ οἶκτο παραλείπουν τὴν ἀλήθεια. Μὰ ὁ οἶκτος αὐτὸς εἶναι δολοφονικὸς γιὰ τὸ θέατρό μας ποῦ κατάντησε μὲ τέτοιες φιλανθρωπικὲς κριτικὲς νὰ εἶναι γεμάτο ἀπὸ πρωταγωνιστὰς χωρὶς νὰ ἔχῃ παρὰ δυὸ τρεῖς ἠθοποιούς! Καὶ ἂν θέλετε νὰ σᾶς τοὺς εἰπῶ μάλιστα, νά τους: Τὸν Παντόπουλο· τὸ Μέγκουλα· καὶ τὴν Κυβέλη Μυράτ. Αὐτοὺς βρίσκω ἐγὼ εἰς τὴν πρώτη γραμμή. Εἶναι καὶ ἄλλοι κατὰ δεύτερο λόγο ποῦ μποροῦν νὰ γίνουν πρῶτοι καὶ καλλίτεροι, ἀλλὰ νὰ γίνουν πρῶτα καὶ τότε ἐγὼ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον θὰ τὸ βροντοφωνήσω, ὅπως δὲν θὰ τὸ κρύψω καὶ ὅταν ὁ κ. Βῶκος γίνῃ... δραματικὸς συγγραφεύς.

Καὶ τώρα ζητῶ συγγνώμην ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Νουμᾶ» διὰ τὴν ἐνόχλησι καὶ ἄνευ φόβου καὶ πάθους ὑπογράφομαι:

ΤΙΜΟΛΕΩΝ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟ ΤΟΥ ΒΑΓΔΑΤΙΟΥ

Στὸ φίλο Δ. Τανταλίδη

Ποιὸς γνώρισε τὸ βασιλόπουλο τοῦ Βαγδατιοῦ ποὺ τρέχει δάση καὶ βουνὰ καὶ ζεῖ μὲ τὴ φαρμακερὴ τὴν ὄχεντρα καὶ τὸ γλυκόλαλο ἀηδόνι; Ποῦχει τὸ πρόσωπο χιλωμὸ καὶ διάφανο σὰν τὴν ἀστροφεγγιὰ τοῦ Μάη; τὰ μαλλιὰ χυτὰ στὸν ἄνεμο σὰν τὴν ἰδέα ποὺ μᾶς ἔρχεται καὶ φεύγει ἄπιαστη;

Τὴ νύχτα, στοῦ κυπαρισσιοῦ τὴν κορυφή, σὰν δεῖτε ἕναν ἴσκιο λυπημένο νὰ κουνᾶ, εἶναι τὸ βασιλόπουλο τοῦ Βαγδατιοῦ, ποὺ καρτερᾶ τὸ πρωτοφέγγαρο γιὰ νὰ ταιριάξει στὸ ἀχνάρι του τὸ τόξο του.

Στὸν τόπο του πιστέβουνε ποὺ θἄρτει ἕνας καιρὸς νὰ βασιλέψει μιὰ γιὰ πάντα καὶ νὰ δοξαστεῖ.

Γιατὶ βασίλειο δὲν εἶναι ποὺ νὰ μὴ πεθαίνουνε οἱ βασιλιάδες του. Ἐνῶ ἀφτὸ τὸ βασιλόπουλο τοῦ Βαγδατιοῦ μήτε γεννήθηκε μήτε πεθαίνει.

* * *

Ἀνάμεσα στὸν Τίγρη καὶ Εὐφράτη εἶναι δυὸ βουνὰ ἀπὸ ἀνέγκιχτο χρυσάφι καμωμένα. Τὰ ζουμπρούτια, τὰ γιακούτια καὶ οἱ διαμαντόπετρες ποτίζουνε ρουμάνι τὰ τριαντάφυλλα, τοὺς κρίνους, τὰ ροδάκινα καὶ τὰ κεράσια. Ἕνα κρουσταλλένιο, μαγικὸ παλάτι, καμωμένο ἀπὸ ὄνειρα καὶ πόθους, κολυμπᾶ στὴν ἀσημένια λίμνη ποὺ χαμογελᾶ στὸν οὐρανό.

Ἐκεῖ πεντάμορφες νεράϊδες μὲ φιλιὰ καὶ χάδια, μὲ χοροὺς καὶ μὲ τραγούδια, μὲ γητιὲς καὶ μὲ μαγεῖες κάνανε τὸ βασιλόπουλο. Τοῦ δώκανε μορφὴ ἀνθρώπου καὶ ψυχὴ θεοῦ· τὶς χάρες τῆς ζωῆς μαζὶ καὶ τῆς ἀθανασίας.

Μιὰ τοῦ χάρισε φτερὰ γιὰ νὰ πετᾶ στὸν οὐρανό. Ἡ ἄλλη τοῦβαλε τὴν ἀστραπὴ στὸ μάτι γιὰ νὰ βλέπει τὸ σκοτάδι τῆς αἰωνιότης. Ἡ μικρότερη τὸ φίλησε στὸ στόμα καὶ τοῦ εἶπε:

— Σοῦ χαρίζω τὸ ἰδανικό.

Ὁ γέρο βασιλιὰς τοῦ Βαγδατιοῦ εἴτανε ἄκληρος. Σὰν εἶδε τὸ ἐξωτικὸ παιδὶ ἐπίστεψε ποὺ τοῦ τὸ στέλνει ὁ Θεός. Τὸ κήρυξε σὲ ὅλο τὸ βασίλειο διάδοχο τοῦ θρόνου του κ' ἔβαλε βάγιες καὶ χοτζάδες νὰ τὸ μεγαλώσουνε καὶ νὰ τὸ κάνουνε τὸ γνωστικώτερο τοῦ κόσμου βασιλόπουλο.

Προσπάθεια ἀνώφελη· λόγια χαμένα. Τὸ παιδὶ θρεφότανε μὲ τὶς ἀχτίνες τῆς αὐγῆς καὶ μὲ τοῦ ἡλιου τὸ βασίλεμα· μὲ τὸ μουρμούρισμα τῆς βρύσης καὶ τὶς μυρωδιὲς τῶ λουλουδιῶ. Στὸν ἴσκιο τοῦ πλατάνου καὶ τοῦ δρῦ, μέσ' τὰ παρθένα δάση μελετοῦσε τῶν πουλιῶν τὰ γλυκοκελαδήματα καὶ τὰ κρυφομιλήματα τῶ λιονταριῶ.

Μιὰ μάγισα τοῦ τραγουδοῦσε τὰ παλιὰ τραγούδια καὶ τοῦ ἔλεγε καὶ ἀπὸ ἕνα παραμύθι κάθε βράδυ γιὰ νὰ κοιμηθεῖ.

* * *

Εἴρτε καιρὸς γιὰ νὰ παντρεφτεῖ τὸ βασιλόπουλο κι οἱ προξενιὲς ἐρχότανε σωρὸς σωρὸς στὸ γέρο βασιλιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ὡραῖες καὶ πιὸ πλούσιες βασιλοπούλες ποὺ ὑπάρχανε.

Τῆς Κίνας, τῆς Ἰνδίας, τῆς Περσίας οἱ βασιλοπούλες τοῦ ἐτάζανε κιρβάνια τὸ φλουρὶ καὶ τὸ μαργαριτάρι, χῶρες πλούσιες, παλάτια καλοκαιρινὰ καὶ χειμωνιάτικα γιὰ νὰ τὸ πάρουνε.

Τὸ βασιλόπουλο ἀπ' ὅλες διάλεξε τὴν ὀνειρένια νύφη ποὺ ἀγαποῦσε μέσ' τὸ νοῦ του, καὶ ἀφτὴ τὴ νύφη τὴ ζητοῦσε μέρα νύχτα στὰ βουνά, στὶς πεδιάδες, στ' ἀκρογιάλια καὶ στὶς ἐρημιές.

* * *

Μιὰ μέρα ποὺ καθότανε συλλογισμένο κ' ἔβλεπε νὰ τρέχει τῆς βρυσούλας τὸ νερὸ, τὴ βλέπει ἄξαφνα σὰ μιὰ σκιὰ νὰ ἀκκουμπᾶ στὸν ὦμο του.

— Εἴρτα, τοῦ λέγει.

Κ' εἴτανε ἀποσπερίς, γίνηκε νύχτα, γίνηκε μεσάνυχτα, πρωί, κοντὰ τὸ μεσημέρι, σὰ γυρίσανε μαζὶ τὴν ἄλλη μέρα στὸ παλάτι του.

Ὁ γέρο βασιλιὰς τρελλάθηκε ἀπ' τὴ χαρά του σὰν ἀντίκρυσε τὴ νύφη του. Δὲν εἴτανε γυναῖκα· εἴτανε θεά.

Χοροί, τραγούδια, μουσικές, ὁ κόσμος χάλασε ἀπὸ τὰ πανηγύρια. Ὅπου φέρει φέρει δῶρα στὴ βασιλοπούλα του. Ἕνα παλάτι, ποὺ τῆς χτίσανε γιὰ κατοικία της, γίνηκε μιὰ πελώρια κορῶνα ἀπὸ τὶς πέτρες τὶς πολύτιμες.

* * *

Χαρὰ κι ἀπόχαρα!

— Τί ἔκαμε; ἀρώτησε ὁ γερὸ βασιλιὰς τὸ σκλάβο ποὺ τοῦ ἔφερε τὴν εἴδηση πῶς ἡ βασιλοπούλα γέννησε.

— Μιὰ ὄχεντρα, ἀπάντησε γονατιστὸς ὁ σκλάβος. Σκότωσέ με, βασιλιᾶ.

Ὁ γέρο βασιλιᾶς τοῦ Βαγδατιοῦ δὲ βαστηξε. Ἀπόθανε ἀπὸ τὴ λύπη του. Ἡ φιδομάνα ἡ νεράϊδα ἔπεσε στὴ λίμνη στὸ νερὸ κ' ἔγινε ἄφαντη. Ἡ ὄχεντρα μὲ μιὰ σφυριματιὰ ἐπῆρε δάση καὶ βουνά.

Πέρα στὸ ἔρημο τὸ ἀκρογιάλι ποὺ τὸ δέρνει ὁ ἀπέραντος ὠκεανός, στὸ μάβρο πύργο, τὸν κατάμαβρο, ἐκεῖ τὸ βασιλόπουλο κλεισμένο κλαίει τὴ μοῖρα του. Δὲ θέλει τίποτα νὰ δεῖ, ν' ἀκούσει τίποτα στὸν κόσμο πιά.

Κοράκια ποὺ οὐρλιάζετε στοὺς βράχους, θάλασσες ποὺ πνίγετε τὸ νάφτη, σύννεφα μὲ τὶς βροντὲς καὶ μὲ τ' ἀστροπελέκια, σεῖς νὰ τὸ παρηγορήσετε...

* * *

Μιὰ νύχτα εἴτανε γαλήνη στὸν ὠκεανό· στὸν οὐρανὸ μιὰ ἥμερη ἀστροφεγγιά. Μαμοῦδι δὲν κινότανε στὴ γῆ.

Τὸ βασιλόπουλο ἄκουσε μέσ' τὸν ὕπνο του ἕνα παράξενο τραγοῦδι· ἕνα εἶδος γέλοιο μὲ φωνὲς καὶ σφυριξιὲς μαζὶ καὶ ἕνα ντέφι καὶ βαροῦσε.

Οἱ φωνὲς ἐβγαίνανε σὰ νὰ ἐρχότανε ἀπὸ μακριά, ἀπ' τὸ βαρὺ χειμώνα ποὺ ἀπέρασε. Τὰ γέλοια εἴτανε γέλοια παιδιοῦ· ἀθῶα καὶ σπαρταριστὰ σὰν τοῦ Ἀπρίλη τὰ τρελλοπαιζίματα. Οἱ σφυριξιὲς δὲν εἴτανε ἀνθρώπινες.

Καὶ ὅμως τὸ τραγοῦδι εἴτανε χαρᾶς τραγοῦδι καὶ ζωῆς. Τὸ βασιλόπουλο περίεργο ἔσκυψε κ' εἶδε μιὰ τσιγγανοποῦλα νὰ βαστᾶ στὰ χέρια της πλεμένο ἕνα φίδι νὰ τοῦ παίζει καὶ νὰ τοῦ γελᾶ.

Καταίβηκε μὲ πόθο καὶ λαχτάρα κι ἄνοιξε.

* * *

— Ποιὰ εἶσαι; εἶπε στὴ τσιγγάνα. Μάθε με πῶς πιάνουνε τὰ φίδια καὶ μὲ τί μαγεῖες τὰ γητέβουνε.

Ἐκείνη γέλασε καὶ τοῦ ἀπάντησε.

— Ποιὰ εἶμαι μήτ' ἐγὼ δὲν ξέρω. Βρέθηκα στὸ δρόμο καὶ τραβῶ τὸ δρόμο μου. Μὰ ξέρω μοῖρες καὶ παιχνίδια ὅσα φανταστεῖς.

Καὶ τοῦπε χίλια πράματα, στοιχειῶν καμώματα κι ἀνθρώπων ἱστορίες· τοῦριξε χαρτιὰ, κουκιὰ καὶ κοκκαλάκια· τοῦπε γιὰ τῶ λουλουδιῶ τοὺς γάμους καὶ τὰ μάγια τῆς ἀγάπης, γιὰ κεράσια κόκκινα ποὺ ματοστάζουνε στὰ χείλια καὶ γιὰ μῆλα ἄπιαστα

πού κρυφοθρέφουντε στούς κόρφους της.

Τό ρίδι σειότανε, κουλούριαζε, ἀνέβαινε ἀπάνω της, καὶ σφύριζε σὰν πού ἐκείνη τό διάταζε.

* * *

Ἀπό ἐκείνη τή νυχτιά τό βασιλόπουλο θαρρεῖς καὶ μπῆκε μιὰ ζωή καινούργια μέσ' τό αἷμα του. Ἐκείν' ἡ μαβρομάτα ἡ τσιγγάνα τόκαμε ν' ἀποξεχάσει καὶ τὰ ὄνειρα του καὶ τὶς πίκρες του.

— Ζωή κι ἀγάπη! ἔλεγε. Τί ὄμορφη πού εἶναι ἡ ζωή. Τώρα πού ξέρω πῶς μαγέβουνται τὰ ρίδια, θἄβρω τό παιδί μου καὶ θὰ ζήσωμε μαζί.

Καὶ σήμερα καὶ ἄβριο νὰ κινήσει νὰ τό βρεῖ κυλούσανε οἱ μέρες μὲ χαρὲς καὶ μὲ τραγούδια, μὲ καινούργιους πόθους, ὅλο καὶ καινούργιους καὶ ἀτέλειωτες, ἀχόρταστες ἀπόλαψες.

Τὰ χελιδόνια κάνανε φωλιὲς στόν πύργο, βλάστησε ἡ γῆ καὶ ἀνθοβόλησε.

* * *

— Τραγούδησέ μου, ἔλεγε τό βασιλόπουλο, στή μαβρομάτα του, πρωΐ καὶ βράδυ.

Κι ἡ μαριόλα ἡ τσιγγάνα δόστου καὶ τοῦ τραγουδοῦσε τώρα ἐννιὰ μῆνες τὰ πιό ὄμορφα τοῦ τόπου της τραγούδια.

Μόνο μιὰ βραδιά, τήν ὑστερνή, δέν τοῦ τραγούδησε. Ἐκείνη τή βραδιά ἀπόθανε στή γέννα.

Ἕνα ἀηδόνι πέταξε ἀπό τήν ποδιά της, χάδεψε τό βασιλόπουλο τοῦ Βαγδατιοῦ μ' ἕνα φτερούγισμα καὶ κελαιδόντας πῆρε δάση καὶ βουνά.

Εἰκοσιμιὰ τοῦ Ἰούλη 1905.

ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΦΥΤΙΛΗΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Καλέ μου «Νουμᾶ»,

Ἤθελα ἀπό καιρό νὰ σοῦ γράψω, δηλαδή, ἀπό τόν καιρό πού ὁ μακαρίτης Ντελιγιάννης μέσα στὰ *πατριωτικά* του νομοσκέδια εἶχε καὶ γιὰ τό κλείσιμο τῆς σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἀλλὰ πίστευα ὅτι οἱ καμαρωτοὶ πατέρες τοῦ ἔθνους δὲ θὰ ἐψήφιζαν ἕνα τέτοιο πρᾶμα.

Ὁ συχωρεμένος πάει δουλιά του καὶ ἔρχεται ὁ κοκκινομάλης ἀρχηγός τοῦ κόμματος, καὶ βέβαια δὲ μποροῦσε νὰ κάμει ἀλλοιῶς, ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσει κατὰ γράμμα τό πατριωτικό πρόγραμμα· ψηφίζουν λοιπόν οἱ ψευτοπατέρες ὄχι τό κλείσιμο ἀλλὰ τὰ δίδαχτρα.

Καὶ τώρα, καλέ μου «Νουμᾶ», γιὰ πές μου πῶς τοὺς νομίζεις τοὺς καλλιτέχνες; Βέβαια ὄχι γιοὺς βουλευτάδων γιὰ νὰ πέρνουν τζάμπα μιστοὺς καὶ νὰ βολτατζάρουν στό Φάληρο, οὔτε τραπεζίτες! Κανένας ἀπό τοὺς ψευτοπατέρες δὲ βρέθηκε νὰ ρήξει ἕνα «ὄχι» μέσα στό σαπισμένο μέγαρο πού τό λένε ΒΟΥΛΗ. Εἶμαι ζωγράφος καὶ νοιώθω τόν πόνο πού θὰ αἰσταν θοῦν τὰ παιδιὰ αὐτὰ πού δὲ θὰ ἔχουν 60 δραχμὲς μονοκοπανιὰ νὰ πλερώσουν καὶ θὰ κάτσουν πολύν καιρό νὰ κοιτάζουν τἄστρα.

Μὲ μεγάλην ὑπόληψη
Ἕνας ζωγράφος

Ο ΚΙΤΡΙΝΟΣ ΚΙΝΤΥΝΟΣ

Φίλε Ἰαγκόπουλε,

Εἰς τήν «Ἀκρόπολι» ἔγραψα μὲ ἐπιφύλαξι γιὰ τήν «Κατοχή» καὶ ἐπαίνεσα τό συγγραφέα, γιὰ τόν κοσμάκη πού γιὰ νὰ καταλάβῃ τήν ἀλήθεια ἔπρεπε νὰ τοῦ γράψω ἕνα τόμο καὶ πάλι ζήτημα εἶναι ἂν θὰ καταλάβαινε, ἀφοῦ δὲν ἐπῆραν χαμπαρᾶκι πολλοὶ ἀλόγιοι νέοι πού ὅλα τὰ βιβλία τὰ διάβασαν ἐκτὸς ἀπό τή λογική! Ἔπειτα γιὰ τόν κόσμο εἶναι καλή ἡ «Κατοχή» γιὰ νὰ ἰδῇ τούλάχιστο πῶς ἐροῦσαν τή φουστανέλλα οἱ γονεοί του. Μὰ ἐπειδή ὁ κ. Βῶκος πῆρε κατήφορο καὶ βγαίνει τώρα τήν «Κατοχή» μυθιστόρημα καὶ ἑτοιμάζει δρᾶμα, καθὼς ἔμαθα, τό «Εἰκοσιένα» (!!!) καὶ ὁ Θεός νὰ φυλάξῃ ἀπό ἄλλα σὰν «Τό χάνι τῆς Γραβιᾶς», τὰ «Δερβενάκια», «Τό σουβλὶ τοῦ Διάκου», ἡ «Μπουμπουλίνα» καὶ συνέχεια χωρὶς τέλος, ἔγραψα γιὰ τό «Νουμᾶ» ὅλη τήν ἀλήθεια γιατὶ ὁ κ. Βῶκος τό ἔκαμε σὰν τή γρηὰ τῆς παροιμίας ποῦ: «τῆς εἶπαν κἄτι νὰ κάνῃ κ' ἔκατσε καὶ τό παράκαμε»!

Ὁ δικός σου
ΤΙΜ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΚΟ

Ἀπὸ Πέμπτη σὲ Πέμπτη

Ὑπουργὸς Ἐσωτερικῶν ὁ Κυρ. Μαυρομιχάλης.

Σκοτωμοί. Ἀθήνα 4. Ἐπαρχίες 8.
Λαβωμοί. Ἀθήνα 5, Περαίας 5, Ἐπαρχίες 16.
Κλεψές. Ἀθήνα 11, Περαίας 8, Ἐπαρχίες 18,

Η ΓΚΡΕΜΝΙΣΤΡΑ ΤΗΣ ΑΝΤΡΟΣ

Στόν Ψυχάρη — πού τήν εἶδε

Ἡ Γκρεμνίστρα εἶναι βράχος ἀψηλός καὶ μεγαλόπρεπος, εἶναι μιὰ ξέχωρη τῆς φύσης ἰδιοτροπία πού τό μάτι σου δέν τή χορταίνει, σὰ μετράει τήν περήφανη κορμοστασία του. Τό χέρι τοῦ δημιουργοῦ τόν ἔχει εὐλογημένο μ' ἀτίμητα στολίδια ἀφάνταστης ὀμορφιᾶς, πού ἡ Αὐγούλα τὰ χαιρετᾷ ταχτικὰ τή στιγμὴ πού δίνει τοῦ ὁρίζοντα τό πρῶτο φιλί της.

Ἡ δάφνη καὶ χίλια-δυὸ νεροβλαστάρια σκεπάζουν ὁλοτρόγυρα τή γδύμνια του μὲ τῆς πυκνῆς φυλλωσιᾶς τους τήν καταπράσινη χλαμῖδα. Μὰ αὐτὸς στενοχωριέται καὶ ξεσπᾷ σ' ἀστείρευτα δάκρυα, πού στάλα στάλα μαζέβουνται σὲ μικρὸ χαβούζι, μπροστά του ἀπ' τή νοικοκυροσύνη τῶ χωρικῶν ἀνοιγμένο.

Ἡ σιγασιὰ εἶν' ἀπόλυτη γύρου του, γιατὶ ἡ κίνηση λείπει καὶ μονάχα τό πρωΐ καὶ τό δειλινό, ὅταν οἱ γυναῖκες ἔρχουνται νὰ γεμίσουν τὶς λαγῆνες τους ἀπ' τό κρυσταλλένιο νερὸ τῆς ρεματιᾶς, ταράζετ' ἡ ἡσυχία του. Αὐτὲς ἀκοῦν τό μονότονο ξεγλύστριμα τῶ δακρυῶ του ἀνάμεσα στὰ φύλλα κ' ἴσως καὶ τῶν πόνων του τήν ξομολόγηση. Γιατὶ λένε πῶς ἀγάπης πλάσμα εἶναι ἡ Γκρεμνίστρα. Πῶς ἕνας νέος ἀπελπισμένος νὰ μαλάξῃ τῆς ἐρωμένης του τήν καρδιὰ ἀνέβηκε στό γκρεμνὸ αὐτόνα νὰ κλάψῃ τόν καημό του. Πῶς τὰ δάκρυα χλώραιναν τήν πέτρα καὶ βλάστησε. Πῶς ἄκουσε ἡ κόρη τό θάμα κ' ἔτρεξε νὰ τοῦ ζητήσῃ συχώρεση, μὰ τοῦ Ἔρωτα ὁ Θεὸς τόν εἶχε πιὰ μεταμορφώσει σὲ ρυάκι γιὰ νὰ ποτίζῃ αἰώνια τή φυτρωσιά, πού μὲ τή θέρμη τῆς ἀγάπης του ἔπλασε, καὶ νὰ θυμίζῃ στήν ἄσπλαχνη τή σύντριψη τῆς ψυχῆς του. Πῶς τότες ζήτησε κι αὐτὴ ἀπὸ τόν ἴδιο θεὸ νὰ τήν κάνῃ Νεράϊδα, νἀφοσιωθῇ στή λατρεία ἐκείνου, πού ἡ ἀγάπη τόν τρέλλανε. Καὶ συχνά, λένε, ὅταν οἱ νύχτες εἶν' ἀφέγγαρες, ἀπ' τοὺς κόρφους τοῦ χαβουζιοῦ ἀνεβαίνουν λυπητερὲς μελωδιὲς κ' ἕνα κορμὶ ἀσπροντυμένο ἀλαφροπατᾷ στό μάγουλο τοῦ νεροῦ. Ὁ χειμώνας μόνο ψυχραίνει τῶν παθῶν του τή φλόγα. Τότες οἱ κλαψὲς πάβουν. τὰ δακρυα γίνουνται σταλαχτίτες ἀπ' τήν παγωνιά, κ' ἡ Γκρεμνίστρα μοιαζει τέμπλο παραμυθένιο, πού πάνου του καίνε ἀμέτρητα κεριά.

Πλάγι ἀπ' τό βράχο καμιὰ πενηνταριὰ σκαλοπάτια, σκιασμένα ἀπὸ πελώριες καρυδιές, φέρνουν στήν κορφή του, ὅπου καὶ τό ὀρθοκτισμένο παρεκκλήσι τοῦ Ἁγ. Λιά. Ἀπ' ἐκεῖ θέαμα μαγευτικὸ ξαπλώνεται μπροστά σου. Τό μάτι σου τρέχει γοργόφτερο σ' ἔκταση δεντροσπαρμένη πέρα καὶ πέρα, πού ἀπ' ἐδῶ κι ἀπ' ἐκεῖ προστατεύουν δυὸ λοφοσειρὲς — καὶ σταματᾷ στή θαλασσα τήν ἀπέραντη, ὅπου χάνεται ἀνεμπόδιστη στὰ περιγιάλια τῆς Ἀνατολῆς. Πάντοῦ, ἀπ' τήν κοιλάδα κάτου, ἀπ' τὶς ράχες τῶ λόφων καὶ τὰ πλάγια προβάλλουν σκορπιστὰ τάσβεστωμένα σπίτια μὲ τοὺς ἡλιακούς τους, πού μοιάζουν κρυφῶνες πολεμικές, κι ἀνάμεσα στὰ κυπαρίσσια καὶ στὶς λεμονιὲς τὰ καμπαναριὰ δείχνουν στόν οὐρανό τοὺς σταυρούς τους.

Ὡστόσο τό πανηγύρι τοῦ Ἁγ. Λιά ἔρχεται νὰ ζωηρεψῇ τήν ἀδιάκοπη σωπασιά. Νιὲς καὶ παλληκάρια, κι ὅσοι στὰ γεράματα πεθοῦν τή θύμηση τῶν περασμένων, μαζέβουνται νὰ γιορτάσουν τή μέρα, μὲ τή λειτουργία στό παρεκκλήσι, μὲ τό χορὸ καὶ τό γλέντι κατου ἀπ' τή Γκρεμνίστρα, πού καμαρώνει σὰ θεός, ζωσμένη ἀπὸ λάτρες. Τσαντάκια στήνουνται τῆς ὥρας καὶ καναπέδες, τό μοῦρο ἕνα πιοτὸ ἐγχώριο. καὶ τό μισινὶ κρασὶ χρωματίζουν τὰ ποτήρια καὶ τὶς ὄψες. ἀρχίζει ὁ ἀντριώτικος χορὸς καὶ τὰ τριγυρινὰ ἀντιλαλοῦν ἀπ' τὰ ξεχειλίσματα τῆς χαρᾶς ὡς τὰ μεσάνυχτα. Κ' ἐσύ, πού δίνεις κάποιαν ἀψηλότερη ἔννοια σ' ὅλο τοῦτο τό ξεδίπλωμα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, πού ἡ καρδιὰ σου γελᾷ μαζί τους γιατὶ βλέπεις νὰ ρουφοῦν τῆς ζωῆς τό μυστήριο μ' ἀθῶο καὶ ἄκακο στόμα, ἀσυνήθιστος στοῦ τόπου τὰ συνήθεια, ξεχνᾷς γιὰ λίγο τὰ κεράσματα καὶ τὰ βιολιά, ρήχνεις τό βλέμμα σου μακριά, ὅσο προφταίνει νἀρπάξῃ τό πανόραμα ὅλο, καὶ ρωτᾷς μὴ θἄβρισκε ὁ Θεὸς καλύτερο μέρος ἂν ἀποφάσιζε νὰ μᾶς προικίσῃ μ' ἐπίγειο παράδεισο.

Πόλη ΔΑΝΑΟΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ὁ συνεργάτης μας κ. Σπύρος Ἀναστασιάδης ἀρρώστησε καὶ γι' αὐτὸ δὲ μᾶς ἔφερε τό τέλος τοῦ ἄρθρου του «Σκιᾶς γροθιές». Ἐλπίζουμε στ' ἄλλο φύλλο νὰν τό χουμε.

— Ὁ κ. Μιχαηλίδης τῶν «Παναθηναίων», μαθαίνουμε, σκοπεύει νὰ γράψει καὶ δρᾶμα πού ἀπὸ δεκαπέντε χρόνια τό χει στὰ σκαριά. Ὁ τίτλος του θἄναι «Ὁ Τέταρτος», μιὰ κι ὁ φίλος του ὁ Ξενόπουλος ἔγραψε τόν «Τρίτο».

— Ὁ Βῶκος ἑτοιμάζει καὶ μυθιστόρημα τήν «Κατοχή» του, τό χει μάλιστα κ' ἕτοιμο ἀφοῦ θὰ πουλιέται ἀπὸ σήμερα στοὺς δρόμους μιὰ πεντάρα τό φυλλάδιο.

— Ἐλπίζουμε πῶς στό μυθιστόρημα θὰ φρόντισε νὰ κάνει ἀρκετὴ ἀβαρία Ταρταρινισμοῦ.

— Δὲν εἶναι ἀντιδυναστικὸ ἔργο ἡ «Κατοχή», ὅπως τήν κατηγορήσανε μερικοί.

— Τό ἐναντίο, εἶναι δυναστικώτατο, ἀφοῦ μπορεῖς ὅταν πᾶς νἄσαι Ὀθωνιστής, καὶ νὰ γίνεις, ἅμα τήν ἰδεῖς, θαμαστὴς τοῦ σημερνοῦ Βασιλιᾶ μας.

— Ἀπὸ ἕνα γράμμα δραματικώτατο πού δημοσίεψε ὁ κ. Κατσαντώνης τῆς «Ξένης» στό «Ἄστυ» πειστήκαμε πιὰ ὅλοι πῶς ὁ κ. Χρηστομᾶνος εἶναι ὁ ξυπνώτερος κι ὁ σατανικώτερος Ρωμιός.

— Μοναχὰ ὁ κ. Ξενόπουλος βρῆκε ἐξυπνο τό γράμμα, μὰ ὁ χριστιανὸς αὐτὸς τὰ βλέπει ὅλα τὰ πράματα ἀνάποδα. Τὰ μάτια του φταῖνε, ὄχι λόγου του.

— Ἕνας θεατρῖνος τήν Τρίτη τό βράδυ ἔβγαλε λόγο στό «Ἀθήναιο». Μίλησε γιὰ τό Σαίξπηρ, τό Γκαῖτε, τό Σίλλερ καί... γιὰ τό Γλωσσικὸ ζήτημα.

— Μιμήθηκε τόν κ. Πιτζόρνο, νὰ ποῦμε. Ὁ προφέσορας στό Ὠδεῖο κι ὁ θεατρῖνος στό θέατρο. Κ' οἱ δυὸ τὰ ἴδια πράματα εἶπαν. Ὁ θεατρῖνος μόνο πού τὰ εἶπε λίγο θεατρικώτερα Δὲν ξέρουμε πάλι. Μπορεῖ ἔτσι νὰν τὰ εἶπε κι ὁ κ. Προφέσορας.

Ο ΙΔΙΟΣ